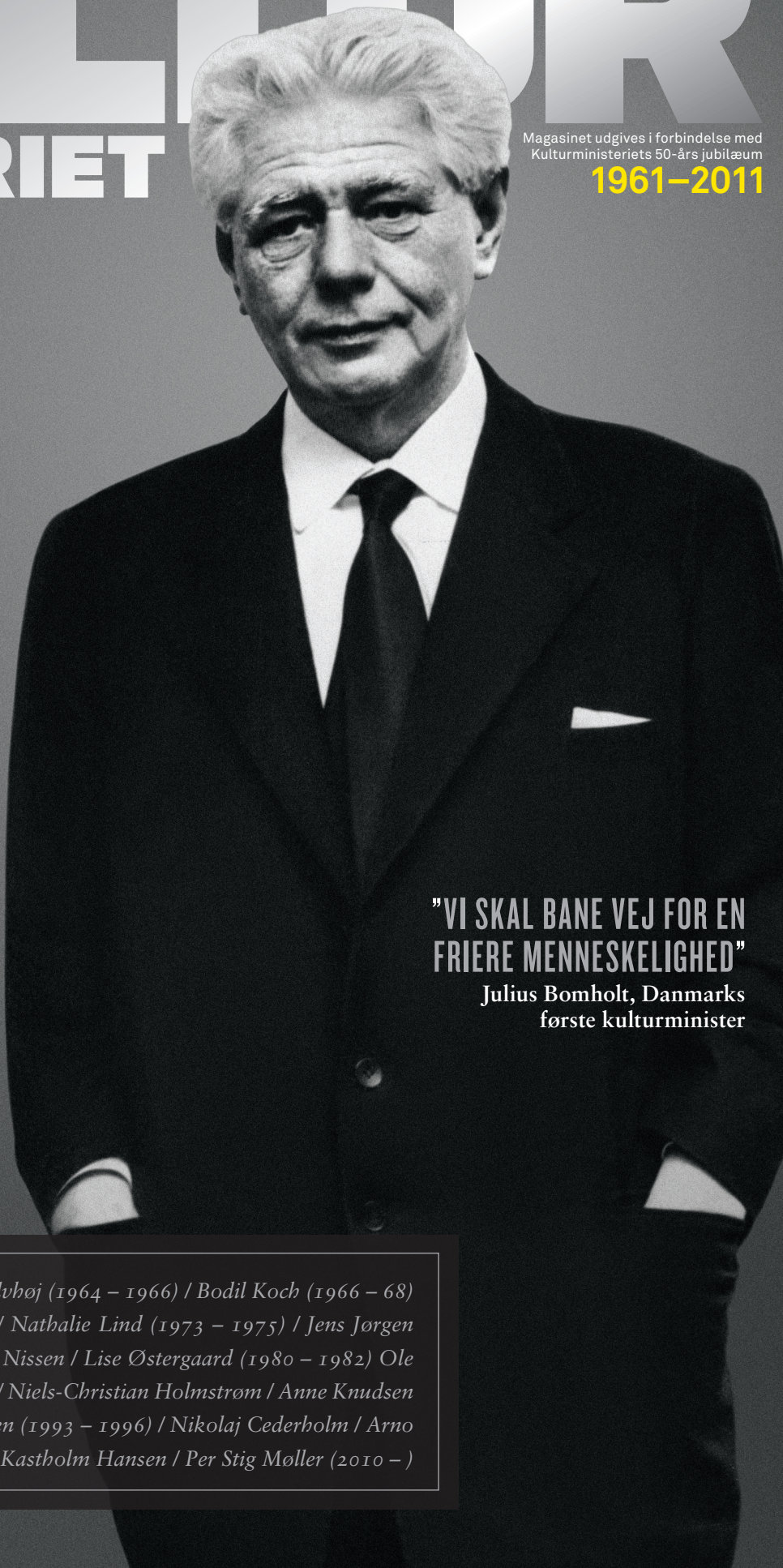

KULTUR

MINISTERIET

Magasinet udgives i forbindelse med
Kulturministeriets 50-års jubilæum
1961–2011

TIL KAMP MOD DET KOLLEKTIVE HUKOMMELSESTAB

Kulturarv & kanoner

MANDEN DE KALDTE RINDALIST

Portræt af en dansk tea party-bevægelse

DANSK IDRÆT:

DA ELITEN FIK LOV ... OG IKKE LÆNGERE BEHØVEDE AT SIGE UNDSKYLD

PORNONVILLE

70'erprovoer på og uden for scenen

”VI SKAL BANE VEJ FOR EN FRIERE MENNESKELIGHED”

Julius Bomholt, Danmarks
første kulturminister

1) / Viggo Kampmann / Henning Rohde / Hans Sølvhøj (1964 – 1966) / Bodil Koch (1966 – 68)
/ Ole Hyltoft / Pernille Schaltz / Bente Beedholm / Nathalie Lind (1973 – 1975) / Jens Jørgen
tthiasen (1975 – 1980) / Keld Heick / Christian S. Nissen / Lise Østergaard (1980 – 1982) Ole
teen Olsen / Mimi Stilling Jakobsen (1982 – 1986) / Niels-Christian Holmstrøm / Anne Knudsen
2008) / Grethe Rostbøll (1990 – 1993) / Jytte Hilden (1993 – 1996) / Nikolaj Cederholm / Arno
Vibeke Windeløv / Leonora Christina Skov / Claes Kastholm Hansen / Per Stig Møller (2010 –)

Siden 1964 har Kulturministeriet haft til huse i Assistenshuset i Nybrogade 2 ved Gl. Strand i Københavns centrum.

FOTO: TORBEN ÅNDAHL, SCANPIX

50 ÅRS HISTORIE

Kulturministeriet er hele Danmarks ministerium. Hvad enten du går på kunstudstilling, spiller badminton i den lokale idrætsforening eller tænder for fjernsynet fredag aften sammen med din familie, så har Kulturministeriet en finger med i spillet.

Derfor har ministeriet og de foreløbig sytten kulturministre haft en helt særlig plads i danskernes hverdag og i den offentlige debat.

I dette jubilæumsmagasin kan du møde Julius Bomholts taleskriver, Christian Nissen uden tøj på og mange andre mennesker, som alle har stærke holdninger, der har været med til at præge kulturlivet de sidste 50 år.

Det har ikke været nemt at komprimere 50 års broget historie på godt 80 sider, men vi håber, vi fik det vigtigste med. God fornøjelse med læsningen.

REDAKTIONEN
KULTURMINISTERIET

Udgivet i 2011 af
Kulturministeriet,
www.kum.dk

**Ansvarshavende
redaktør:**
Michael Jannerup

Redaktører:
Dorthe Skaaning
Mathiesen
Signe Janderup

Design og layout:
Toke Nielsen

Billedbehandling:
Flemming Roland

Tryk:
Rosendahls-Schultz
Grafisk A/S

Oplag: 10.000

Skribenter:
Joakim Jakobsen (JJ)
Sarah von Essen (SVE)
Karen Dyssel (KDY)
Dorthe Skaaning
Mathiesen (DSM)

Korrektur:
Svend Heltoft

Tak til: Alle jer, der giver
jeres syn på Kulturmini-
steriet i spalterne, gode
kolleger i Kulturministeriet,
Arbejdermuseet (ABA),
Rideskolen Matsson.

Forsidebillede:
Julius Bomholt,
Foto: J. Stæhr, ABA.

Bagsidebillede:
Kulturministeriet,
Nybrogade 2, Køben-
havn K, Foto: Erik
Nielsen, Polfoto

DE GJORDE DET MULIGT ...

JOAKIM JAKOBSEN

Med uforlignelig indsigt i de store og små begivenheder, der har skabt Kulturministeriet, foreviger Joakim 50 års kamp om kulturen. Joakims ord kommer ugentligt Weekendavisens læsere til gode.

Hvad kom mest bag på dig i Kulturministeriets historie?

Hvor stabilt hele feltet er: fordelingen af penge, spillereglerne og den overordnede linje. Det er overraskende, når vi ser på de voldsomme skænderier gennem tiden. Den politiske konsensus har faktisk ligget fast siden 1961, og selv brudlinjerne mellem elite og folkelighed, mellem et konservativt-socialdemokratisk og et liberalt kultursyn, er helt stabile kræfter, der hiver lidt i hver deres retning. Også kræfterne uden for Christiansborg – kunsteliten og højskolefolket, for eksempel – har samvittighedsfuldt spillet deres fastlagte roller. Det betyder slet ikke, at det er kedeligt, tværtimod. Der er jo intet andet ministerium, som gennem de seneste fem årtier har været midtpunkt for så megen polemik. Men det er gamle slagsmål, der udkæmpes på ny.

SARAH VON ESSEN

Det lå lige for, at redaktionen skulle have hjælp af Sarah til Kulturministeriets jubilæumsmagasin. Med en universitetsopgave om Kulturministeriets historie i bagagen og en sikker sans for finurlige detaljer har Sarah

lavet interviews og fundet de skæve anekdoter om ministeriet frem i arkiverne.

Hvad betyder Kulturministeriet for dig?

Jeg er ikke sikker på, hvad Kulturministeriet betød for mig, inden jeg begyndte at interessere mig for dets historie, men nu betragter jeg matriklen på Nybrogade og alle ministre som gode vinduer at kigge på de sidste 50 års danmarkshistorie igennem. Velfærdsdrømme, ungdomsoprør og værdikamp. Det hele er der.

TOKE NIELSEN

Udfordringen for vores grafiker Toke var klar: Vi vil gerne have 50 års historisk materiale indpakket i moderne magasininform. Toke, der er selvstændig grafiker og uddannet fra Danmarks Designskole.

Hvordan gør man 50 års historie moderne?

I bund og grund er det et samspil mellem typografi, farve, komposition, "grid", billedbrug, papir, etc. Der er mange faktorer,

som spiller ind. Ofte kan det være små detaljer, der gør forskellen i et ellers simpelt layout.

Med hensyn til billedbrug valgte jeg for eksempel en fotograf, som arbejder med klare og stærke farver, hvilket skaber en fin nutidig kontrast til arkivbillederne, som overvejende er sort/hvide. Det glossy papir til omslag og indhold skaber referencer til de mere kulørte magasiner.

MARTIN BUBANDT

På redaktionen tror vi på, at Martin bliver en af årtiets helt store danske fotografer. Derfor er vi stolte over, at han har taget alle de nye billeder til magasinet. Martin blev færdiguddannet i 2008 og har vundet flere priser for

sine karakteristiske billeder.

Hvordan fik du Christian Nissen op i badekarret?

Tit finder jeg min inspiration i kunst, musik og ikke mindst film. Og jeg havde for nylig set en gammel klassiker, hvor der var den smukkeste scene af den mandlige hovedperson i et badekar. Der lå han og røg en smøg. Det havde bare en ekstremt stærk følelse over sig. Jeg fortalte Christian Nissen om scenen, og hvad den vækkede i mig.

Senere, da jeg gjorde alt klar på badeværelset, og vandet langsomt var ved at fylde badekarret, så kom Christian ind. Han havde et glas rødvin og sin pibe i hænderne. Og han var nøgen. Det var et stærkt øjeblik for mig. For i det sekund vidste jeg: Han tror på mig!

PHILIP YTOURNEL

Philip har med sin skæve pen fanget essensen i Kulturministeriets historie og tegnet alt det til os, man ikke kan skrive. Philip har haft sin faste plads i Politikens spalter siden 2007.

Hvad har været den sværeste tegning til jubilæumsmagasinet?

En tegning kan være svær at få en idé til, men nem at udføre. Eller nem at få en idé til og svær at udføre. Eller begge dele. Eller ingen af delene. Det afhænger af dagsformen og mange andre ting, jeg ville ønske, jeg vidste mere om. Det er svært at tegne abstrakte begreber som dem i magasinet, og det er især svært at tegne til emner, der ikke indeholder en form for konflikt eller modstand. Organisationsdiagrammet var nemt at få idéen til. Men den tog satans lang tid og gav en del kramper i tegnehånden undervejs.

Indhold

19

8 Velfærdens spydspids | 10 Slagsmål og flytterod | 12 Bristede drømme

---

60'erne

Hippier, rindalister og månelanding

20 Vi havde en mission | 22 Et moderne forsamlingshus | 24 Fra professorvælde til puderum
26 Hash på trappen | 27 Rituel dissektion | 28 Længden af en arm
30 Manden de kaldte rindalist | 32 Tværsummen af en minister

70'erne

Oliekrise, græsrodsbevægelser og provokationer

40 Pornonville | 42 Stjernesked og skuffelser | 43 Concert of the moment
44 Public service på dansk

80'erne

Yuppier, kartoffelkur og monopolbrud

54 Da eliten fik lov | 56 Som et familiealbum | 58 Nordens Bayreuth

42

44

40

90'erne

Murens fald, internet og nationalleksikon

66 Kulturel bulimi og forstoppelse | 68 Dansk film boomede i 90'erne
70 En topmoderne oldgammel kunstform

00'erne

Smagsdommere, Muhammedkrise og Kulturkanon

78 Det er en stor idiotisk fordom | 79 Selvforsørgelse må være målet
82 Kanonen er vores hukommelse | 84 Javel, fru departementschef

VELFÆRDENS SPYDSPIDS

For 50 år siden oprettede statsminister **VIGGO KAMPMANN** (S) Kulturministeriet. Han ville drive velfærdsstaten Danmark fremad og åbne en slagmark for nye ideer.

DET VAR GODE TIDER. Der lød stemmer i opgangerne i de nybyggede beboelsesejendomme, oliefyret brummede i de nye parcelhuse. De nyanlagte motorveje fyldtes med skinnende Opel'er, Citroëner og Folkevogne. Danmark i 1961 var en summende mønsterkommune, hvor produktion og forbrug steg stejlt. Netop i foråret 1961 udkom første nummer af boligmagasinet *Bo Bedre*, som inspirerede danskerne til at indrette deres boliger friskt og moderne. De 50.000 eksemplarer var udsolgt i løbet af en dag.

Folk kunne føle sig trygge på flisegangene. I løbet af de seneste fem år var sociallovgivningen udbygget, så ingen syge, gamle eller handicappede skulle frygte at være overladt til sig selv. Og der var indført et niende skoleår.

Det gik så godt, at den socialdemokratiske statsminister, Viggo Kampmann – som året forinden havde vundet folketingsvalget på sloganet ”Gør gode tider bedre” – fandt, at tiden var inde til næste ryk i den store velfærdskonstruktion. Efterkrigstidens varemangel og nøjsomhed var overstået. Nu gjaldt det om, at det materielle overskud blev omsat i forædling og trivsel. Borgerne i 1960'ernes lyse Danmark skulle dels blive dygtigere, dels fylde deres fritid med andet end døsende forbrug.

Kampmann forestillede sig et nyt ministerium, som skulle være spydspids i velfærdsudviklingen. Et ministerium for kunst og videnskab. Statsministeren havde selv i 1960 nærmet sig landets intellektuelle gennem en række møder. Han havde de foregående år lyttet til kunstneres og debattørers anklager mod Socialdemokratiet for at pacificere befolkningen i velstand og pop. I 1960 havde Kampmann opfordret forfattere og akademikere til at deltage aktivt i samfundsudviklingen, for som han konstaterede med en mild trussel: ”Regeret bliver der alligevel.” Og nu skred han til handling.

Kampmann havde skelet til Frankrig, som i 1959 oprettede verdens første rene kulturministerium, og til Sverige og Norge, som gennem 1950'erne havde etableret en række statslige støtteordninger.

Fortropministerium

I foråret 1961 tilkaldte statsministeren Henning Rohde, souschef på Det Kgl. Teater, for at tilrettelægge det nye ministeriums virkefelter og praktiske opbygning. Jurist Rohde var en handlekraftig og sprælsk herre med en fortid som kontorchef i Undervisningsministeriet, som chef for Danmarks Radios litteratur- og dramaafdeling og som redaktør på Politiken. Kampmann havde fundet sin departementschef for det kommende ministerium.

Planen var at vriste universiteter og forskning fra Undervisningsministeriet. Det meget store ministerium skulle også afgive

Visioner for danskerne. Statsminister Viggo Kampmann (S) ville bane nye veje med Kulturministeriet.

FOTO: TAGE CHRISTENSEN, POLFOTO

de statslige læreanstalter og institutioner på kulturens område: Det Kongelige Teater, Statens Museum for Kunst, Nationalmuseet, Kunstakademiet, Biblioteksskolen, etc. Danmarks Radio skulle også med. Et storladent fortropministerium, avanceret og bredspektret med ansvar for alt fra atomforskning på det nye center i Risø over DR's lørdagsunderholdning til Bournonvilleballet på Det Kongelige Teater.

Da det kom til stykket – efter folketingsvalget i september 1961 – måtte Kampmann bøje sig for regeringspartnerne i Det Radikale Venstre: Universiteter og forskning forblev i Undervisningsministeriet. I forhold til planerne var det derfor en amputeret nyskabelse, statsminister Kampmann kunne præsentere, da han dannede regering den 7. september 1961: Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Med et navn lånt direkte fra Frankrig. Og dette ansvarsområde forblev stort set intakt i de følgende 50 år.

Der var bred politisk støtte til intentionerne bag det nye ministerium. Også til den mæcenrolle, som staten nu skulle påtage sig

under ordnede forhold. I forvejen eksisterede en række støtteordninger – til kunst, litteratur, udsmykning – men de behandlede meget pletvis i årtierne før og efter Anden Verdenskrig, for eksempel gennem direkte debat af enkelte forfatterskaber i Folketingssalen. Fordelingen af støtten blev så afgjort ved almindelig studehandel, så et par konservative skønånder modtog støtte, mod at et par arbejderforfattere også fik penge.

Antiamerikanisering

I 1956 havde et stort flertal stemt for en ordning, så staten oprettede en fond på 700.000 kroner årligt til kunstnerstøtte: Statens Kunstfond. Ordningen hørte under Undervisningsministeriet, hvor socialdemokraten Julius Bomholt dengang var minister. Politikerne var over en bred kam lydhøre over for det skabende kunstliv, som erklærede sig udpint. Det var ganske reelt. I forhold til mæcenhjælpen under enevælden og under den nationale vækkelse i 1800-tallet, hvor bevillinger til kunst og kultur til tider var oppe på 3 procent af statsbudgettet, røg støtten i 1950'erne lige under en procent.

Den socialdemokratiske kulturordfører Lars M. Olsen filosoferede ved behandlingen i 1956 over den dalende kulturstøtte gennem et par generationer. Han fandt, at det var ”muligt, at det

i et demokratisk samfund kan føles, at staten ikke på samme måde som under andre styreformere rent praktisk har brug for at demonstrere sin styrke og ophøjethed”. Disse tanker affødte åbenbart eftertænksomme nik over hele Folketingssalen: Nej, frikadeller, tv og nye biler var ikke alt.

Der var også bred enighed blandt de ærværdige folketingsmedlemmer om, at det var nødvendigt at modvirke de tendenser til forfladigelse og pop, tegneserier og amerikanisering, som ungdommen forbavtede de ældre generationer med. Kun 6 folketingsmedlemmer stemte imod, men 57 undlod at stemme.

Derfor var Julius Bomholt omgivet af velvilje, da statsminister Viggo Kampmann fem år senere, den 7. september 1961, udnævnte den 65-årige socialdemokrat til Danmarks første kulturminister. Ved udnævnelsen modtog Bomholt et telegram, som understregede de ændrede, velpolstrede betingelser i velstandsboommet. Partifællen K.K. Steincke, arkitekten bag den store socialreform i 1930'erne, var fra en epoke, da politik først og fremmest handlede om at afhjælpe nød. I mild undren sendte Steincke nu Bomholt en kort besked:

”Da vi havde varemangel, fik vi et Varedirektorat. Nu har vi så fået et Kulturministerium.” • (JJ)

Henning Rohde til Kulturministeriet

Bomholt ventes at hente sin departement

Spænding om grænsen i to ministerier

Efter det officielt gennemførte ministerskifte i går indleder statsministeren flere dages forhandlinger om resort-afgrænsningen

Nyt medlem af regeringens økonomiudvalg

Statsminister Viggo Kampmann stierets område i forhold til de

Kulturens muntre søn

2 nye ministre - 5 „bytter gårde“

Hilmar Demsgaard og Holvg Petersen ind i rekonstrueret regering som handelsminister og undervisningsminister Bomholt bliver kulturminister og Philip økonomiminister

Ministeriet Viggo Kampmanns økonomiudvalg er nu blevet bragt. De landings- og rejseplaner er i det endelige. Venstre afholdes i går ved Højskolen med det resultat, at regeringen får 2 nye medlemmer, men hele 5 ministre bytter gårde. De nye ministre er statsminister Hilmar Demsgaard, undervisningsminister Holvg Petersen, De økonomi- og handelsminister Philip

DE, DER GÅR

Det nye ministerium

Fortsat fra side 1.

Det er det

Dagens Nyheder-situationen har givet anledning til tanker om bladets bygning eventuelt kunne købes af sta-

FRITIDS

BOMHOLT, der i tidlige ungdom KULTUREN

Siden 1964 har Kulturministeriet haft hjemsted på det sted, hvor København i sin tid skød op som en klynge strandboder. Assistenshuset blev opført efter Københavns brand i 1728 og ombygget flere gange i 1700-tallet. Navnet Det Kongelige Privilegerede Assistance-Hus er fra 1757, hvor en statslig pantelånervirksomhed overtog palæet.

FOTO: JACOB MAARBJERG

HUSLY OG RESSORTKAMP

SLAGSMÅL OG FLYTTEROD

Kulturministeriets pionertid: rivegilde om fagområder, uhyrlig travlhed og kamp for et sted at være.

DEN 21. SEPTEMBER 1961 samledes en snes mennesker i Forligsinstitutionens lokaler på Sankt Annæ Plads i København. Her skulle de opbygge deres nye arbejdsplads: Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Det var en flok embedsmænd og kontor-medarbejdere, som den nyudnævnte departementschef, Henning Rohde, dagene forinden havde drevet sammen fra tre ministerier. Forventningsfulde og vel lettere desorienterede over de nye opgaver og de nye omgivelser. Vel at mærke midlertidige omgivelser, eftersom kulturfolkene kun kunne forblive i Forligsinstitutionen frem til overenskomstforhandlingerne i foråret 1962.

I de følgende dage dukkede yderligere en snes medarbejdere op. Den sammenbragte flok var resultatet af de aldeles uvenskabelige forhandlinger, som var foregået mellem kulturminister Julius Bomholt (S) og undervisningsminister Kristen Helveg Petersen (R). Som mægler havde statsminister Kampmann at gøre med to selvbevidste herrer, som hver især mente, at de snildt kunne være minister for Universet. Det gjorde nok heller ikke forhandlingerne nemmere, at Bomholt stadig var knotten over, at han i 1957 måtte afgive netop Undervisningsministeriet til den radikale Jørgen Jørgensen. På den baggrund var det måske meget gavnligt, at de to ministerier ikke kom til at bo dør om dør på Slotsholmen, som det oprindeligt var planlagt.

Bomholt var rasende over, at han ikke fik universiteterne og forskningen med sig over i det nye ministerium. Kampmann havde bøjet sig for De Radikales krav om, at undervisningssektoren skulle forblive intakt under ét ministerium – fra 1. klasse til akademisk embedseksamen, ikke mindst i betragtning af det kolossale uddannelsesboom, som var på vej i det følgende årti.

Da fordelingen var på plads, skrev *Politiken* i sin leder: ”Julius Bomholt er en virksom mand, og det er ingen hemmelighed, at han i første omgang var meget lidt tilfreds med de opgaver, der kunne tilbydes ham som kulturminister. Efterhånden er det lykkedes at stille hans hunger efter arbejde så nogenlunde, men også kun nogenlunde, og for at gøre ham helt glad igen har statsministeren altså tilbudt ham en god part af det lidet, han selv havde.”

Ministerkamp

De smuler, Bomholt fik fra Statsministeriet, var det ganske store felt naturfredning. Her fulgte en indsigtfuld embedsmand med styr på sagerne med over i Kulturministeriet. Justitsministeriet afleverede også en enkelt embedsmand. Sagsområdet herfra var film og teater, først og fremmest bevil-

linger og den filmstøtte, som finansieredes gennem en bid af billetprisen. Justitsministeriet beholdt Statens Filmcensur. Desuden fik det nye ministerium overdraget Tøjhusmuseet fra Forsvarsmi- nisteriet og Kunstindustrimuseet og Teknisk Museum fra Handelsministeriet.

Langt hovedparten af Bomholts rov kom fra Undervisningsmi- nisteriet: arkivvæsen, biblioteksvæsen, museumsvæsen, Dansk Sprognavn, Det Kongelige Teater, de kunstneriske uddannelser, oplysningsforbundene, Danmarks Radio, bygningsfredning, op- havsret, Statens Kunstfond og en række andre støtteordninger. Plus det løse.

Noget tyder på, at der var kamp til det sidste. På den officielle bekendtgørelse for Kulturministeriets forretningsområder er da- toen for statsminister Kampmanns underskrift med pen rettet fra den 18. til den 19. september 1961, dagen da Danmark officielt fik sit Kulturministerium.

Adskillige af medarbejderne kendte Bomholt fra hans tid som undervisningsminister 1953-57. De var let nervøse for ministe- rens temperament. De havde kendt en yderst kompetent minister og politiker, men også en knarvorn, utålmodig og forfængelig herre. Men Bomholt var som kulturminister havnet i en opgave, han havde forberedt sig på hele livet, og han sprudlede efter si- gende af gæp på mod. Henning Rohde fortalte senere i sine erin-

dringer, hvordan Julius Bomholt konstant holdt peptalks: ”Det haster. Man ved aldrig, hvornår de gode tider hører op.”

Resultatet var en imponerende bunke lovarbejde. En stor præstation, som på to-tre år lagde en solid grund for samtlige senere kulturministre.

I begyndelsen af 1962 måtte Kulturministeriet flytte for at gøre plads til arbejdsmarkedets parter i Forligsinstitutionen. Så midt i travlheden med at forberede love og opbygge forvaltning rykkede ministeriet på et halvt hundrede mand – der nu var fordelt på fire kontorer med hver deres fagområder – hen om hjørnet til det lukkede Hotel Cosmopolite på Kongens Nytorv. Ministeriets senere personalechef Bent Hedemand beskrev i et internt erindringsnotat forholdene således: ”Der var aldeles rædselsfuldt. En gang kendt charcuteriforretning, Matilde Christensen, havde køkken mod gården, og hver dag steg en stank af frikadeller og friturestegte rødspætter op gennem hele huset.”

Problemet med stegeos blev først løst to år senere, da Kulturministeriet flyttede hen i sit nuværende domicil i Nybrogade, ved Frederiksholms Kanal over for Thorvaldsens Museum. Det var departementschef Henning Rohde, der havde opdaget, at Assistenshuset stod ubrugt hen. Forfaldent, men stort set tomt.

Rohde fortalte senere, at han anså spørgsmålet om permanent bolig for afgørende for Kulturministeriets skæbne: Ellers var det i fare for at blive nedlagt, som det var sket med andre specialministerier i forbindelse med et regeringsskifte. Statsminister

Kampmann godkendte en renovering af Assistenshuset, og fra maj 1964 har den fornemme bygning fra 1700-tallet huset rigets kulturadministration.

De statelige omgivelser blev snart udsat for fjendtlige overtalelsesforsøg. Endda fra højeste sted. Jens Otto Krag, der tog over som statsminister i september 1962, efter at Kampmann måtte trække sig på grund af sygdom, havde også fået kig på bygningen. I 1964 rykkede Krag en del af sit sekretariat – et par år var

Bomholt var som kulturminister havnet i en opgave, han havde forberedt sig på hele livet, og han sprudlede efter sigende af gåpåmod.

han både udenrigsminister og statsminister – ind i Assistenshuset, så Kulturministeriets ansatte pænt måtte rykke sammen. I efteråret 1966 planlagde Krag at smide Kulturministeriet helt ud. Men så var det ved at være nok for departementschef Rohde og hans medarbejdere, der nu var flyttet tre gange på fem år. Rohde satte sin stilling ind på sagen, og det samme gjorde den nyudnævnte kulturminister, Bodil Koch (S). Statsminister Krag gav sig, og siden har kulturministeren resideret i Julius Bomholts hjørneværelse ud mod Frederiksholms Kanal. • (JJ)

Første arbejdsdag. Julius Bomholt skåler med sin pionerstab på en snes medarbejdere. 1961. Til Bomholts højre side for bordenden står departementschef Henning Rohde.

FOTO: ABA

Modelbyggeri en til en-model af Sverre Fehns Teaterfugl.
FOTO: OLE BUNTZEN, POLFOTO

lige Teater. Fehns projekt fik navnet Teaterfuglen på grund dets vingeformede tag. Men så indledte borgergrupper en overraskende hård modstandskamp. Balladen førte til, at der blev opført en model i fuld skala. Det ændrede ikke på modviljen, tværtimod. Et karakteristisk træk ved 1990'erne var, at folk engagerede sig i offentlige høringer og i flere tilfælde bremsede byggerier og skulpturprojekter.

I 1998 resigenerede Københavns Borgerrepræsentation over for modstanden. Kommunen nægtede at lave lokalplanerne om, og Teaterfuglen blev skrottet.

Rigsarkivet

Det var ikke folkelig modstand, som i 2002 blokerede for opførelsen af et nyt Rigsarkiv. Det var derimod en ny rege-

BRISTEDE DRØMME

Hjertesager der aldrig blev til noget.

PLANEN VAR sikkert fin nok. Måske endda bakket lidenskabeligt op af den siddende kulturminister. Men det blev aldrig til noget. Kulturministeriets fem årtier byder på en stribe storslåede ideer, der måtte arkiveres som skitser og bristede drømme – i hvert fald indtil videre.

Kulturcentre

I begyndelsen af 1960'erne foreslog Louisianaskaber Knud W. Jensen, at der oprettedes statsdrevne kulturcentre rundt om i landet. Et udvalg bearbejdede tankerne, og i 1967 var den socialdemokratiske regering klar til at fremsætte et lovforslag. Men statsminister Jens Otto Krag og alle andre så dybt forbløffede til, da kulturminister Bodil Koch stillede sig op på Folketingets talerstol og skrottede de kulturcentre, hun var kommet for at få vedtaget. Koch forklarede, at tiden ikke var til store statsinstitutioner. Store dele af befolkningen var stadig skeptisk over for det nye Kulturministerium, og de kunne få den opfattelse, at kulturen blev proppet ned i halsen på dem, mente Koch.

Teaterfuglen

I 1996 udpegede en begejstret komité norske Sverre Fehn som vinder af en arkitektkonkurrence om ombygning af Det Konge-

ring. I 1996 fandt Poul Nyrup Rasmussens regering støtte til et spektakulært byggeri på Amager. Den nye bygning til 1,7 milliard kroner var tegnet af det tyske arkitektfirma Benisch & Benisch, og huset skulle rage 80 meter i vejret som vartegn for den nye bydel Ørestad. Planerne var så langt fremme, at en station på den nye Metro skulle have navnet Rigsarkivet. Men blot to måneder efter at den nye VK-regering var kommet til i november 2001, meddelte den konservative kulturminister, Brian Mikkelsen, at han skrottede projektet: alt for kostbart – og ikke videre praktisk. Fagfolk mente, at et etplansarkiv med højlagre a la Ikea var mere velegnet.

I stedet flyttede Rigsarkivet i 2009 ind i mere rå lagerhaller på Kalvebod Brygge langs banelegemet ind mod Københavns Hovedbanegård.

Salg af TV 2

Heller ikke Brian Mikkelsen fik sin vilje med alle planer. Da VK-regeringen tiltrådte i 2001, erklærede den, at TV 2 skulle privatiseres og sælges inden 100 dage. Så hurtigt gik det slet ikke. Mikkelsen skiftede bestyrelsen ud, bestyrelsen skiftede direktøren ud, og salget blev forberedt. Således blev TV 2 i december 2003 omdannet til aktieselskab.

Den 28. oktober 2004 blev tv-stationen endelig udbudt til salg, og otte interesserede købere meldte sig. Men efter et halvt år måtte regeringen suspendere salget. Det skete, efter at EF-Kommissionen krævede, at TV 2 betalte 1,1 milliard kroner tilbage til den danske stat. Selvom EU-kommissionen, i april 2011 endelig godkendte den statslige kompensation, er salget stadig ikke effektueret, og således blev 100 dage til snart 10 år. • (JJ)

PERIODEN 1961-1969

60'erne

I 1961 havde Danmark fået overskud til et særligt ministerium for kulturen. Forude ventede opbrud og oprør. Det nye ministerium ankom i samme årti som p-pillen, månelandingen og The Beatles. Først var dele af befolkningen knap så begejstret for de milde gaver, som de selv skulle betale til. Dernæst kom hippierne og kollektivisterne og hævdede, at deres kultur var lige så god som finkulturen på Det Kongelige Teater.

HVEM ØNSKER OG venter i særlig grad noget af denne hybrid, der allerede er blevet døbt Fritidsministeriet, og hvem venter andet af Bomholt, end at han, så længe det varer, vil møde op og være dekorativ og kultiveret og uddele de medaljer, som frøken Vøhtz før nyordningen ekspederede, og sige nogle velvalgte ueksplorative ord om kulturen.”

Så længe det varer? Nej, det var ikke alle, der i september 1961 nærrede den store tiltro til det nye Kulturministeriums gennemslagskraft og levedygtighed. Politiken-skribent Ole Storm gjorde i hvert fald ikke, som det fremgår af denne kommentar tre dage efter Julius Bomholts udnævnelse. Storm nærrede kun behersket beundring for kulturminister Bomholt, som ”siden sin tidlige ungdom har omfattet kulturen med energisk interesse og nogen forståelse”.

Frøken Agnete Vøhtz var departementschef i Undervisningsministeriet, som hidtil havde klaret uddeling af hædersbevisninger på bedste vis. Som yderst erfaren minister var Julius Bomholt nu heller ikke tiltrådt sin nye post for at holde receptioner. Men Ole Storm havde ret i én ting: Julius Bomholt talte gerne og gerne længe og indtrængende – om kulturlivet. Det havde han altid gjort.

Julius Bomholt var en socialdemokrat, som i sin livsbane skrævede hen over det 20. århundredes midte. Og som i sit tankesæt flyttede sig med årtierne. Fra midt i 1920'erne og ind i 1930'erne havde Bomholt gjort sig bemærket med en meget militant og bombastisk kulturpolitik: Den borgerlige kultur og dannelse var i bedste fald forældet – for eksempel beskrev Bomholt opera som latterlig og decideret ska-

delig – og den skulle erstattes med en ny opbyggelig ”arbejderkultur”, der skulle styrke ”det socialistiske menneske”.

Med årene blødte Julius Bomholt den hårde linje op. I 1938 skrev han om ”Kultur for Folket”, og i 1953 havde han taget endnu et ryk, da han plæderede for ”Mennesket i centrum” af sit partis kulturpolitik. Altså en bevægelse fra arbejderklassen over folket til mennesket. Og nu var tidene gunstige nok.

”Vi ved, at kunsten har holdt flyttedag. Den er ikke længere knyttet til et fåtal af rigmandshjem, men til folket og dets institutioner,” sagde Julius Bomholt tilbage i 1950'erne, da de første kunststøtteordninger blev vedtaget.

Alle skulle have lige adgang til den borgerlige kulturs goder – og her kom det nyoprettede ministerium ind som den afgørende distributionscentral.

”Der er mange steder en opfattelse af, at kunst er luksus. Men vi må søge at åbne vore medborgeres øjne for den sandhed, at kunst er livsnødvendig,” sagde Julius Bomholt.

Gulerod for kommuner

Denne opfattelse af kulturen og ministeriets opgaver samlede begge sider af Folketinget i en solid konsensus, som i de følgende 50 år stod forbavsende urokkelig. Jojo, der kom ballade og protester. Men blandt Folketingets partier og skiftende regeringer ændrede den fundamentale opfattelse af Kulturministeriet sig kun i små nøk frem og tilbage gennem de følgende fem årtier.

Før Bomholt og det nye ministerium tog fat på nye tiltag og love, skulle et par overligere sættes i system. Der var et par love om ophavsret til fotografier og litterære tekster, som var vedtaget i maj 1961. Fra samme tid var der en lov om statstil-

Julius Bomholt

11. juni 1896 – 2. januar 1969

Socialdemokratiet

Kulturminister

19. september 1961 – 26. september 1964

Cand.theol. 1921. Forstander på Esbjerg Arbejderhøjskole 1924-29. Formand på Radiorådet 1940-53. Folketingets formand 1945-50 og 1964-68. Undervisningsminister 1950 og 1953-57. Socialminister 1957-61. Medlem af Folketinget 1929-1968.

”Selv anser vi det for noget væsentligt, at den økonomiske og den kulturelle frigørelse går hånd i hånd. Vi skal ikke blot ombygge en kapitalistisk stat til et folkehjem. Vi skal bane vej for en friere menneskelighed.”

Julius Bomholt i 1957

”For at højne kvaliteten må staten støtte efter den mest uheldede sagkunds indstilling. Men støtten må ikke ledsages af forventningen om kunstnerens hensynsfuldhed over for giveren.”

Julius Bomholt i 1961

”Kultur – administration. De to begreber lyder ikke ligefrem beslægtede. Sammenstillingen kan minde om en fuglerede i et jernstativ.”

Julius Bomholt i 1962

skud til orkestre uden for hovedstadsområdet. Orkesterloven var vigtig, fordi den fastlagde en praksis, som Kulturministeriet i de følgende år overførte til en lang række felter. For det første viste loven vilje til at brede kulturens ressourcer ud over landet, så de ikke var forbeholdt særlige kredse i København. For det andet finansieringen: Staten ville betale mellem en

DET SKETE ... PERIODEN 1961-1969

1961

14. 2. Statsminister Viggo Kampmann (S) på besøg i

FOTO: LARS HANSEN, POLFOTO

Washington hos USA's nyindsatte præsident, demokraten John F. Kennedy.

31.3. Påskemarch Holbæk-København i protest mod atomoprustning.

12.4. Den sovjetiske kosmonaut Jurij Gagarin lander i god behold efter at have kredset om Jorden i 300 kilometers højde.

30.5. Folkeafstemning giver 21 års valget: 581.989 ja, 476.662 nej.

1.6. 80 anholdt under ballade ved rok og rul-koncert på Enghave Plads i København.

8.8. Licensstigning på 5 kr. for at finansiere Danmarks Radios nye TV-Byen i Gladsaxe til 100 mio. kr.

30.10. Arkitekten Arne Jacobsen udpeget til at tegne den nye Nationalbank.

17.11. Kunstmaler Wilhelm Freddie får beslaglagt ny-

malede kopier af værker, han fik beslaglagt i 1937 som utugtige.

12.12. Sovjetunionen truer med ”passende foranstaltninger”, efter at Danmark har tilsluttet sig NATO's fælleskommando i Østersøen.

1962

4.1. Lagre klar med rationeringskort i tilfælde af krig.

20.3. Aalborgs borgmester kritiserer Aalborg Teaters repertoire: alt for moderne.

2.5. Radiorådet vedtager

ren musikradio: P3.

15.5. Lov forbyder vilde dyr i cirkus.

31.5. Den højtstående nazist Adolph Eichmann hængt efter retssag i Jerusalem.

23.7. Via Telstarsatellitten første direkte tv-transmission USA-Europa.

31.7. Velbevaret vikingeskib fundet i Roskilde Fjord.

31.7. Hamstring dagen for moms træder i kraft : 9 pct. omsætningsafgift på alt undtagen mad, brændsel

Både Julius Bomholt og Viggo Kampmann havde sommerhus på Fanø. Her kunne de mødes i strandkanten og drøfte, hvordan befolkningen i Velfærdsdanmark kunne motioneres åndeligt og kulturelt.

FOTO: TAGE CHRISTENSEN, POLFOTO

fjerdedel og halvdelen af udgifterne, hvis kommunen postede resten i foretagendet. Et incitament, som i den grad virkede efter hensigten. Så effektivt, at Kulturministeriet mod slutningen af 1980'erne måtte bremse op, da snart sagt enhver kommune i landet havde omdannet det nedlagte elværk eller vandværk til kulturhus og fyldt det med aktiviteter.

Det var ud fra de samme principper, at teaterloven fra 1963 – Bomholts og Kulturministeriets første egentlige lov – blev sat i værk: landsdelsscener, statslig under-skudsgaranti, støtte til billetordninger.

Formen var lagt fast, og så flød nye ordninger og love ud fra ministeriet i løbet af 1964. Film- og biografloven adskilte sig fra de øvrige felter, ved at branchen selv

kom til at finansiere sin produktionsstøtte. Staten påtog sig at administrere Filmfonden med de penge, som biograferne afleverede: dels 15 procent af hver solgt billet, dels gebyret for bevilling til at drive biograf.

Ellers fulgte de nye love refusionsprincippet: Med museumsloven gav Kulturministeriet dobbelt op i forhold til det lo-

og boliger.

2.9. Jens Otto Krag ny statsminister. Afløser Viggo Kampmann, som må gå af på grund af sygdom.

14.9. USA indfører flådeblokade mod Cuba for at hindre opstilling af sovjetiske missilsystemer. Flere ugers nervekrig på randen af atomkrig.

17.11. Strøget i København åbner som gågade.

22.11. Dansk landbrug indleder baconkampagne til 8 mio. kr. i Storbritannien.

1963

27.1. Sammenbrud i Bruxelles: Fransk nej til briterne hindrer også dansk EF-medlemskab.

23.3. I London vinder Grethe og Jørgen Ingmann det europæiske Melodi Grand Prix med Dansevise.

FOTO: POLFOTO

2.5. Wilhelm Freddie frikendt i pornografiltale.

28.5. Københavns Borgerrepræsentation beslutter at skifte sporvogne ud med busser.

25.6. Folkeafstemning om jordlove giver regeringen stort nederlag.

25.10. Loft på 100.000 kr. over tipspræmier fjernes.

22.11. Præsident Kennedy myrdet af snigskytte i Dallas.

1964

11.1. USA's sundhedsmyndigheder udpeger rygning

som vigtigste årsag til lungecancer. De følgende uger kraftig kampagne i danske skoler. Rygeforbud i busser og sporvogne i København.

17.4. FN beder om 1000 danske soldater til det urolige Cypern.

25.4. Ukendte gerningsmænd saver hovedet af Den Lille Havfrue på Langelinie i København.

28.4. 8.000 bryggeriarbejdere landet over får lønstigning på 11 til 16 øre i timen.

1.6. "Hvilke fordele og farer knytter der sig til ungdommens anvendelse af motor-køretøjer?" Realeksamen 1964 i skriftlig dansk.

12.6. Den sorte aktivist Nelson Mandela idømt livsvarigt fængsel i Sydafrika.

22.6. Akut mangel på arbejdskraft. Genindkaldelser til militært aflyses. Jernindustrien går med til kvindelige ansatte, men kun på deltid.

18.9. Prinsesse Anne-Marie viet til kong Konstantin af Grækenland.

kale tilskud. Og det måske mest gennemtrængende af alle Bomholts tiltag, biblioteksloven, forpligtede samtlige kommuner i landet til at drive folkebibliotek. Her dækkede staten mellem 30 og 45 procent af driftsudgifterne plus 50 procent til inventar.

Sådan. Kulturen kom i den grad ud til folket.

Statens kunstfond

Så var der lige én lov mere, som Julius Bomholt nåede at underskrive i sin heftige ministertid. En lov, som i al stilfærdighed gled gennem et samtykkende Folketing 27. maj 1964 – kun de seks medlemmer af højrefløjsspartiet De Uafhængige stemte imod. Herefter kunne Bomholt og kong Frederik den Niende signere de to ark papir med otte paragraffer: loven om Statens Kunstfond.

En lov, som i 1965 førte til et folkeligt oprør med forbavsende kraft i trivselsnationen, der ellers sad pænt bænket om teakbordene og de nye tv-apparater. Et oprør, som trak dybe spor gennem de følgende fem årtier med en evigt ulmende strid: kulturkløften, som den blev kaldt. Selv om Statens Kunstfond, der sikrede støtte til skabende kunstnere, gennem årene kun åd ganske få procent af Kulturministeriets budget, endte ministeriet i brede kredse med at blive identificeret med denne instans.

Julius Bomholt nåede som minister aldrig selv at administrere sin hjertesag Statens Kunstfond. I forbindelse med et andet hjertebarn, Danmarks Radio, havde han dog kunnet registrere de brudlinjer, som fandtes mellem de behjertede magthavere og store dele af befolkningen. I juni 1962 skred Bomholt og Folketinget ind over for de to piratsendere Radio Mercur og DCR, som siden 1958 havde sendt popbaseret og

Hans Sølvhøj

11. november 1919 – 28. december 1989
Socialdemokratiet

Kulturminister

26. september 1964 – 28. november 1966

Cand.mag. 1945, historiker.
Programchef i Danmarks Radio 1959.
Generaldirektør i Danmarks Radio 1961-64 og 1967-1976.
Minister uden portefølje i udenrigspolitiske spørgsmål 1966-67.
Hofmarskal 1976-1989.

”Man skal vel ikke altid give folk, hvad de vil have – så langt fra, men det er næppe heller rimeligt aldrig at give folk, hvad de vil have, og alt indicerer, at folk vil have et vist mål af pop. Men ræddes man for at sigte mod en programpolitik, der fører ud over poppen, er man ikke egnet til at styre monopolet.”

Hans Sølvhøj i 1963

”Såvel i skolepolitikken som i den almindelige oplysningsvirksomhed havde man gjort for lidt ud af at fremme kunstforståelsen, og sagt uden omsvøb var det en småborgerlig holdning til kunst af enhver art, der om ikke dominerede, så dog i betydeligt omfang prægede arbejderklassen.”

Hans Sølvhøj i 1989

Hans Sølvhøj med frue til bal på Amalienborg i 1966.

FOTO: CARL RASMUSSEN, ABA

reklamefinansieret radio fra skibe i internationalt farvand i Øresund.

Problemet var, at store dele af befolkningen var glade for den lette, kække stil. Til tider havde piratsenderne flere lyttere end Danmarks Radio.

Dette fremkaldte foragt hos ledende lag i samfundslivet, som siden midten af 1950'erne havde debatteret popkultur og

kulturelt forfald. Alt fra tegneserier over underholdningsromaner til popmusik blev anskuet som fordærv: Velstanden havde gjort de danske borgere til værgeløse, apatiske ofre for kommerzialisme og forbrugisme.

Den borgerlige og den bomholtske kulturopfattelse delte dette syn. Det var jo blandt andet derfor, man havde oprettet

22.9. Folketingsvalg. Stor fremgang for Konservative. Krag fortsætter med ren S-regering.

14.10. Udledning fra kemifabrik Cheminova udpeges som årsag til voldsom fiskedød ved Thyborøn.

FOTO: ERNST VAN NORDE, SCANPIX

20.10. Franske Jean-Paul Sartre takker nej til Nobelprisen i litteratur.

1965

19.1. S-regering fremlægger rækkefølge i byggeplaner: først Storebæltsbro, så Københavns tunnelbane, til sidst Øresundsbro.

24.1. Storbritanniens tidligere premierminister Winston Churchill død.

26.1. Gladsaxeborger telefonabonnement nummer 1.000.000.

16.2. Pjece om forholdsregler ved atomkrig revet væk på få timer.

19.2. Brandbombe mod Spiesrejssebureau i København i protest mod Francostyret.

13.3. Voldsomme protester i hele landet mod at vesttyske styrker skal deltage i NATO-øvelse i Jylland.

1.4. Kong Frederik 9. åbner TV-Byen i Gladsaxe.

9.5. Den nye nationalbankdirektør, Erik Hoffmeyer, advarer mod "efterslæbs-

manien" – at alle grupper kræver lønstigning med henvisning til, at alle andre stiger i løn.

6.7. Landbruget døjer med "svinepukkel". Folkekirkens Nødhjælp slår to fluer med ét smæk: indsamler penge til kødkonserves til ulande.

15.7. Første satellitfoto fra Mars.

28.7. USA sender yderligere 50.000 soldater til Vietnam.

1.8. Halfdan Rasmussen modtager Børnebogsprisen for "Børnerim".

18.9. Bankrøver Palle Sørensen skyder og dræber fire politibetjente på åben gade på Amager.

4.11. Bogen "Er pornografi skadelig?" beslægtet som utugtigt.

1966

1.3. Arkitekten Jørn Utzon forlader operabyggeriet i Sydney.

29.4. Vidne får bøde på 100 kr. for at bande i retten.

10.5. Smykke til 40.000 kr. fundet i rutsjebanen i Tivoli –

Kulturministeriet – for at befolkningen ikke skulle hænge på gadehjørnerne og forsumpe i pop. Men der var en position mere, en endnu mere uforsonlig holdning, som fyldte stadig mere i debatten og landskabet, nemlig den kulturradikale lejr. Den havde siden 1920'erne rettet kras kritik mod såvel borgerlig som socialdemokratisk kulturpolitik.

Men den kulturradikale kritik var ikke længere en oprørsk position. Som litteraturprofessor Peter Madsen skrev i 2001: ”Kulturradikalismen bliver fra tresserne og fremefter institutionsbærende, den er ikke længere en oppositionsbewægelse uden for institutionerne.”

De kulturradikale dominerede, og dominansen blev stadig tydeligere. For samtidig boomed antallet af studerende på gymnasier, universiteter og højere læreanstalter. Mange lagde nu fnysende afstand til deres barndomshjem med amagerhylde på væggen og forkærlighed for frikadellecrooneren Gustav Winckler.

Men som historiker Jens Engberg har sagt om kulturradikalismen: ”... den ønskede at redde den modvillige arbejderklasse fra det, som arbejderklassen efterhånden ønskede sig mest af alt, nemlig at forsumpe i den småborgerlighed, som de unge af kulturradikalismen foragtede så dybt.”

Folk ville altså – desværre – gerne høre melodiradio, som det blev kaldt. Derfor mente Bomholt og et politisk flertal, at Danmarks Radio var nødt til at lukke hullet på FM-båndet, hvor piratsenderne var trængt ind: Når man ligefrem satte politiet ind mod den radio, som folk holdt af, skulle de vel også have en erstatning. Løsningen blev Danmarks Radios P3, som begyndte at sende 1. januar 1963. Og så kunne danskerne høre Jørgen Mylius spille popmusik og Jørn Hjørtung sludre med lytterne.

På den konservative fløj kaldte Sverre Forchhammer, musikanmelder ved Berlingske Aftenavis, P3 for ”... dette misfoster af et kulturprodukt. Et af motiverne er det behov, som man påstår lever i befolkningen. Staten har ingen pligt til at dække ethvert behov, der opstår i visse dele af befolkningen, men har pligt til at modarbejde de nedbrydende tendenser, ligesom man bekæmper prostitutionen i stedet for at fremme den.”

Så var banen ligesom kridtet op til det store opgør om Statens Kunstfond. Her var der ikke tale om, at man ville værne befolkningen mod noget, den gerne ville have. Her skulle folk bare betale skat til noget, som de måske ikke ville have.

Folket versus kulturen

Loven om Statens Kunstfond var blevet til i et smukt og hurtigt forløb. I oktober 1962 havde Julius Bomholt nedsat et Kulturudvalg, der skulle rådgive regeringen om kulturlivet. Aage Damgaard, skjortefabrikant og stor kunstmæcen i Herning, blev formand for den 19 mand store kommission, der også talte Louisianaskaber Knud W. Jensen, rigsantikvar P.V. Glob og forfatter og Gyldendaldirektør Ole Wivel.

Udvalget fremlagde en plan, som blev masseret og justeret i løbet af 1963. Den gik ud på, at der inden for musik, litteratur og billedkunst skulle udpeges treårige arbejdslegater blandt ansøgere. Udvalgene skulle udpeges af ministeren, og for at modvirke kammerateri skulle medlemmerne kun sidde tre år ad gangen. Med disse sagkyndige udvalg lagdes fundamentet for det såkaldte armslængdeprincip, som blev styrende for Kulturministeriets kunststøtte. Bomholt gjorde det til ministeriets uofficielle valgspog: ”nok støtte, men ikke styre.”

Bodil Koch

25. oktober 1903 – 7. januar 1972
Socialdemokratiet

Kulturminister

28. november 1966 – 2. februar 1968

Cand.theol. 1929.

Stiftede 1944 kvindebevægelsen Folkevirke.

Kirkeminister 1950 og 1953-1966.

Medlem af Folketinget 1947-1971.

”Det er givet, at den moderne formsprængte kunst giver charlatanen og diletantan urimelig let spil over for det publikum, der bare vil være med på noderne, hvor falsk de end anslås.”

Bodil Koch i 1962

”Et folks kultur rummer både statiske og dynamiske kræfter, og et kulturministerium har pligt til at lade begge have ånderum og ikke være med til at skabe eller uddybe en kunstig kulturkløft mellem befolkningsgrupper, der selvfølgelig er forskellige.”

Bodil Koch i 1967

FOTO: ABA

tabt af prinsesse Benedikte.
8.6. Ny lov: ”Den, der tatoverer en person under 18 år, straffes med bøde eller hæfte, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning. På samme måde straffes den, der tatoverer en person i hoved, på hals eller på hænder.”
20.7. Rocksanger Peter Belli og band anholdt for hashbesiddelse. Belli 60 dage i fængsel.
1.8. Nyt skoleår uden lusinger: korporlig afstaf-

felse af elever forbudt.
3.9. Franske grev Henri de Laborde de Monpezat til Danmark for at forlove sig med kronprinsesse Margrethe.

FOTO: ALLAN MOE, SCANPIX

15.9. Odense Universitet indviet med 180 studerende.
3.10. Flyruten Kastrup-Tirstrup runder passager nummer 1 mio.
5.10. Orlogskaptajn får 14 dages arrest for at have glemt mappe med hemmelige dokumenter ved pølsevogn.
17.11. Højesteret imødekommer islandsk krav om tilbagelevering af gamle håndskrifter.
22.11. Folketingsvalg: SF 10

mandater frem, støtteparti for S-regering.
Statsminister Krag forklarer holdningsændring til SF: ”Man har et standpunkt, til man tager et nyt.”

1967

17.1. Folketinget vedtager enstemmig, at ulandshjælp skal op på 1 pct. af BNP.
30.1. Pornohæfter til i alt 10 mio. kr. beslaglagt under storstilet politirazzia.
21.4. Halvanden times slagsmål på Amalienborg

Slotsplads mellem politi og demonstranter i protest mod militærkuppet i Grækenland.
5.5. Holstebro Kunstmuseum indviet.
17.5. 19 danske turister i Kina tvunget til i to en halv time at læse højt af Maos værker og syngte revolutionære sange. Årsag: ”for nærmelse af rødgardister.”
10.6. Kronprinsesse Margrethe og Henri de Monpezat viet.
29.6. København bevilger 36

I januar 1964 tog Folketinget velvilligt imod lovforslaget. Fra talerstolen fremhævede Julius Bomholt blandt andet national forfængelighed: "... omfanget og kvaliteten af et lands kunstneriske frembringelser indgår som et meget væsentligt led i den almene vurdering af landets placering som nation".

Ved siden arbejdslegaterne satte loven penge af til udsmykninger, indkøb af kunst og til faste livsvarige ydelser og hædersgaver. I alt kostede Kunstfondloven 4,1 million kroner om året, hvilket var en merudgift på 2,6 million kroner.

Farvel til Bomholt

Julius Bomholt nåede ikke altså ikke selv at dele ud af den kunststøtte, han havde talt så ivrigt for gennem årtier. Den nye statsminister og S-formand, Jens Otto Krag, var irriteret over Bomholt og hans voldsomme virkelyst. Så Bomholt blev sat på aftægt som Folketingets formand, mens Hans Sølvhøj efter tre år som generaldirektør i Danmarks Radio blev ny kulturminister. Internt i Kulturministeriet var det et smukt chefskifte. Departementschef Henning Rohde konstaterede i hvert fald senere: "Bomholt var – især af sine egne – blevet drillet i Finansudvalget, og det var ikke lykkedes ham at få alle de bevillinger igennem, som forudsattes i den lovgivning, han havde gennemført. Nu kom Sølvhøj, som elegant forhandlede bevillingerne hjem."

I slutningen af januar 1965 blev allerførste pulje af de treårige arbejdslegater uddelt. De gik til syv billedkunstnere, seks forfattere og to komponister.

Hans Sølvhøj var så dygtig, at han 18. februar bad om 130.000 kr. mere end forudsat. Senere bagatelliserede Sølvhøj det selv som "en regnefejl" og "en minimal ekstrabevilling". Så brød det, som

senere fik navnet rindalisen, løs omkring ham.

23. februar 1965 kunne en gruppe slagteriarbejdere i Vejle aflevere en protestskrivelse med 853 underskrifter. Og dagen efter indløb 305 underskrifter fra Kolding Hørfabrik. Her var protesten organiseret af lagerforvalter Peter Rindal, som hurtigt kom til at stå som hovedmanden. I alt modtog regeringen og Folketinget i de følgende uger over 54.000 underskrifter fra borgere over hele landet. De protesterede mod "dette misbrug af statens penge", som det hed i Rindalskrivelsen.

Hans Sølvhøj barberede sin overskrivelse ned til 10.000 kroner, hvorefter Rindal indstillede sin aktion i slutningen af marts 1965. Men den mellemliggende meningsudveksling var så brutal, at den åbnede en dyb kløft mellem store dele af befolkningen og den kulturelle og politiske elite. Selv om Kulturministeriets budget lå lige omkring en procent af statsbudgettet, var symbolkraften stor. Kulturministeriet kom for mange til at stå som en formynderisk anstalt til afbrænding af skatteborgernes penge.

1968-oprøret

Det var ikke den eneste kløft, der åbnede sig i 1960'erne. Fra USA kom udtrykket the generation gap, som ved årtiets slutning var groet helt fast i det danske sprog som generationskløften. De kæmpestore årgange født i 1940'erne flød ud i den danske velstand med helt andre krav til tilværelsen, end deres forældre havde stillet. De havde som den første generation af danske teenagere fået deres egne værelser, og i 1966 fik de også p-pillen at muntre sig med. Nu insisterede de på deres egen musik og på alternative livsformer. Hvis ikke ligefrem samfundsomvæltninger, som

Kulturminister Kristen Helveg Petersen mødes med repræsentanter for Projekt Hus for at diskutere husets fortsatte eksistens.

FOTO: EBBE WRAAE, ABA

det kom til udtryk under studenteruroigheder i 1968 og i de efterfølgende politiske strømninger.

Nu havde man lige haft balladen med de vrede rindalister, og så kom denne fordringsfulde generation og hævdede, at man ikke kunne tale om én kultur, sådan som det var forudsat i den bomholtske tankegang. Der var ungdomskultur, popkultur, kvindekultur, rygekultur etc. Det affødte en vis forbavelse blandt den ældre politikergeneration. Men Sølvhøjs efter-

mio. kr. til vandrensning, så kloakker ikke længere løber direkte ud i Øresund.

30.6. Hamstring i dagene før den ny afgift indføres: moms. Priser spurter i vejret.

21.7. Gymnasiedirektoratet forbyder forhåndscensur af skoleblade.

22.8. Maokarikaturer i Aktuelt medfører krise i forholdet til Kina.

23.9. Det vedtages at indføre postnumre overalt i landet.

1.10 Det nød jeg! Sort er færdig." Skakstjernen Bent Larsen om sejren over verdensmester Petrosjan ved turnering Santa Monica. Deutsche Schachzeitung: "Dette pragttræk slog ned som en bombe i den fuldt optagne tilskuersal."

16.10. Århus får mælk i papkartoner.

27.10. Politiet tager spritballoner i brug. Første bilist positiv.

17.12. SF splittes. VS bryder ud.

1968

2.1. Den sydafrikanske læge Christian Barnard udfører første hjertetransplantation.

19.1. Husmand i Gundersø brænder sit hus i protest mod samfundet. 4000 landbrug nedlægges om året.

21.1. Amerikansk B52-bombefly styrter ned ved Thulebasen med fire brintbomber om bord.

23.1. Radikale går frem ved folketingsvalg. Krag træder tilbage. Ny VKR-regering

under den radikale statsminister Hilmar Baunsgaard.

27.1. Brun bjørn og isbjørn avler unge i Aalborg Zoo.

14.2. Flyvevåbnet køber 23 svenske Drakenkampfly.

21.2. Tidligere straffede danner foreningen KRIM.

1.3. Der sælges nu 40 mio.

p-pillen om året i Danmark.

1.3. To odense drenge betaler 450 kr. for to skiver rugbrød. De troede, det var hash.

4.4. Borgerretsforløperen Martin Luther King myrdes i Memphis.

22.4. Forsøgsordning på Aalborgs skoler: fri om lørdagen.

3.5. Voldsomme studenteruroigheder i Paris.

26.5. Kronprinsesse Margrethe føder kronprins Frederik.

5.6. Den demokratiske præ-

← Kristen Helveg Petersen

29. november 1909 – 23. april 1997

Det Radikale Venstre

Kulturminister

2. februar 1968 – 11. oktober 1971

Uddannet lærer 1931.

Formand for Radikal Ungdom 1942-45.

Skoleinspektør 1953. Statskonsulent for

Undervisningsministeriet 1957.

Undervisningsminister 1961-64.

Medlem af Folketinget 1964-75.

"Hvert enkelt menneske har krav på at have sin egen personlige definition af begrebet kultur, forstået som det han værdsætter højest, dyrker med størst interesse, som det der bestemmer det ideelle livsindhold."

Kristen Helveg Petersen i 1969

"Vi skal vogte os for at pådutte befolkningen institutioner, der ikke modsvares af et behov. Jeg mener ikke, vi behøver være bange for, at disse behov ikke er der. De er der i meget høj grad."

Kristen Helveg Petersen i 1969 om Kulturcentre.

sentlig side af kulturlivet, men der er andre."

Denne holdning kostede hug fra kunsten. Da Helveg i 1969 fik revideret loven om Statens Kunstfond, så også kunsthåndværkere og designere fik deres sagkyndige udvalg og støttepulje, mente en del, at nu kunne det være nok med al den åbenhed og udvanding. Forfatteren Thor-kild Bjørnvig skrev i en kronik i *Politiken*, at Helvegs udvidelse af kunstbegrebet gjorde det svært at sige, "hvad der overhovedet endnu er kunst".

Elfenbensfængslet

Helveg gik så vidt, at han overlod et kapitel i betænkningen til det københavnske Svanemøllekollektivet, som senere skiftede navn til Maos Lyst. De unge kollektiver kvitterede med at skitsere en fremtid, hvor finkulturen skulle "slippe ud af sit elfenbensfængsel. Den vil blive anmodet om at arbejde med ved udformningen af mange fællesprojekter og må på det grundlag etablere kontakt med samfundslivet."

Mange tak. Dette var en kongstanke hos Helveg: kulturcentre spredt ud over landet, hvor elite og bredde kunne berige hinanden i samdrægtighed. Så hippierne og Helveg – den ministerielle betænkningens knirkende mester – tog hinanden i hånden. I redegørelsen erklærede Kulturministeriet sig mere end villigt til at støtte disse centre "for alle de udtryks- og udviklingsformer, som i dag er ungdommens". Og ministeriet skulle nok hjælpe med det rent praktiske: "Lokalet skal findes, ejeren overbevises, naboerne pacificeres."

Det blev i et nyt årti, at prøven skulle stå. Og som Julius Bomholt havde opildnet medarbejderne ved ministeriets etablering i 1961: "Det haster. Man ved aldrig, hvornår de gode tider hører op." • (JJ)

følgere på posten, socialdemokraten Bodil Koch 1966-68 og den radikale Kristen Helveg Petersen 1968-71, kunne dårligt have været mere eftergivende og nysgerigt velvillige.

Da Helveg Petersen i 1969 præsenterede *En kulturpolitisk redegørelse*, som over 363 sider gennemgik ministeriets hidtidige virke og dets fremtid, spillede åbenheden over for nye kulturformer en ganske væsentlig rolle. Allerede på side 15 hedder det, at ministeriet nu følger sig

"lige forpligtet til at undersøge mulighederne for at støtte en beat-festival benævnt "Elektrisk Jul" og for at stille flygler til rådighed for musikforeningernes kammermusikalske virksomhed".

Heri lå et lille liberalt opgør med den socialdemokratiske kulturpolitik. De Radikale havde været lunke støtter af Bomholts Kunstfond og dens accept af en elite. I sit forord til redegørelsen skrev Helveg ligefrem: "Kunst og de dertil knyttede udfoldelsesmuligheder er en væ-

sidentkandidat Robert Kennedy myrdet i Californien.

13.6. Tidligere V-minister Jens Sønderup injurieret for at kalde DR-journalister "røde lejesvende".

14.8. Dyrepasser i Københavns Zoo død efter abebid.

21.8. Sovjet besætter Tjekkoslovakiet. Dansk idræt aflyser alle arrangementer med Østeuropa.

24.8. DR fyrer tv-kokkene Konrad og Aksel for at have

medvirket i reklame.

7.10. Sovjetunionen advarer de nordiske lande mod "snigende vesttysk okkupation".

11.11. Statsgælden steget 1,5 mia. til 4,3 mia. kr. på et år.

1969

18.2. Slumstormere barrikaderer sig på Christianshavn.

24.2. Domstol i Rom erklærer miniskirtet "ikke-kriminelt".

4.4. Overvægtig kvinde som den første fedmeopereret på Bispebjerg Hospital,

taber 60 kg.

5.5. Flere dages slagsmål mellem rockere og venstreorienterede demonstranter ved Saga-biografen, som viser krigsfilmene "De grønne djævle".

22.5. Palæstinensere anholdt for at ville myrde Israels præsident, Ben Gurion, i København.

7.6. Prins Joachim kommer til verden.

24.6. Folkeafstemning om 18 års stemmeret: nej 1.646.888, ja 448.728.

1.7. Billedporno frigives. Voksencensur ophæves.

14.7. Rigshospitalet tages i brug.

20.7. Apollo 11 lander på Månen kl. 21.17.42 dansk

FOTO: POLFOTO

tid. Astronaut Neil Armstrong sætter første fod i månestøvet.

22.7. Legoland runder gæst nummer 1 million.

1.8. Systemet med drikkepenge afskaffet på barer og restauranter.

1.10. Olof Palme statsminister og S-leder i Sverige.

13.10. Flyverkonstabel idømt dagbøder for ikke at lade sig klippe.

13.12. Nordek-planer om nordisk fællesmarked skrottes endegyldigt.

”Vi havde en mission”

OLE HYLTOFT var med i Kulturministeriets pionertid.

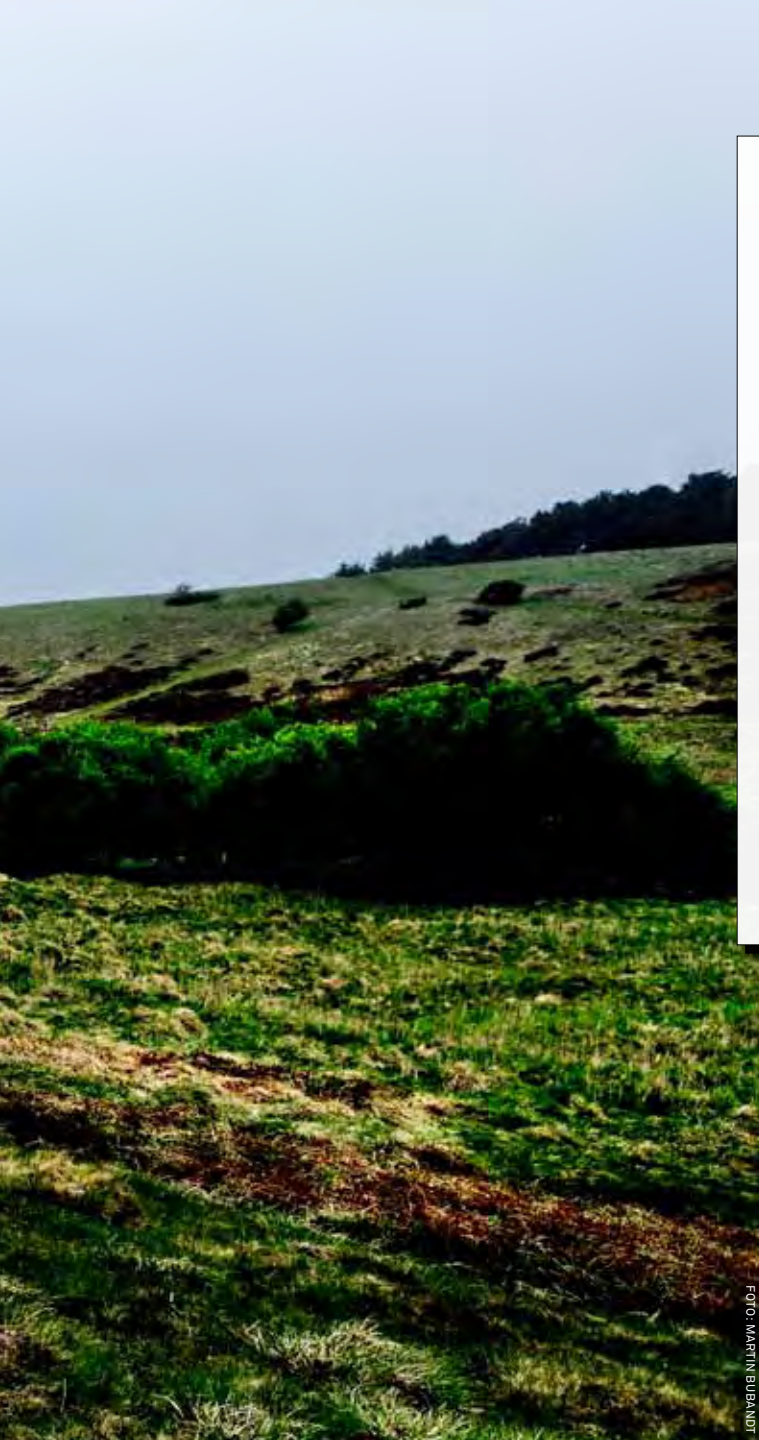

OLE HYLTOFT (f. 1935), cand.mag., forfatter, journalist og næstformand i DR's bestyrelse.

OLE HYLTOFT BLEV ansat i det nye Kulturministerium den 1. januar 1962. Den unge cand.mag. skulle skrive taler til kulturminister Julius Bomholt: ”Nu ville det vel hedde spindoktor, men jeg kaldte mig bare sekretær,” siger Hyltoft i dag.

I de første uger og måneder måtte han sætte pen til papir derhjemme, for der var ikke plads til ham hverken i de foreløbige lokaler i forlignsinstitutionen på Skt. Annæ Plads eller på ”det Agatha Christie-agtige Hotel Cosmopolite i Store Kongensgade med de røde plyssofaer.” Men da ministeriet endelig fandt sit hjem i Assistenshuset, fik Hyltoft en fast plads. Først i stuen, siden på anden sal med udsigt til Nybrogade.

”Jeg delte kontor med en Wagnersanger. Så han stod og sang arier for mig. Der var mange af os, der var grebet af den hellige kunstneriske ild. Bomholt var jo også selv forfatter. Jeg vil ikke sige, at det var et ubureaukratisk ministerium, men der var en

HVAD ER EN TALESKRIVER?

■ Taleskriveren – eller ghostwriteren – er ministerens stemme. Han skal hjælpe med at formulere ministerens tanker, så det lyder, som om ministeren selv har sat pen til papir. I dansk sammenhæng er betegnelsen taleskriver ikke så almindelig, selvom praksis er, at alle ministre får hjælp til deres taler. I USA er taleskriveren ofte kendt af befolkningen. John F. Kennedys taleskriver Ted Sorensen, med danske aner, var en af de første berømte ghostwritere. I dag er Barack Obamas unge taleskriver Jon Favreau en stjerne i det politiske miljø i Washington, efter at han formulerede statements som 'Yes we can' og 'Change we can believe in'.

FOTO: MARTIN RUBANDT

”Vi skulle forsvare, at vi overhovedet eksisterede, og samtidig virke som det mest moderne og eksperimenterende i dansk politik.”

ånd i huset. Jeg husker det som mine bedste arbejdsår: Vi var mange, der syntes, at vi havde en mission,” fortæller Hyltoft.

Hvad gik den så ud på, denne mission? Hvad kæmpede ministeren og hans fuldmægtige for i de små kontorer med de skrånede vægge, der lugtede langt væk af både kulturarv og pionerånd? Svaret: Kunsten skulle spille en større rolle i samfundet, og kulturen skulle formidles til alle.

”Bomholt ville åbne kulturen. Kulturens rigdom af muligheder og oplevelser skulle være for alle mennesker. Der skulle strøm på,” siger Ole Hyltoft. ”Vi skulle kende og vedkende os vores fortid, men også favne den nyskabende kunst.”

Samtidig skulle ministeriet hele tiden bevise, at det ikke var overflødig: ”Vi skulle forsvare, at vi overhovedet eksisterede, og samtidig virke som det mest moderne og eksperimenterende i dansk politik.”

Julius Bomholt gjorde ”Nok støtte, men ikke styre” til ministeriets motto. Det havde sine grunde. Ole Hyltoft forklarer, at Julius Bomholt blev mistænkt for at ville tænke på befolkningens vegne. Han havde noget ”pavelignende over sig.”

Men ifølge Ole Hyltoft var der ingen, der kunne løse opgaven som Bomholt: ”Han havde et kunstnerisk gemyt, men han var også konstruktiv. Han kunne det politiske håndværk til fingerspidserne.”

For den unge cand.mag. var det overvældende at opholde sig der,

hvor det hele skete. Ikke mindst fordi tilliden åbenbart var stor mellem ministeren og hans taleskriver. Ole Hyltoft skriver i sine erindringer *Alle disse forhåbninger*, at det begyndte formelt: De to var Des. Ministeren kaldte Hyltoft ind til sig og spadserede op og ned ad gulvet, mens han improviserede retningslinjerne for den aktuelle tale. Så interviewede Hyltoft den relevante fuldmægtig og lagde til sidst, hvad han selv kalder ”historiske, litterære og politiske farver på værket”. En sommer bad Bomholt sin taleskriver om at forfatte et oplæg til en litteraturhistorisk afhandling om arbejderlyrik til *Gads Danske Digtere i det 20. Århundrede*. Da Hyltoft afleverede det omfattende arbejde, kvitterede kulturministeren med at sætte sin signatur på det. Den unge sekretær havde forventet, at Bomholt ville omforme afhandlingen i sit eget sprog, men han var jo i og for sig stolt over, at kulturministeren bare satte sit navn på hans ord.

Lovarbejdet gik stærkt. Men ikke for stærkt, ifølge Hyltoft. Det skulle jo gøres, mens Bomholt sad ved roret. Hyltoft finder det i øvrigt vanskeligt at svare på, om noget kunne være gjort anderledes. Der var selvfølgelig timingen af loven om Statens Kunstfond i 1965. Det skete samtidig med, at statsminister Jens Otto Krag annoncerede økonomiske stramninger for den brede befolkning. Men på det tidspunkt var Bomholt blevet sendt over i Folketingets formandsstol. Så den opgave var overladt til hans efterfølger, Hans Sølvhøj.

Bomholts exit i 1964 var nok den største skuffelse i Hyltofts tid i ministeriet: ”Vi kunne godt have fået endnu et par gode år sammen. Vi var, efter min mening, ikke færdige med arbejdet. Hvis jeg skal være højtidelig, vil jeg sige, at det var synd for Danmark. Efter Bomholt har der kun været tale om små justeringer. Mange af justeringerne har sikkert været udmærkede, men ingen kulturminister har haft hans store ambition: at forme hele samfundet i kunstens ånd.”• (SVE)

ET MODERNE FORSAMLINGS SHUS

Biblioteksloven fra 1964 er et af de vigtigste initiativer i Kulturministeriets historie. PERNILLE SCHALTZ skitserer folkebibliotekernes opgave.

PERNILLE SCHALTZ (f. 1972), konsulent på Statsbiblioteket, tidl. områdechef for Københavns Hovedbibliotek.

Hvilken betydning har bibliotekerne for vores samfund?

Vi havde ikke haft vores velstand og velfærd i Danmark, hvis vi ikke havde haft folkebibliotekerne. Et bibliotek demokratiserer viden, og via folkeoplysningstanken er bibliotekerne blevet til en uundværlig hjørnesteen i demokratiet og velfærdssamfundet. Jeg plejer at besøge biblioteker, når jeg er ude at rejse, og særligt universitetsbiblioteket i Kampala gjorde indtryk: Det var ganske lille, og bøgerne var alle gamle og på engelsk. Et bibliotek er også en god kilde til at forstå, hvor rigt og ressourcerstærkt et land er.

Hvad er bibliotekernes betydeligste opgave i det 21. århundrede?

Bibliotekerne skal stadig fremme og være hjem for oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet. Det står i vores formålsparagraf. Vores rolle er den samme, og den er lige så vigtig som tidligere. I dag handler det bare ikke kun om at give adgang til information; nu skal vi gøre borgerne i stand til at omsætte al den tilgængelige viden. Der står i Styrelsen for Bibliotek og Mediers biblioteksstrategi "*Fra information til viden*" fra 2006, at bibliotekerne skal være et ressourcecenter i videnssamfundets intellektuelle infrastruktur. Det lyder voldsomt, men jeg synes, at det giver mening: Bibliotekerne skal hjælpe med at klæde borgerne på, så alle kan være med til at bruge, udvikle og producere ny viden og derigennem opretholde vores samfund.

Hvordan ser fremtidens bibliotek ud?

Det giver ikke længere mening kun at huse bøger, når bibliotekernes opgave nu

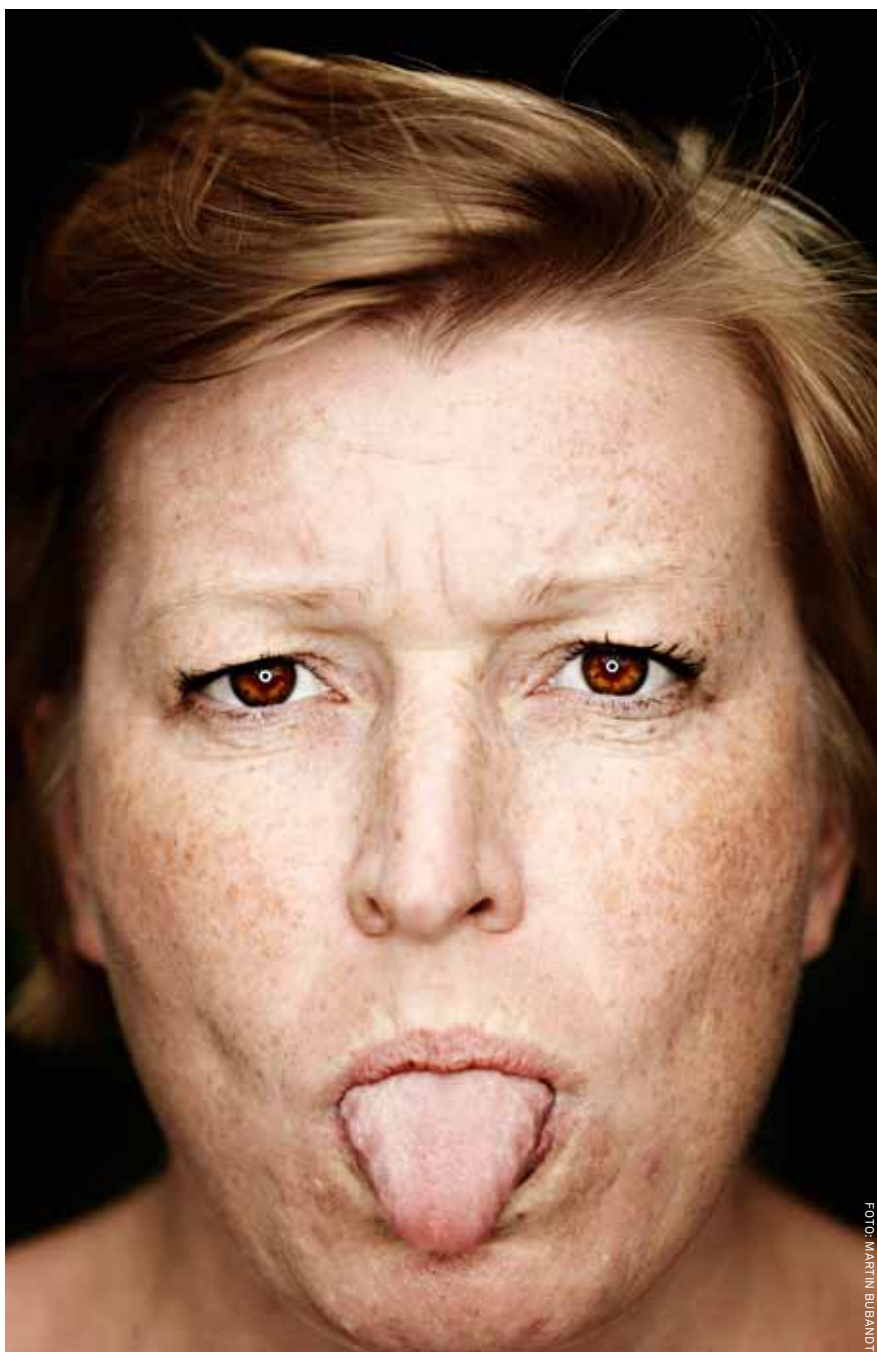

FOTO: MARTIN EUBANDT

LOVEN OG BIBLIOTEKERNE

■ Allerede i 1920 fik Danmark sin første bibliotekslov. Ét bibliotek i hvert sogn kunne få støtte fra

staten, hvis biblioteket selv bidrog med 50 kr.

■ Med biblioteksloven fra 1964 kunne statsstøtten nu også bruges på grammofonplader og bånd. I kommuner med over 5000 indbyggere skulle bibliotekets le-

der være uddannet bibliotekar og ansat på fuld tid.

■ Den nyeste lov er fra 2000 og gælder stadig. Bibliotekerne skal nu give adgang til musikmedier, internet og multimedier.

TAL OM KUM

BØGER I KILOMETERVIS

■ Bøger og andre materialer på Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket fylder tilsammen ca. 335 hyldekilometer. Det svarer til afstanden mellem Kruså og Hjørring – en tur i bil på 3 timer og 16 minutter.

”Jeg har altid forestillet mig, at Paradiset vil være en form for bibliotek.”

JORGE LOUIS BORGES

”I bibliotekerne taler de dødes udødelige sjæle.”

GAMMELT ORDSPROG

”Uden biblioteker, hvad har vi så? Ingen fortid og ingen fremtid.”

RAY BRADBURY

”Har du et bibliotek, savner du ingenting.”

CICERO

”Bøger er vores bedste venner. Selv når de vender os ryggen.”

GEORG BRANDES

”Fjernsynet er meget lærerigt. Hver gang nogen tænder for det, skynder jeg mig på biblioteket og læser en god bog.”

GROUCHO MARX

er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet. Viden, kultur og litteratur findes jo alle mulige steder i dag. Men det betyder altså ikke, at der ikke længere skal findes litteratur i bogform på bibliotekerne. Det skal der bestemte. Der foregår bare også mange andre ting, for eksempel undervisning i it og en masse kulturelle aktiviteter. Så biblioteket er ikke et sted, hvor man skal være stille. I stedet bliver det et rum, hvor

”Vi havde ikke haft vores velstand og velfærd i Danmark, hvis vi ikke havde haft folkebibliotekerne.”

borgerne kan udfolde sig sammen med bibliotekarer og andre professionelle, der giver råd og vejledning. Det er et nyt forsamlingshus. Et sted, hvor man kan mødes frit – og så er det indendørs!

Jeg tror i det hele taget, og især i lyset af den nuværende sparekassen, at bibliotekerne vil samle mange flere aktiviteter, for eksempel Borgerservice, og dermed også andre faggrupper. Jeg synes ikke, at man skal begræde, at det ikke længere er som i de gode gamle dage, hvor bibliotekerne var indrettet til bøgerne. Det handler om dannelse og kulturelt liv på moderne betingelser.

Skal bibliotekerne slet ikke passe på BOGEN?

Jeg synes, at bibliotekarer og litteraturskere skal passe på litteraturen i alle dens former. Jeg synes ikke, at det handler om formater, men om indhold. Vi har jo, og det tror jeg, vi bliver ved med at have, Statsbiblioteket og Det Kgl. Bibliotek. Alle bøger bliver gemt til eftertiden, og jeg mener ikke, at det er de kommunale bibliotekers opgave specielt at varetage ét format. Biblioteket kan kun forsvares, hvis det kan forklares i lyset af det, samfundet har brug for. Det går ikke, hvis bibliotekerne pludselig er ude af trit med omverdenen.

Hvad er dit bedste biblioteksminde?

Jeg har været leder af et børnebibliotek, og jeg elskede, når de her børn, der knapt kunne nå disken, kom ind og bad om hjælp til deres opgaver. Glæden ved at ramme plet i forhold til de tilbud, man giver børnene, er enorm. Det er dejligt at være med til at give ungerne indhold i deres fritidsliv. Mit første biblioteksjob var på Sorring Bibliotek, hvor jeg var bogopsætter. Jeg var en lille bognørd, og det vidste bibliotekarerne, så jeg fik altid lov til at låne de nye bøger. Jeg var virkelig en glubsk læser, og for det meste kunne jeg ikke vente med at stikke næsen i bogen, til jeg kom hjem. Så jeg læste, mens jeg gik, og det var tæt på at gå galt mange gange. • (SVE)

FRA PROFESSORVÆLDE TIL PUDERUM

Blandt uddannelserne under Kulturministeriet var Kunstakademiets Arkitektskole den mest rebelske under ungdomsoprøret i 1968. Skolens senere rektor **BENTE BEEDHOLM** ser tilbage på sin tid som studerende og underviser.

BENTE BEEDHOLM (f.1939) arkitekt. Rektor på Arkitektskolen (1986-90), direktør for Dansk Arkitekturcenter (1990-93), direktør for Danske Arkitekters Landsforbund (1993-2005)

Hvorfor var Arkitektskolen den mest oprørske af de kunstneriske uddannelsesinstitutioner?

Det var en meget lille skole, og presset fra de mange ansøgere var enormt. Og så var der måske også en vågenhed blandt arkitekterne, der var større end hos malerne og billedhuggerne. Deres verden var måske mere individualistisk og lidt mere lukket. Jeg tog afgang i 1964, så jeg var der ikke selv, da oprøret begyndte. Men jeg kom tilbage i 1968 for at tage et forberedelseskursus, inden jeg rejste til Kenya for at arbejde. Og jeg var målløs. Jeg var jo pænt opdraget: Da jeg begyndte på skolen i 1958, rejste vi os op for læreren og sad i alfabetisk rækkefølge ved nydelige Poul Kjærholm-tegneborde. Mange af os blev så gift med den, vi sad ved siden af. Min generation lærte den tekniske side af faget, mens det med samfundet kom efter. Sloganet *Først rød, så arkitekt* blev vendt om i vores tilfælde.

Hvordan oplevede du forandringerne, da du kom tilbage til skolen som underviser i 1972?

Jeg mener ikke, at de studenter, der gik forrest i oprøret, bare ønskede sig det anarkiske ingenting. De ønskede et opgør med professorvældet og en ny struktur.

Men da jeg startede som underviser i 1972, var der ingen struktur. Der var til gengæld – ud over ting som et pudrum, hvor man kunne ryge sig skæv og fabulere – meget stor begejstring og entusiasme. Jeg blev ansat af et ansættelsesudvalg, der bestod af 22 mennesker, hvoraf halvdelen

”I virkeligheden er det ikke 68’erne, der er de privilegerede. Jeg mener faktisk, at mange af den tids studerende er blevet snydt for en uddannelse.”

Studioliv på Arkitektskolen anno 1968

FOTO: ANDREAS TRIER MØRCH

var studerende. Jeg syntes, det var så ufor-skammet: En af lærerne sad og tegnede mig, mens jeg blev forhørt om mine politiske standpunkter. Professoren, der deltog, undskyldte efterfølgende. Jeg mener faktisk, at mange af den tids studerende er blevet snydt for en uddannelse. I virkeligheden er det ikke 68’erne, der er de privilegerede. Det er i højere grad min generation: Vi blev opdraget i de fattige 1950’ere, så fremad og fik en meget solid uddannelse. Samtidig var vi unge nok til at have det skægt sammen med 68’erne.

Hvordan markerer dansk arkitektur sig i udlandet i dag?

Det er især de store tegnestuer, der bygger i udlandet, for det er vanskeligt og dyrt at komme ind på de store udenlandske markeder. Det kræver, at man har indblik i hele sektorens opbygning. De internationale konkurrencer er selvfølgelig også en mulighed: I 2006 vandt Henning Larsen Architects for eksempel konkurrencen om det nye finansdistrikt i Riyadh. Så danske arkitekter markerer sig, men byggeeksporten retter sig dog primært mod det nære udland og de andre EU-lande. Det er desværre nok kun Arne Jacobsen og Jørn Utzon, der er virkelig verdensberømte. Danmark er jo et lille land. Da den japanske arkitekt Tadao Ando fik Carlsbergs Arkitekturpris i 1992, var Arne Jacobsens rækkehuse i Gentofte således det eneste, han rigtig gerne ville se. Jacobsen er et internationalt navn. Du kan se, hvornår det er Arne Jacobsen, der bygger noget. Det kan man ikke sige om mange, og det giver noget særligt. Der er tale om genuin kvalitet, og det er et stærkt varemærke.

Hvad er dit favoritbygningsværk?

Jeg kan lide Arne Jacobsens rækkehuse Sølund i Gentofte. Aarhus Universitet er et fantastisk kompleks. Så er der salen i Lauritzens gamle radiohus. Den er unik smuk med sine meget fine gennearbejdninger. Hvad angår det nye, så er Bjarke Ingels’ Bjerget godt tænkt og modigt. Tietgenkollegiet og SEB-domicilet på Kalvebod Brygge er også fine. Men det er lidt som en yndlingsbog: Den skifter med alderen. Jeg er dog så gammel, at jeg har et funktionalistisk syn på arkitekturen. Jeg synes ikke, at arkitektur er billedkunst. Jeg synes, at arkitektur er rumkunst. Det er noget, folk bor i, og det er noget, de skal kunne lide at færdes i. Det handler ikke kun om æstetikken. Det er rammen om menneskers liv. • (SVE)

DE KUNSTNERISKE UDDANNELSER

■ Under Kulturministeriet uddannes arkitekter, designere, kunsthåndværkere, konservatorer, billedkunstnere, klassiske og rytmiske musikere, scenekunstnere, filmskabere, teknikere til film og scenekunst, forfattere samt specialister i informationsvidenskab og kulturformidling.

På de forskellige uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet er der i alt ca. 5.000 studerende (2010).

”Er du sindssyg. Når jeg og hele mit forfatterskab er glemt, så vil det leve. Jeg vil gå over i historien som manden, der røg hash på Kulturministeriets trappe. Det var totalt åndssvagt. Jeg havde dårligt nok røget hash før, så jeg vidste ikke, hvad der var op og ned på en chillum, og de var ved at dø af grin. Men det er mig. Sådan. Det er da sjovt. Men det er fandeme også komisk.”

Klaus Rifbjerg i *Politiken*, Bøger 2. maj, 2004

HASH PÅ TRAPPEN

6. juli 1970 Fremtrædende kulturpersonligheder tager for sig af hashen på Kulturministeriets trappe, mens de venter på, at den radikale kulturminister Kristen Helveg Petersen skal afse tid til at tale med dem på sit kontor. Nederst har forfatteren Klaus Rifbjerg et fast greb om piben, mens billedkunstner Pernille Kløvedal Helweg ser til. Længere op ad trinene ses forfatterne Ebbe Kløvedal Reich og Charlotte Strandgaard, ved væggen filminstruktøren Franz Ernst med hat. Forfatter Jesper Jensen og sanger og skuespiller Niels Skousen sidder højere oppe. Baggrunden for aktionen var, at den københavnske teatergruppe Secret Service var blevet frataget en lovet

støttesum, fordi der var konstateret hashrygning i gruppens lokaler i Farvergade i det indre København. Gruppen ville kun få udbetalt pengene, hvis medlemmerne garanterede, at der ikke ville blive røget hash i lokalene i fremtiden. Det ville Secret Service ikke love. Derfor aktionerede forfatterne i solidaritet med teaterfolkene ud fra devisen: Vi ryger også hash for Kulturministeriets penge. Efter sigende blev kulturminister Helveg Petersen dybt såret, da det efterfølgende gik op for ham, at han havde været udsat for en happening. Han følte sig snigløbet, eftersom han i sin politik netop søgte at understøtte eksperimenter og alternative miljøer. (JJ)

FOTO: JACOB MAAJBURG, POLIFOTO

Rituel dissektion:

BJØRN NØRGAARDS hesteofring 1970

BLODET FRA DET afskårne hestehoved pletter rødt på den hvide sne på en mark ved Kirke Hyllinge på Sjælland. Det ser man på den 17.35 minutter lange film, der dokumenterede Bjørn Nørgaards happening Hesteofringen. Den gamle hoppe blev slagtet af en slagter, men parteret af Nørgaard. Imens gik Nørgaards partner, Lene Adler Petersen, omkring det store ophuggede dyr. Lige som sin mand bar hun rituelle klæder, men det var kun hende, der bar på et stort kors, og kun hende, der skingert sang: "Døde Hest". Efter slagtingen blev dele af hesten lagt systematisk i syltetøjsglas med formalinvæske. Glassene findes i dag på kunstmuseet ARoS.

Det var egentlig meningen, at ofringen skulle foregå på Louisiana, men den lokale politimester forbød, at hesten stod opstaldet på museet, og derfor blev slagtingen flyttet til Kirke Hyllinge. Værket var tænkt som en protest mod krigen i Vietnam og danskernes ligegyldighed over for dens mange menneskelige ofre. Ekstra Bladet dækkede ofringen, der vakte enorm debat.

I forbindelse med en retrospektiv udstilling på Statens Museum for Kunst i 2010 – Bjørn Nørgaard: Re-modelling the

World – fortalte kunstneren, at han med hesteofringen havde sagt farvel til kunsten som et fysisk værk. Nu ville han blot arbejde med 'virkeligheden som materiale'. Specifikt om hesteofringen har Nørgaard udtalt: "At *Hesteofringen* chokerede så voldsomt, var vel, at den bevidst og brutalt bragte døden ind i moderne menneskers virkelighed. Og at det, der er synd for menneskene, altid er mere synd for dyrene. Men vi lever kun, hvis vi anerkender døden."

I 1988 modtog Bjørn Nørgaard bestillingen på Gobelinerne til Riddersalen på Christiansborg Slot. De var færdige i 2000. I 2010 afslørede Nørgaard en model til gravmælet for Dronning Margrethe og Prins Henrik i Roskilde Domkirke. (SVE)

Nørgaard-hest: Bjørn Nørgaard havde hyret en hesteslagter til at hjælpe med sin aktion i protest mod ligegyldighed over for Vietnamkrigens ofre. Også Nørgaards kone, Lene Adler Petersen, deltog med kors under armen.

FOTOS: JØRGEN SCHYTTE, SOANER

LÆNGDEN AF EN ARM

Alle hylder armslængdeprincippet, men hvad betyder det egentlig? Og hvordan kan længden af en arm blive til et kulturpolitisk princip?

ORDET ARMSLÆNGDEPRINCIP er en sammensætning af ordene *arm* og *længde*, til ordet *armslængde*, som betyder 'afstand svarende til længden af en arm', og så ordet *princip*. Det er et godt dansk ord, fordi det er meget illustrerende og let at gennemskue. Vi kan intuitivt forstå, hvad det betyder, at man holder noget en arms længde fra sig selv. Man ser bevægelsen for sig fysisk, og det er let at forstå, at det handler om at holde sig på afstand, at man ikke skal blande sig," siger direktør for Dansk Sprognævn, Sabine Kirchmeier-Andersen.

Men er vi alle sammen enige om, hvad *armslængdeprincip* så betyder, blot fordi ordet i sig selv er til at forstå intuitivt? Så enkelt er det ikke, for alle ord er til forhandling, og ordenes betyd-

SABINE KIRCHMEIER-ANDERSEN (f. 1955), direktør for Dansk Sprognævn, ph.d. i lingvistik og datalingvistik

ning afhænger af konsensus blandt sprogbrugere.

"Vi kan se, at ordet *armslængdeprincip* i dag bruges i

en bredere forstand, end da vi første gang registrerede det i 1994. Oprindeligt omfattede armslængdeprincippet udelukkende det, at en kulturminister ikke skal uddele kulturstøtte efter sin egen smag. Men i dag bruges ordet mere generelt om politikeres indblanding i statsinstitutionernes affærer. Det er svært at afgrænse, hvornår en politisk holdningstilkendegivelse er et brud på armslængdeprincippet. Siger kulturministeren blot sin mening, eller lægger han pres på institutionerne? Der er en tydelig gråzone", siger Sabine Kirchmeier-Andersen.

Men hvor går så grænsen? Forbrød den nytiltrådte kulturminister Per Stig Møller sig mod armslængdeprincippet, da han sagde, at Manzonis lort på dåse netop var lort og ikke kunst? Kan en kulturminister overhovedet foretage sig noget uden at blive skældt ud for at bryde med armslængdeprincippet?

"Problemet med armslængdeprincippet er, at det ikke ligger fast, hvornår man som politiker går over stregen og dermed bryder med princippet. Derimod er der bred enighed om, at et brud er kritisabelt, hvorimod det at holde armslængden bestemt er et plus. Derfor overvejer vi også, om vi skal udvide betydningen af armslængdeprincippet i ordbogen Nye ord på nettet", pointerer Sabine Kirchmeier-Andersen. (KDY)

"Godt nok arbejder vi efter armslængdeprincippet, som betyder, at det er råd og udvalg, der træffer beslutning om, hvordan pengene i sidste ende skal fordeles. Men selvfølgelig skal vi som politikere blande os i debatten om, hvad der kan begejstre, og hvad der blot er middelmådige gentagelser."

Henriette Kjær (K), kronik i *Politiken* 17. juni 2009

ORDBOGEN

■ **Armslængdeprincip**
substantiv, intetkøn
Bøjning: -pet
Udtale: [ɑˈmslɛŋdɛ-]
Oprindelse:
Kendt fra 1994

Betydning: princip om at afgørelser om bevilling til kulturelle formål lægges ud til lokale råd og nævn.

OPRINDELSE

■ Den første gang ordet *armslængdeprincip* optræder i Dansk Sprognævns samlinger, forbindes ordet med tidligere kulturminister Jytte Hilden:

"Så store dele som muligt af kulturbevillingerne skal lægges ud til de råd og nævn, der i dag kun varetager dele af den konkrete kulturstøtte. Vi kalder det "armslængdeprincippet"."

Debatindlæg af Jytte Hilden i *Politiken* 1994

ARMSLÆNGDEPRINCIPPET

ARMSLÆNGDEPR
INCIPPET

© IYTTHEILDE M

mindst
een arm

eller

MANDEN DE KALDTE RINDALIST

I 1965 opstod en dansk tea party-bevægelse. Vreden var rettet mod Kulturministeriet og Statens Kunstfond. Den folkelige protest fik navn efter lagerforvalter PETER RINDAL fra Kolding.

DET HÆVDES, AT kun to danskere har lagt navn til en isme. Den ene er N.F.S. Grundtvig. Den anden er Peter Rindal.

Peter Rindal var lagerforvalter på Kolding Hørfabrik, da folkestemningen i foråret 1965 sendte ham frem i offentligheden. Her stod han pludselig som talsmand for de titusinder af borgere, som protesterede mod Statens Kunstfonds uddeling af arbejdslegater og livsvarige ydelser til kunstnere. Selv vurderede Rindal senere, at tilhængerne blot havde brug for en enkelt skikkelse at fokusere på. Det samme havde modstanderne åbenbart.

Mens balladen stod på i foråret 1965, blev han i en Politiken-kronik af forfatteren Jess Ørnbo betegnet som ”lagerforvalter Rindal, der ikke er kommet ud over samlerstadiet”. I *Information* kaldte Leif Blædel ham ”kulturfascist”. Så sent som i 2008 beskrev billedkunstneren Henning Damgaard-Sørensen ham i *Politiken* som ”en primitiv lagerforvalter”.

I maj 1973 forklarede Peter Rindal i et interview i dagbladet *Information*, hvordan protestskrivelsen blev til dengang i februar 1965.

”Meget tilfældigt faktisk. En af arbejderne sagde en dag til mig, at han havde læst i avisen, at nogle kunstnere skulle have 30.000 kr. årligt af staten. Det må man næsten protestere mod, sagde jeg spontant og fortsatte mit arbejde. Vi var i gang med en ordre til Grækenland, kan jeg huske. Et par dage efter kom vi til at tale om det igen, og jeg lavede en protestskrivelse i frokostpausen. Nogle af de andre dupligerede den og samlede underskrifter ind, jeg lovede at sende dem til Christiansborg. Fordi en af de ansatte kontorpiger var kæreste med en journalist på *Kolding Folkeblad*, så stod det over tre spalter på forsiden næste dag. Det førte til, at andre virksomheder i byen henvendte sig til os og spurgte, om de ikke også kunne skrive under. Så satte vi duplikatoren i gang igen. På den måde bredte det sig som ringe i vandet.”

Informations interviewer spurgte Rindal, hvorfor netop han blev fikspunkt i protesten. En gruppe slagteriarbejdere i Vejle var jo faktisk kommet ham i forkøbet ved at afsende protestskrivelser med flere hundrede underskrifter dagen i forvejen. Rindal svarede:

Seksdelt skepsis. Peter Rindal betragter i 1965 billedhugger Peter Bonnens ”Skulptur i seks dele”. Senere blev en større udgave af skulpturen opstillet i netop Kolding, hvor Rindal indledte sin protest.

FOTO: UFEE BØLLING

”Jeg ved det såmænd ikke, men jeg gætter på to årsager. For det første er mit navn kort og tilpas ualmindeligt til, at aviserne kan bruge det i overskrifter og folk i almindelighed huske det. For det andet var jeg lagerforvalter. Hvis man havde taget Vejle-protesten, så var opgøret med sløseriet med vore penge blevet klassebestemt til arbejderklassen. Jeg lå mere i midten. Jeg var lavere funktionær, dvs. arbejderne kunne identificere sig med mig, og det samme kunne funktionærstanden.”

Det er også blevet fremført, at Danmarks Radio havde studie i Kolding, ikke i Vejle. Derfor gik det hurtigst med at få Peter Rindal bragt til mikrofonen som talsmand for de protesterende, og så blev hans navn slået fast blandt lytterne og medieerne.

I et interview i 1996 i Kulturministeriets magasin *Kulturkontakten* huskede Peter Rindal radioseancen: ”Jeg hakkede og stammede i det, men de sidste sætninger var af den karakter, der bliver hængende i rummet, længe efter at de er sagt.”

I løbet af få uger havde omkring 26.000 personer skrevet under på protesten fra Kolding Hørfabrik. Men otte år efter den

”... det er skandaløst, at jeg over min skattebillet tvinges til at betale af min løn til en indspist gruppe storsnude mennesker, der ikke kan klare sig selv ...”

voldsomme debat mente Peter Rindal ikke, at hans og meningsfællernes aktion havde røkket ved noget. Han sagde til *Information* i 1973:

”Jeg mener stadig, det er skandaløst, at jeg over min skattebillet tvinges til at betale af min løn til en indspist gruppe storsnude mennesker, der ikke kan klare sig selv, men mener, de har noget så vigtigt at sige nationen, at vi andre må tjene pengene for dem – ofte ved kedeligt og anstrengende arbejde. Hvad gør en eller anden, der kalder sig kunstner, mere værd end hvem som helst, der hver dag passer sit arbejde i produktionen og dermed hjælper med til, at det hele løber rundt?”

Da journalist Hanne Dam interviewede Peter Rindal 23 år senere til *Kulturkontakten*, sad den da 73-årige Rindal i Statens

Kunsthjælperforening på vegne af Fremskridtspartiet, som ønskede Kunsthjælperforeningen nedlagt. Rindal fortalte Hanne Dam:

”Jeg har været udsat for nogle få chikanerier, men det springer vi over. Man behandler mig korrekt. Jeg får ordet, når jeg beder om det. Men jeg sidder der med de dygtigste penneførere, folketingsmedlemmer, professorer og filosofiske hoveder – dem skal jeg klare med en lagerforvalteruddannelse. Så jeg passer lidt på.”

Peter Rindal mente, at den sammenbidte kamp havde kostet ham et par blodpropper og et par nervesammenbrud. Men han forklarede også, at han så tilbage på 1965-aktionen som ”en af de få ægte græsrodsbevægelser – vel den eneste, der i virkeligheden nogen sinde har været i Danmark.” • (JJ)

RITTS KAFFEKLUB

■ Rindalismen bed sig fast i den kulturpolitiske bordkant op gennem 70'erne og var derfor et naturligt emne, da en ny generation af socialdemokrater med Ritt Bjerregaard i spidsen startede den berygtede kaffeklub, der ville udfordre den slipseklædte socialdemokratiske generation for dem.

■ I 1977 udkom bogen *Rapport fra en Kaffeklub*, hvor Bjerregaard i forordet formulerede missionen:

”Vi har ønsket at få drøftet og eventuelt få sat spørgsmålstejn ved, hvad man kan kalde den traditionelle socialdemokratiske kulturpolitik, sådan som den har været formuleret siden Bomholts dage.”

■ I dag siger Ritt Bjerregaard: ”Vi var optaget af, at Rindal havde fat i det, vi dengang kaldte ’folkedybet’. Vi snakkede meget mere om classesamfundet, end vi gør i dag, og vi havde lyst til at diskutere, hvordan vi fik en moderne kulturpolitik: Hvordan sikrede vi os, at kultur ikke bare var en middelklasseforeteelse?”

■ Ritt Bjerregaard kan huske, at nogle af partifællerne blev sure. De mente, at hun underkendte kunstens betydning i samfundet. ”Men der var samtidig også en stor forståelse for, at debatten var nødvendig. Og jeg underkendte jo netop ikke kunstens betydning. Jeg ville bare gerne have kunsten bredere ud”, siger Ritt Bjerregaard. (SVE)

FOTO: SCANPIX

Svend Wiig Hansens skulptur Mennesker ved havet, Esbjerg. States Kunstfond har været med til at finansiere over 1200 værker, som findes rundt i hele landet. Se bl.a. www.kunstpaastedet.dk.

FOTO: NIELS HUSTED, POLFOTO

STATENS KUNSTFOND

1964: Statens Kunstfond blev etableret med udvalg for billedkunstnerisk udsmykning, billedkunstnerisk indkøbs- og legatudvalg, litteraturudvalg og tonekunstudvalg
1969: Fonden blev udvidet med udvalg for kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning
1978: Fonden blev udvidet med udvalg for arkitektur
1994: Fonden blev udvidet med udvalg for filmkunst og teaterkunst
1996: Tonekunst-udvalget blev delt i to udvalg for hhv. den klassiske og den rytmiske musik

KUNSTEN PÅ STØTTEN

SIDEN 1965 HAR flere end 6.000 kunstnere og kunstnergrupper modtaget støtte fra Statens Kunstfond. I bemærkningerne til det oprindelige lovforslag stod der blandt andet:

"Lovforslaget tilsigter at fremme dansk skabende kunst ved en direkte støtte til bevarelse og udvikling af den talentfulde kunstners skabende evner og ved at stimulere til en øget kunstnerisk produktion,

så samfundet som helhed kan få større del i de kunstneriske frembringelser."

Kunstfondens "arbejdslegater" gives til kunstnerisk arbejde og er den type støtte, som Kunstfonden oftest uddeler. De første arbejdslegater var typisk på mellem 1.000 og 5.000 kr.

I dag er svinger størrelsen på arbejdslegater mellem 20.000 kr. og ca. 200.000 kr.

Et "3-årigt arbejdsstipendie" udgør i dag 855.000 kr. af Kunstfondens budget. Hensigten er, at:

"... man gennem ydelsen af disse flerårige stipendier til yngre kunstnere vil skabe mulighed for, at kunstneren i en periode kan leve uden at skaffe sig andre indtægter, så et uomtvisteligt talent kan udvikles i ro."

TVÆRSUMMEN AF EN MINISTER

Otte kvinder og ni mænd. Seks socialdemokrater, fem konservative og fire radikale plus en enkelt venstrekvind og en enkelt centrumdemokrat. Tværsommen af dette giver den typiske danske kulturminister fordelt på 17 styk siden 1961. Måske ville det være mere præcist at sige 7 socialdemokrater, eftersom Niels Matthiasen sad som kulturminister i to adskilte periode. På samme måde kan man argumentere for, at kønsstillingen reelt er 10 mænd over for 8 kvinder på grund af Matthiasens to omgange. I hvert fald er den samlede mandetid på kulturministerposten markant længere end kvindernes: 29½ år mod 20½ år.

Når det gælder uddannelse, er akademikerne i klart overtal mod de 2 radikale lærere Kresten Helveg Petersen og Ole Vig Jensen og den

forlagsuddannede socialdemokrat Niels Matthiasen: 14 mod 3. Grethe Rostbøll trækker endda begge veje, eftersom hun både er læreruddannet og senere mag.art. Rostbølls lærereksamen kan så gå lige op med Mimi Jakobsen, der aldrig fik gjort sine humaniorastudier færdige, før hun blev minister.

Højskolefolk fyldte godt både i 1960'erne og 1990'erne. Men hvor 2 ud af de 3 første kulturministre var teologer, tog cand.mag.erne og lærerne over fra slutningen af 1960'erne og op i 1990'erne. Og som tiderne forandrede sig, dukkede der fra midten af 1990erne nye titler op på minister-cv'et: cand.polyt., cand.rer.soc., cand.scient.pol. og cand.negot.

Under alle omstændigheder har hver eneste kulturminister – uanset uddannelse, køn, armbevægelser,

parti og talelyst – skullet håndtere et ganske særligt job med ganske særlige interesser. H.P. Clausen fortalte i 1998 til *Politiken*: "Kulturministeriet overvåges langt skarpere end andre ministerier. Feltet bevogtes konstant af kulturpersonligheder – eller af kulturjour-

"Som minister er man oppe mod mennesker, der har let adgang til spalterne. Det giver nogle specielle arbejdsforhold"

nalister, der har identificeret sig med området og lever sig ind i det. Som minister er man oppe mod mennesker, der har let adgang til spalterne og nemt ved at komme til orde. Mennesker, som bliver set og lagt mærke til. Ofte drejer det sig om småsager, men kritikken og debatten kan antage et omfang, som fylder mere end omtalen af en

vandmiljøplan. For den politisk ansvarlige giver det nogle specielle arbejdsforhold og en dagligdag, som jeg ikke oplevede i andre ministerier." Jørgen Harder Rasmussen, der gennem 22 år avancerede fra fuldmægtig til departementschef i Kulturministeriet, supplerede: "Det er næppe et krav til posten at være særligt kulturel forankret – og da slet ikke at være nogen åndspersonlighed. Ministeren skal først og fremmest være politiker. Og så er det væsentligt, at personen på posten ikke ensidigt lader sig opsluge af enkelte områder i ministeriet, men i stedet er i stand til bredt at vise forståelse for sprog og holdninger, som trives inden for de mange forskellige felter, som embedet dækker. Ministeren må ikke for stærkt lade sig omklamre eller engagere af den offentlige interesse, for netop i det job er det let at få døgnet overtegnet med alskens invitationer." (JJ)

PERIODEN 1970-1979

70'erne

Den vækst, som havde givet overskud til Kulturministeriet, viste sin bagside: Nu skulle der oprettes et Miljøministerium for at rette op på forureningen. Oliekrise og arbejdsløshed kastede et dystert skær over perioden, hvor protestpartier og græsrodsbevægelser rokkede ved den herskende orden. Skiftende kulturministre lod sig irritere af provokunstnere, samtidig med at børn over hele landet fik adgang til musikundervisning.

DEN 1. JANUAR 1970 fik Danmark et nyt skattesystem: kildeskatten. Hidtil havde folk betalt bagud i rater for det foregående år, og de festlige beregninger havde været en sag mellem borgeren og det lokale skattevæsen: de såkaldte torskegilder. Nu gik statens skattevæsen til kilden, arbejdsgiveren, og opkrævede hver måned et acontobeløb, som var fastsat ud fra en anden nyskabelse, skattekortet.

Det var en helt ny situation for danskerne. Staten greb fra centralt hold direkte ind i borgernes pengepung, og det store arbejde med registrering og ligning var muligt på grund af de nye store computere. Eller datamater, som de blev kaldt. Både den tekniske og den administrative side af det nye skattesystem udtrykte en udvikling, som igennem 1970'erne afstedkom utryghed. Fra borgerlig side talte man om umyndiggørelse, fra venstrefløjen talte man om fremmedgørelse. Tre måneder inde i 1970 fik disse tanker endnu mere næring, da kommunalreformen fra 1. april slog landets over 1300 kommuner sammen til 275. Der skulle store enheder til for at administrere Viggo Kampmanns velfærdsstat. Nu under den borgerlige VKR-regering.

Til gengæld kunne danskerne slutte 1960'ernes fest af med manér: På grund af omlægningen var 1969 et delvist skattefrit år. Ganske vist blev trækprocenten for 1970 sat kraftigt i vejret for at dække tabet, men inden da var 1969 én stor shoppingfest. Knallerter, charterrejser, hippieveste med frynser og enorme mængder italiensk rødvin i bastflasker. Regningen kom først i det nye årti med et gigantisk underskud på betalingsbalancen – samti-

dig med at den økonomiske vækstrate blev halveret. Der var i det hele taget mange regninger at betale i 1970'erne.

I Kulturministeriet gik alt dog fint. Den radikale Kulturminister Kristen Helveg Petersen var VKR-regeringens skarpeste kritiker af kommunesammenlægningen, men havde efterhånden selv fået opbygget noget af en storkommune i Nybrogade. Lige så stejl han i sin tid havde været i opgøret med Julius Bomholt om fordelingen af arbejdsområder, lige så ferm og stædig var Helveg Petersen nu til at trække felter til sig, da han selv sad som kulturminister. Selv i mindre sager kunne han finde på at true med at sætte regeringen på spil, hvis han ikke fik sin vilje. Historiker Tage Karstedt skrev senere: "Af alle ministre var K. Helveg Petersen den, der gav statsministeren flest grå hår."

Kulturcentre og Thylejr

Derfor talte Kulturministeriet omkring 1970 cirka 90 medarbejdere, som forvaltede cirka 2500 ansatte rundt omkring på museer, biblioteker, teatre, etc. I sin modstand mod kommunalreformen og mod øget centralisering fokuserede Kristen Helveg Petersen stadig på sin tanke om kulturcentre. I hans betænkning fra 1969 hed det: "Der savnes i Danmark samlingssteder, hvor folk med fælles kulturelle interesser kan mødes, og i hvilke der kan skabes mulighed for aktiv medleven i et fællesskab og udfoldelse af individuelle anlæg. Der savnes rum, hvor den enkelte eller ganske få kan udfolde sig i skabende aktivitet."

Oprindeligt var tanken om kulturcentre fremsat af Louisianadirektør Knud W. Jensen i 1961 og 1962, og der blev udarbejdet et lovforslag, som statsminister Jens Otto Krag bakkede op. Men da loven skulle vedtages i 1967, trak kulturminister

DET SKETE ... PERIODEN 1970-1979

1970

1.1. "Hvordan sikrer vi en menneskeværdig tilstand i datamaskinernes og automationens tidsalder?" Statsminister Hilmar Baunsgaard (R) i sin nytårstale.
11.1. Arabiske studerende i Danmark truer med at bombe Politikens redaktion,

hvis dagbladet ikke standser sin "pro-israelske" dækning af Mellemøsten.
5.3. Københavns Universitet ønsker midlertidigt nøduniversitet opført på Amager for at rumme mange nye studerende – bygningen stod der stadig 40 år senere.
18.3. Folketinget beslutter, at danske børn ikke længere

skal gå i skole om lørdagen.

10.4. Paul McCartney bryder med The Beatles, som opløses.

16.5. DR har premiere på Huset på Christianshavn.

21.5. Folketinget vedtager opførelse af nyt universitet ved Roskilde, RUC.

26.5. Carlsberg og Tuborg meddeler, at de to ølmastodenter slås sammen.

4.7. Det ny Samfund åbner sommerlejr i Frøstrup: Thylejren.

15.7. Det danske kvindelands-

hold vinder VM i fodbold.

5.8. Den frygtede coloradobille opdages i have på Bornholm.

15.8. Forsøg med lørdagsåbent i dagligvarebutikker.

17.8. Faxe først på markedet med dåseøl.

10.9. Moesgård Museum

FOTO: ULLA AUE, SCANPIX

indvies.

20.9. Tre dages voldsomme gadekampe mellem politi og demonstranter under Verdensbankens topmøde i København.

21.10. Den nye Lillebælsbro på 1700 meter og til en pris af 235 mio. kr. indvies.

1971

17.1. Den amerikanske crooner og lystfisker Bing Crosby opfordrer til handelsskrig mod Danmark på grund af intensivt laksefi-

Kulturminister Niels Matthiasen med Niels Jørgen Kaiser og Johnny Reimar, 1977.

FOTO: JESPER STORMLY, POLFOTO

skeri ved Grønland.

31.1. DFDS-færge grundstøder ved Kullen.

Overstyrmand har spritpromille på 2,46.

30.1. Den kontroversielle advokat Mogens Glistrup fortæller i tv, at han betaler nul kroner i skat.

1.2. Flaskemælk ophører i København.

19.2. Marxistiske studerende besætter lokaler, hvor Københavns Universitets konsistorium holder møde.

21.4. Danmark tilbageleve-

rer gamle håndskrifter til Island.

3.7. Første kvindelejr på Femø.

28.8. Første Roskilde Festival. 10.000 gæster betaler 30 kr. for to dage.

15.9. Miljøorganisationen Greenpeace stiftes i Canada.

21.9. Hilmar Baunsgaards VKR-regering mister flertal ved folketingsvalg. Ny S-regering under Jens Otto Krag.

26.9. Fristaden Christiania udråbes på den nedlagte

Bådsmandsstrædes Kaserne på Christianshavn, som slumstormere har besat i løbet af sommeren.

18.11. Danske kommuner opretter Kommunekemi i Nyborg til destruktion af farligt affald.

26.12. Kristne demonstrerer ved Cirkusbygningen i København i protest mod rockmusicalen Jesus Christ Superstar.

1972

14.1. Kong Frederik 9. dør.

Dronning Margrethe 2., 31 år, udråbes som ny regent.

17.2. Folkevogn nummer 15.007.634 bygges og overhales Ford T som mest byggede.

FOTO: MICHAEL MÖTTLAU, POLFOTO

19.2. Balletten Dødens Triumf med Vivi Flindt i hovedpartiet og musik af Savage Rose har premiere

på Det Kongelige Teater.

22.2. Sidste sporvogn i København kører i remise.

15.5. Dansk afdeling af Verdensnaturfonden oprettes.

8.6. Nordjyllands Kunstmuseum, tegnet af finske Alvar Aalto, indvies.

4.7. Første olie fra Nordsøfeltene udvindes af A.P. Møller.

1.8. Skolepligten er nu sat op fra 7 til 9 år.

5.9. 11 israelske sportsfolk dræbes af palæstinensisk terrorgruppe ved OL i München.

Bodil Koch overraskende forslaget tilbage. Tilsyneladende var den socialdemokratiske regering stadig skræmt af Rindaloprøret i 1965: Kulturcentre kunne virke som betonklodser, der blev trukket ned over hovedet på folk.

Kristen Helveg Petersen fulgte nysgerrigt de tiltag, som de unge generationer udfoldede. Thylejren blev etableret i sommeren 1970, samme år afholdtes den første kvindelejr på Femø, og i foråret 1971 kravlede en gruppe unge over plankeværket til den nedlagte Bådsmadsstrædes Kaserne på Christianshavn. Senere samme år blev kaseren omdøbt til Fristaden Christiania.

I 1969-betænkningen pegede Helveg Petersen fingre ad, hvad han så som et typisk socialdemokratisk fejlgreb: ”Det må her fastslås som noget afgørende, at arrangementer af den art (...) ikke bør etableres i kraft af en centraliseret støtteordning, der påtvinges ovenfra; de bør gro frem lokalt som udtryk for klare behov.”

Hvorefter Kristen Helveg Petersen satte sit ministerium til at polstre flere initiativer med støtte og regulativer. De fleste takkede ja, men der var også kritikere i det alternative miljø. Den unge journalist Erik Thygesen skrev således i 1971:

”Helveg Petersens patetiske iver efter at sætte sig på andres initiativer med embedsmænd som tropsførere og styrelser er et praktisk og konkret dementi på decentraliseringsproklamationer.”

Bulen ryddes

Det dæmpede dog ikke Kulturministeriets imødekommethed. Og Helveg Petersen havde fundet sin forsøgskanin – blot et par hundrede meter henne ad brostenene på Snaregade og Magstræde, som løber bag Kulturministeriet. I 1969 havde unge slumstormere besat en gammel værkstedsbygning i Magstræde, hvor de nu indret-

→ Niels Matthiasen

21. juli 1924 – 16. februar 1980

Socialdemokratiet

Kulturminister

11. oktober 1971 – 19. december 1973 og 13. februar 1975 – 16. februar 1980.

Forlagsmedarbejder 1939-57.

Partifunktionær 1957-61.

Partisekretær 1961-1970.

Trafikminister 1975-71.

Miljøminister 1977-78.

Medlem af Folketinget 1960-73, 1975-77 og 1978-80.

”Vi har brug for kunstnere. De er samfundsarbejdere som alle andre, og så må vi også sikre dem de nødvendige arbejdsvilkår, selv om de arbejder på en anden måde end vi.”

Niels Matthiasen i 1973

”Vi skal hverken have en overklassepolitik eller en finkulturpolitik, en arbejderkulturpolitik eller en bondekulturpolitik. Vi skal have en kulturpolitik, som betyder, at man har de samme tilbud til alle.”

Niels Matthiasen i 1976

tede sig på betongulvene. Op til 700 unge opholdt sig ad gangen i huset. De skulle være Kulturministeriets eksempler på selvforvaltning og nærdemokrati – to modeord i 1970'erne – og fra 1. april 1970 overdrog Københavns Kommune og Kulturministeriet i fællesskab huset til beboerne under navnet Projekt Hus.

Helveg Petersen havde dog undervurderet flere tvivlsomme effekter af det anti-autoritære oprør. Huset var hurtigt blevet central for den narkohandel, som skød op i takt med slut-60'ernes stofeksperimenter, og opgaven med at ”pacificere nabo-

erne” viste sig i dette tilfælde lidt for stor. Fra januar 1971 forsøgte politiet i flere omgange at skride ind. Heller ikke forhandlinger med den velvillige kulturminister løste problemet. Til sidst ryddede Københavns Politi under voldsomme kampe hele bulen, og Projekt Hus blev lukket. Det genopstod i 1972 under Københavns Kommunes ungdomsforvaltning, men visionen om kulturcentre med idyllisk selvforvaltning var indtil videre lukket.

Også på andre punkter fik den velvillige Helveg Petersen bøvl. Han fik sit ministerium besat af arkitektstuderende, som var

2.10. 90 procent af vælgerne stemmer ved folkeafstemningen om dansk EF-medlemskab: 63,3 pct. siger ja.

3.10. Statsminister Jens Otto Krag trækker sig tilbage og overlader posterne som Socialdemokratiets og landets leder til Anker Jørgensen.

15.10. De første 10 kvindelige konstabelevere begynder på flådestationen i Frederikshavn.

1973

1.1. Danmark tilslutter sig sammen med Irland og Storbritannien EF.

1.4. 1-øre og 2-øre afskaffes som gangbare mønter i Danmark.

23.5. Købmagergade i København bliver gågade.

6.6. Kim Larsen udsender sit første soloalbum, Værsgo.

13. 6. Loven om fri abort vedtages af Folketinget.

1.9. 35 mennesker dør under pyromanbrand på Hotel

Hafnia i København.

1.9. Mælk er steget til kr. 2,10 per liter – mod kr. 1,60 ved nytår.

18.10. Dalai Lama indvier første buddhistiske tempel i Danmark.

5.11. Statsminister Anker Jørgensen udtaler forståelse for Israels fremfærd i Oktoberkrigen, hvorefter arabiske lande skærper olieboycot mod Danmark.

6.11. Erhard Jakobsen meddeler, at han forlader Socialdemokratiet og dan-

ner Centrum-Demokraterne. 8.11. Professor Jørgen Dich, mangeårig socialdemokrat, udsender bogen Den herskende klasse med kritik af ekspertvælde og formynderi.

FOTO: KNUD HENRICHSEN, SCANPIX

25.11. Første bilfri søndag som følge af oliekrisen.

4.12. Jordskredsvalget sen-

der Fremskridtspartiet og CD i Folketinget med 28 og 14 mandater. S, V, R, K og SF mister tilsammen 60 mandater. 19.12. Poul Hartling danner Venstreregierung med blot 12 ministre – partiet har 22 mandater i Folketinget.

1974

1.1. Beboere i nyt etagebyggeri skal nu selv hente post i stueetagen.

17.2. Forbud mod bilkørsel om søndagen ophæves.

1977: Niels Matthiasen (i midten) og partifællen Jens Otto Krag (tv) til premiere på Den Glade Enke hos teaterdirektør Volmer Sørensen.

FOTO: ASGER SESSINGØ, POLFOTO

de politisk mest vakte studenter under Kulturministeriets uddannelser. Han lovede dem flere pladser, men sendte ikke flere penge. Også den nyoprettede Filmskole blev besat i protest mod ”snigende kommercialisering”.

Græsroddernes tid

I mellemtiden handlede den politiske debat om EF, forløberen for EU, som Danmark tilsluttede sig ved en folkeafstemning i oktober 1972. Det blev et klart ja med 63,3 procent af stemmerne. Modstanden var dog mærkbar, og bekymrin-

gen for det store og fjerne slog tydeligt igennem i tidens kulturproduktion. Film og musik hyldede det gemytlige og det nære i det danske samfund, hvad enten det var i Olsen-banden-filmene, tv-serien Huset på Christianshavn eller i John Mogensens klassiske slagere.

Det nære var også en målsætning i kulturpolitikken, da Socialdemokratiet i 1971 atter overtog regeringsmagten. Niels Matthiasen – der som partisekretær i 1960 havde udformet det succesrige valgslogan ”Gør gode tider bedre” – tiltrådte som kulturminister med et væsentligt

brede anlagt program end den bomholtske stræben opad.

Socialdemokraterne forsøgte nu at læge sårene fra det hidsige opgør om Kunstfonden i 1965. Folket skulle tilgodeses, og Matthiasen måtte træde varsomt: I 1975 viste en meningsmåling, at 61 procent af befolkningen ganske enkelt var imod statsstøtte til kunsten. Modstanden var endda størst blandt socialdemokratiske vælgere. Samtidig var der strømninger i tiden, især på venstrefløj, som trak den socialdemokratiske politik væk fra den gamle dannelsesstanke. For eksempel plæderede Erik Sigsgaard fra Venstresocialisterne for at affærdige ”... den massive og trykkende bedsteborgerkultur, der jo helt er styret af merkantile interesser.”

Niels Matthiasen talte om ”kulturelt demokrati”. Personligt var han flintrende ligeglad med græsrodkulturen – han havde sin faste plads i Det Kongelige Teater, især til balletforestillinger – men i sine politiske udtalelser fikserede Matthiasen kulturpolitik som trivselspolitik, ofte grænsende til socialpolitik. I hans ministertid fik kommunerne således udbygget deres handlemuligheder. Med den givtige refusionsordning fra Kulturministeriet i ryggen.

Af konkrete tiltag under Niels Matthiasen var ARTE en decideret folkelig succes. I begyndelsen af 1970'erne gik Folketinget med til at yde statslig støtte til teatrenes billetsalg, og den socialdemokratiske organisation Arbejdernes Teatercentral fik opgaven med at opbygge abonnementsordninger. Antallet af teaterbesøg steg fra cirka 212.000 i 1971/72 til 1.112.000 i sæsonen 1976/77.

I mellemtiden fik Matthiasen lidt over et års pause fra ministerjobbet. Det skyldtes i høj grad kulturopgøret i 1960'erne, som nu var skyllet over i partidannelser. Ved folketingsvalget den 4. december

1.4. Bistandsloven træder i kraft med udbygget mulighed for sociale ydelser.
6.4. Svenske ABBA vinder det europæiske Melodi Grand Prix med sangen Waterloo.
25.4. Nellikerevolution i Portugal afslutter årtiers diktatur.
26.5. DSB har premiere på intercityplan med timedrift og faste minuttal.
30.7. Præsident Richard Nixon træder tilbage og overdrager præsidentem-

bedet til Gerald Ford.
24.8. Første kvindefestival i Fælledparken i København.
28.8. Gæst nummer 5.000.000 i Legoland.
2.11. Dannerhuset i København besættes og omdannes til krisecenter for voldsramte kvinder.
22.11. Ledigheden er nu på 9,7 pct. – mod 7,5 pct. i september.

1975

9.1. Folketingsvalg giver V og S fremgang på 20 og 7

mandater. Anker Jørgensen danner S-regering.
3.3. Nu 13 kampe på tipskuponen mod hidtil 12.
29.4. De sidste amerikanere evakueres i helikoptere fra Saigon.
15.5. Atomkraftværket Barsebäck i Skåne indleder produktion.

FOTO: JESPER STORMLY HANSEN, POLFOTO

26.5. Dronning Margrethe første vestlige monark på officielt statsbesøg i Sovjetunionen.
13.6. Landets bilister påbydes at bruge sikkerhedssele.
10.8. Varmerekord med 36,4 grader i Holstebro.
20.11. Spaniens diktator, general Franco, dør. Juan Carlos udråbes til konge, og landet forbereder demokrati.
29.12. Den katolske biskop i Danmark kræver blasfemisag mod kunstner Jens

Jørgen Thorsen.

1976

1.1. Ifølge Danmarks Statistik lever 300.000 personer – 12 pct. af samtlige par i Danmark – papirløst, to år tidligere var tallet 200.000.
3.1. 20.000 mennesker evakueres fra områder omkring Ribe og Tønder, da stormflod truer med at vælte digerne i Vadehavet.
3.2. Lov om ligeløn vedtages.
3.6. Tidligere statsminister

1973 fik de nye partier Fremskridtspartiet og Centrum-Demokraterne henholdsvis 28 og 14 mandater med deres kritik af formynderstaten og deres fremhævelse af "almindelige mennesker". Kristeligt Folkeparti, skabt i protest mod abortlov og pornografi, fik 7 mandater. Oveni fik de to meget umage EF-modstandere, Danmarks Kommunistiske Parti og Retsforbundet, 6 og 5 mandater. Det gamle Folketing var brudt i stumper og stykker, og som historiker Søren Mørch har fremhævet, var det afslutningen på et politisk system, som havde fungeret siden 1901.

Samtidig var Danmark specielt hårdt ramt af oliekrisen, da arabiske lande i november 1973 indførte olieblokade på grund af proisraelsk politik. Resultatet var bilfrie søndage og islandsk sweatermode i parcelhusene. Resultatet var også en ren Venstre-regering. Partiet havde nu kun 22 mandater i Folketinget, og den nye statsminister, Poul Hartling, udnævnte blot 11 ministre – for at vise seriøs spareiver var flere af dem dobbeltministre. Herunder Nathalie Lind, som blev justitsminister og kulturminister. Mest det første. Kulturministeriets embedsmænd måtte ofte spadserere over i Justitsministeriet i Slotsholmsgade for at få godkendt papirer af Tante Nalle, som kulturfolkene kaldte hende.

Verdens første musiklov

Da Niels Matthiasen efter januarvalget i 1975 tiltrådte igen, havde også han fået et dobbeltjob. Han blev nu kulturminister og miljøminister. Det sidstnævnte ministerium var oprettet i 1971 som en pessimistisk pendant til Kulturministeriets start i 1961: Den tordnende vækst, som havde givet overskud til kulturen, havde vist sine negative sider med forurening og rovdrift.

Trods lavkonjunktur med inflation, høje oliepriser og stigende arbejdsløshed fast-

holdt Kulturministeriet nogenlunde sine bevillinger gennem resten af 1970'erne. I sine to perioder fik Matthiasen også gennemført to vigtige love. Dels filmloven fra 1972, hvor Filminstituttet blev oprettet med henblik på at støtte filmproduktion og drive Filmskolen. Dels musikloven fra 1976 – verdens første – som faktisk skaffede 20 procent flere penge til musiklivet. I forvejen var musikonservatorierne i Odense, Esbjerg og Aalborg kommet ind under Kulturministeriet.

Ganske vist understøttede loven også musikskoler, så børn i hele landet kunne få undervisning, men udøvere og spillesteder inden for jazz, rock og pop råbte op om fordelingen af noget så mumificeret som den klassiske musik. I forvejen sloges Matthiasen for at hindre indgreb på flere områder. Ligesom den radikale undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen i 1974 havde antændt en voldsom debat ved at anklage folkeskolelærere for venstreorienteret indoktrinering, rettede *Berlingske Tidende* i 1976 søgelyset mod stærkt politiserende børneforestillinger. Flere politikere krævede, at støtten blev inddraget, mens andre klappede krikken:

"Nu vil onde tunger påstå, at det politiske teater slet ikke er dødt. Det er blot publikum, der har kedet sig ihjel," skrev journalist Kjeld Koplev i 1979 i *Politiken*.

Matthiasen måtte også holde forargede folketingskolleger fra støttekassen, da teatergruppen Solvognen og filmmanden Jens Jørgen Thorsen gennemførte storstilede provokationer. Og da biblioteket i Thisted i 1977 indkøbte den lokale forfatter Bent Hallers ungdomsromaner *Katamaranen* og *Sabotage*, som indeholdt barsk fri-sprog, kom det til et principielt slagsmål. Et flertal i byrådet ville have biblioteket til at fjerne svineriet fra hylderne, men bibliotekarerne mente ikke, at politikerne

Nathalie Lind

1. oktober 1918 – 11. januar 1999

Venstre

Kulturminister

19. december 1973 – 13. februar 1975

Cand.jur. 1943, advokat 1948.

Formand for Dansk Kvindesamfund 1966-68.

Socialminister 1968-71.

Justitsminister 1973-75.

Justitsminister 1978-79.

Medlem af Folketinget 1964-66 og 1968-81.

"Når man ved, hvordan stemningen er i Folketinget, mener jeg ikke, at man som justitsminister kan sidde med hænderne i skødet".

Kultur- og justitsminister Nathalie Lind i 1974 om støtten til Jens Jørgen Thorsens Jesus-film.

skulle blande sig i indkøbet af bøger. Niels Matthiasen gav bibliotekarerne ret. Men senere slog Vestre Landsret fast, at kommunalbestyrelsen havde lov til at blande sig. Midt under affæren modtog Bent Haller så Statens Kunstfonds treårige arbejdslegat på 180.000 kroner, hvilket ikke dæmpede gemytterne. Heller ikke, da Haller i 1978 modtog Kulturministeriets Børnebogspris for sin tredje roman.

Behov for det hele

Men alt i alt lå Kulturministeriet støt og roligt, da det nærmede sig et tredje årti. Administrativt var det meste på plads, og bortset fra rutinemæssige udfald fra Fremskridtspartiet var der ikke de store trusler fra politisk hold.

Nu da musikken og filmen havde fået deres love, lå de enkelte kulturfelter og deres dele af kagen overordentlig fast. I

Viggo Kampmann (S) dør, 65 år.

1.7. Proliferationsgrænser for spritbilister indføres.

4.7. Uroligheder ved fejringen af USA's 200-års-dag i Rebild Bakker, da teatergruppen Solvognen afbryder festen udklædt som indianere.

20.7. Rumsonden Viking 1 lander på Mars.

1.10. Premiere på Olsen-banden ser rødte, nummer 8 i serien. Med 1.201.145 solgte billetter den mest sete biograf-film i Danmark.

17.10. Professor Aage Bohr tildeles Nobelprisen i fysik.

22.10. Norske *Aftenposten* skriver om dansk økonomi: "Det går ad helvede til i Danmark, men på 1. klasse."

1.11. Myndighedsalder – men ikke valgald – ned-sættes fra 20 til 18 år.

2.11. Demokraten Jimmy Carter besejrer Gerald Ford i det amerikanske præsidentvalg.

1977

13.2. Tv-serien *Fiskerne*, ef-

ter Hans Kirks roman, har premiere som DR's hidtil dyreste projekt: 9 mio. kr.

15.2. Folketingsvalg giver S fremgang på 12 mandater.

6.5. Apple lancerer første pc.

11.8. Det københavnske telefonselskab afmonterer døre på 650 telefonbokse efter fund af to rørbomber forbundet med døre.

16.8. Elvis Presley dør, 42 år.

25.6. DR lukker det populære radioprogram *Dansktoppen*.

13.12. V-formand Poul

Hartling forlader dansk politik for at blive FN's høj-kommissær for flygtninge.

27.12. Allan Simonsen kåres til årets fodboldspiller i Europa 1977.

1978

1.2. Bandet Sods – senere Sort Sol – udsender *Minutes To Go*, det første punkalbum i Danmark.

17.2. Fremskridtspartiets leder, Mogens Glistrup, idømmes bøde på 1,5 mio. kr. for skattesvig.

FOTO: ERIK PETERSEN, POLFOTO

Nathalie Lind og hendes forgænger, Kristen Hølvæg Petersen, hylder komiker Dirch Passer (th).

FOTO: PER WILMANN, ABA

årene 1970-80 svingede kulturudgifterne mellem 1,1 og 1,3 procent af det samlede statsbudget. Og ifølge kulturministeren kunne der ikke rokkes meget ved fordelingen. I august 1979 sagde Niels Matthiasen til Politiken: "Sandheden er den, at der

ikke er noget som helst af det, vi laver, der ikke er behov for – over hele linjen!"

På dette tidspunkt forsøgte Niels Matthiasen sig med en desperat plan for at øge kulturbudgettet til 3 procent af statens samlede udgifter. Men ingen gad høre på det.

Netop i 1979, søndag den 28. oktober, proklamerede finansminister Knud Heinesen (S) på tv: "Nogen fremstiller det, som om vi kører på kanten af afgrunden. Det gør vi ikke, men vi har kurs mod den, og vi kan se den. Vi kan se den tydeligt." • (JJ)

25.2. Mabel vinder med sangen "Boom boom" det første danske Melodi Grand Prix i 12 år.

1.5. Bombemanden fra Gledsaxe, en 19-årig gymnasieelev, afsløres, da bombe sprænges i hænderne på ham under 1. maj-møde i København.

22.6. Tidligere statsminister Jens Otto Krag (S) dør, 63 år.

4.8. Det afsløres, at ansatte på Det Kongelige Bibliotek har stået bag systematisk tyveri af kostbare værker.

30.8. S og V danner regering med Anker Jørgensen som statsminister.

19.9. Stormvejr vælter Skarre Klit ved Bulbjerg. 19.9. Folkeafstemning giver 18-års valgret.

16.10. Polske Karol Wojtyła vælges som pave Johannes Paul II, første ikkeitaliener siden 1542

21.8. Gasolin' optræder for sidste gang ved koncert i Folkets Park i Malmø.

24.10. 3. divisions-klubben Horsens i betalingsstands-

ning som første danske klub efter indførelse af pengebold.

10.11. Loven om efterløn vedtages.

11.11. DR udsender første afsnit af Matador-serien.

1979

19.1. Islamiske gejstlige overtager magten i Iran, efter at shahen er flygtet under opstande.

1.4. Danmarks Statistik oplyser, at der er 60.000 flere kvinder end mænd i

Danmark.

1.5. Hjemmestyret i Grønland træder i kraft.

4.5. Den konservative Margaret Thatcher ny premierminister i Storbritannien.

15.8. Mogens Amdi Petersen træder officielt tilbage som leder af Tvind-koncernen.

1.9. Første arbejdsløshedsmarch i Danmark siden 1930'erne kræver handling for 75.000 ledige under 25 år.

29.9. Johannes Paul II besø-

ger som første pave nogensinde Danmark.

24.10. Ayub Kalule, profbokser født i Uganda, vinder VM-titlen i letmellemvægt.

26.10. Venstre forlader regeringen, som nu er ren S-regering.

5.11. Østtyske Jörg Meyer idømmes seks års fængsel for spionage mod Danmark.

5.12. Hans Jørgen Nielsens roman *Fodboldenglen* udkommer.

27.12. Sovjetunionen invaderer Afghanistan.

PROVOKATIONERNES ÅRTI: PORNONVILLE

Forargelsen havde gode kår i 1970'erne.
Især når Kulturministeriet støttede de
mange happenings.

1 KONGELIG NØGENDANS –*Dødens Triumf* på Det Kongelige Teater 1972

Nøgne damer på Det Kongelige Teater. Ledsaget af Savage Roses musik. Det var, hvad det Kongelige Teaters jublende publikum oplevede den 19. februar 1972, da *Dødens Triumf* havde premiere. Egentlig var balletten allerede blevet uropført på tv og vist året forinden, men det var alligevel noget ganske særligt, nu hvor det Det Kongelige Teater lagde scene og skrå brædder til beatmusik og afklædte kroppe i moderne dans.

Den fransk-rumænske forfatter Eugene Ionesco skrev forlægget til de 12 scener, og balletmester Flemming Flindt koreograferede og dansede selv med. Hver scene endte med den sikre død for de medvirkende, men i scenen, hvor en modebutik plyndres til lyden af en sirene, smed danserinderne tøjet i en vild og ekstatiske dans, inden det var ude med dem. Særligt ballerinaen Vivi Flindts lange nøgne lemmer huskes i dag blandt de mange andre bare balder og bryster.

Balletten fik en varm modtagelse – *Døden danser moderne* – lød en overskrift, og forestillingen lokkede ikke kun med nøgenhed: Det politiske tema og musikken bragte et nyt publikum til teateret. Og det var også meningen. For som Flemming Flindt udtalte til TV-Avisen i forbindelse med premieren: ”Vi skal have de unge mennesker i Det Kongelige Teater, hvis vi skal overleve.” Vivi Flindt har siden fortalt, at man nu sagde om Den Kongelige Ballet, at den ikke kun havde Bournonville, men også Pornonville. (SVE)

2 JULEMÆND OG INDIANERE –*Solvognden* 1974-76

Teatergruppen Solvognden irriterede to kulturministre grænseløst i 1970'erne. Med base på Christiania mobiliserede gruppen for alvor sit aktionsteater i ugen op til jul 1974. 18. december ankom gruppen med Oslobåden til København, hvor Solvognden gik i land som en 100 mand stærk hær af julemænd. De følgende dage trængte de først ind på Politigården for at synge julesalmer, og dernæst angreb de Arbejdsretten med en otte meter lang julegås. 22. december kom den helt store trængsel og alarm, da julemændene invaderede Magasin og gav sig til at dele bogafdelingens varer ud, mens personalet forvildet forsøgte at flå dem fra de heldige kunder.

3 JESUS PÅ SENGEKANTEN – Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm

FOTO: JOHN E. JACOBSEN, ANPIX

FOTO: JOHN E. JACOBSEN, SCAN

Tre måneder senere lød der ramaskrig, da Statens Kunstfonds litterære udvalg tildelede Solvognen en produktionsstøtte på 20.000 kroner. Begrundelsen lød: ”Solvognens juleshow betegner en bevidst og kunstnerisk udvidelse af litteraturbegrebet, en sproglig handling, som direkte involverer publikum i et kritisk og skabende forhold til traditionen.”

Det kom også frem, at Teaterrådet havde bevilget penge til gruppens varevogn. Kulturministeriet forsøgte at bremse udbetalingen af de 20.000 kroner, men byretten frikendte Solvognen for sigtelser for forstyrrelse af den offentlige ro og orden, hvorefter medlemmer af Solvognen dukkede op i Kunstfondens sekretariat forklædt som betjente og forlangte checken udleveret. Til sidst fik de den.

Teatergruppen skulle nu også bruge penge til ponyleje et år senere, da de den 4. juli 1976 – USA's 200-års-dag – angreb Rebildfesten forklædt som indianere. Det resulterede i drabelige slagscener på de lyngklædte skrånninger, da polititjente blev kommanderet til at trække kniplerne. Nogle af Solvognens medvirkende blev senere idømt bøder. Den lokale politimester udtalte ellers, at det måtte være nok med de tæsk, de fik ude i bakkerne. (JJ)

Kunstneren Jens Jørgen Thorsen er vist den offentlige person i Danmark, der oftest har vist sig nøgen. Thorsen var levende optaget af sex, og i sin skandaleombruste film om Jesus ville han også lade Guds søn ”prøve ting, som han aldrig havde prøvet før”. Det sagde den langskæggede Thorsen i tv, og af alle de ting, som man må formode, Jesus ikke havde prøvet, var det altså primært sex og damer, som Thorsen ville give ham en tur med.

Thorsen lancerede ideen til sin film i sommeren 1973 og blæste med dette et stormvejr i gang, der først fandt ro, da hans film om Jesus fik premiere – og floppede – i 1992.

I årene imellem blev Filminstitutets bevilling på først 600.000 kr. og siden 900.000 kr. en skandale, der bragte Danmark på alverdens forsider.

I begyndelsen var det udelukkende det kristne Danmark, der protesterede, men i takt med at aviserne, godt hjulpet på vej af Thorsen selv, udbredte sig om filmens nøgenscener – en overskrift lød ’Jesus skal i seng med damerne for statsmidler’ – forargedes stadig flere. Over 100.000 danskere satte pen til papir og underskrev en protestskrivelse. Selv Mærsk McKinney-Møller skrev til kulturminister Niels Matthiasen og bad ham om at standse filmen. Skibsrederens brev er et blandt mange i de 30 arkivkasser, der findes på sagen på Rigsarkivet i København.

Men det var blot begyndelsen. Snart lod Jens Jørgen Thorsen sig afbillede nøgen på korset med to meget lækre og meget nøgne damer ved sine fødder. Disse billeder blev opsnappet af den internationale presse, og snart udtrykte paven i Rom sin forargelse:

Filmen var ”en gemen blasfemisk krænkelse”. Vrede demonstranter smed brandbomber mod de danske ambassader i Madrid og Rom. Kulturminister Niels Matthiasen bakkede imidlertid op om filmen, som i øvrigt på dette tidspunkt endnu ikke fandtes. Bevillingen var altså fredet, men optagelserne kunne ikke gå i gang, for en stribe lande, heriblandt Israel, Storbritannien og Frankrig, ville ikke give filmholdet indrejsetilladelse. Filmen kunne ikke laves, og Filminstitutet trak sin støtte.

I 1975 lysnede det igen for projektet, da Thorsen fik bevilliget 900.000 kr. Men denne gang havde han kun Filminstitutet i ryggen. Kulturministeren var vendt på en tallerken, og ifølge en meningsmåling var næsten 90 pct. af befolkningen imod at give støtte til filmen. Det var imidlertid kun Filminstitutet, der kunne fratage Thorsen bevillingen – og det endte de også med at gøre. Kammeradvokaten havde nemlig konkluderet, at filmen risikerede at krænke apostlenes ophavsret til Det Nye Testamente. Niels Matthiasen havde fået et figenblad, mens Filminstitutets bestyrelse åbenbart var nervøs for filmstøttens fremtid. Thorsen blev inviteret til instituttets endelige møde om sagen, og her erklærede han højt og flot, at han ikke behøvede instituttets penge. Samtidig gjorde han det klart, at han ville have dem, for det var hans ret. Støtten blev imidlertid trukket, men Thorsen fik ret: Han lagde sag an, og efter 13 år fik han medhold. Som allerede nævnt fik filmen premiere i 1992, men den voldsomme storm endte med, at kun 8000 biografgængere lod sig lokke ind i mørket for at se Jesus gå i seng med damerne for skatteborgernes penge. (SVE)

FOTO: RÆBEN NIEVEYER, POLIFOTO

FOTO: STUDIO HANSKE, POLIFOTO

FOTO: MARTIN BUBANDT

STJERNESKUD & SKUFFELSER

Sanger og sangskriver [KELD HEICK](#) (f. 1946) ser tilbage på en popinstitution.

DR og dermed Danmark deltog ikke i det Internationale Melodi Grand Prix 1967-77. Hvorfor?

Det var en kendt sag, at Niels Jørgen Kaiser, programchef i DR's underholdningsafdeling, ikke brød sig om popmusik. Og han så altså sin chance til at få Grand Prix'et afskaffet. Det var ikke vanskeligt, for der var også modvilje i medierne: Grand Prix var ikke særligt fint og blev nærmest hånet. Jeg ville ønske, at man i stedet havde givet musikkonkurrencen den fornyelse, der nok var nødvendig dengang. Men DR valgte altså i stedet at lukke og slukke, og det var et rigtig ærgerligt tidspunkt. Der skete så meget i de år, hvor Danmark var ude. Det allerstørste var selvfølgelig ABBA's sejr i 1974 og gruppens verdensomspændende succes.

Hvorfor tror du, at der er en anden holdning til popmusik og Melodi Grand Prix i Sverige?

Det er noget, der ligger langt tilbage i den svenske musikkultur, der har haft anderledes gode forhold at blomstre i end den danske. Svenskerne har slet ikke samme berøringsangst. Det var helt almindeligt at store svenske musiknavne, også rockmusikere,

deltog i Melodi Grand Prix. Herhjemme var det umuligt at få musikere fra andre genrer til at stille op. Melodi Grand Prix var som sagt ikke fint, og derfor var der også mere på spil, hvis man tabte. Resultatet var så, at Sverige kom foran Danmark og skabte det ene verdensnavn efter det andet.

Hvordan har du oplevet det at være uden for det 'gode selskab'?

Det gav da et kompleks over for andre musikgenrer. Ja, det gjorde lidt ondt dengang. Samtidig tænkte jeg også, at kritikerne jo selv kunne forsøge at gøre en indsats, når de klagede over kvaliteten i Melodi Grand Prix.

Hvorfor havde Melodi Grand Prix den særlige status i dit musikerliv?

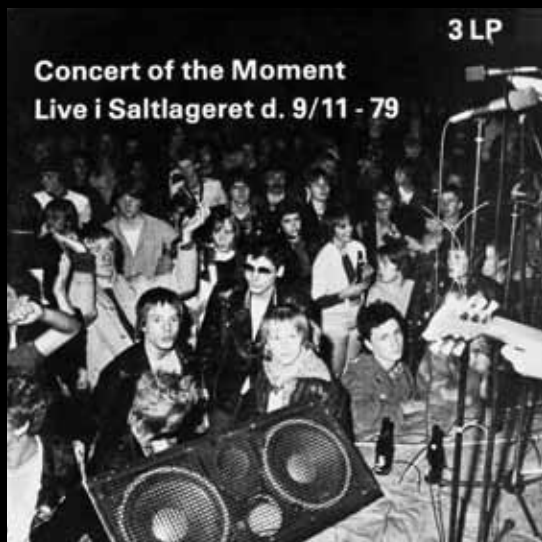
Jeg voksede op med Grand Prix i radioen, og jeg så med på tv den aften, da Grethe og Jørgen Ingmann vandt i 1963. Jeg var stor fan af de to, og hvis ikke drømmen om at medvirke i sangkonkurrencen havde været vakt før, så blev den det i hvert fald nu. Det var derfor en kæmpe skuffelse, da DR afskaffede Melodi Grand Prix. Jeg havde lige fået succes som sangskriver, og nu smuldrede alle mine drømme.

Hvordan var det at medvirke i Melodi Grand Prix for første gang?

Jeg jublede, da det blev meldt ud, at vi igen var med i konkurrencen, og jeg besluttede, at det måtte koste, hvad det koste ville: Jeg skulle have en sang med! Jeg sendte omkring en snes sange ind, og til min store glæde kom en af dem igennem. Endelig!, tænkte jeg. Jeg kan stadig huske, hvordan jeg fik gåsehud, da jeg hørte Grethe Ingmann fortolke min tekst. Det var en smuk ballade, der hed *Eventyr*, og selvom vi måtte nøjes med en beskedent placering, var jeg lykkelig. Allerede året efter vandt jeg så med Tommy Seebach og *Disco Tango*, og jeg følte, at nu var mine drømme gået i opfyldelse.

Hvilken plads synes du, at Melodi Grand Prix har i det kulturelle landskab i dag?

Jeg tror, at konkurrencen er med til at skabe forståelse for andre nationers musikkultur. Den kan forhåbentlig også medvirke til at nedbryde nogle dybe politiske skel og skabe nye bånd på kryds og tværs af landegrænser. Sådan har jeg i hvert fald selv oplevet det. Og så er man jo som dansk sangskriver glad og stolt, når men oplever to landsmænd vinde i det fine selskab og repræsentere deres land på allersmukkeste og værdigste vis. • (SVE)

CONCERT OF THE MOMENT

I 1970'erne og 1980'erne fandt modkulturen et hjem i Saltlageret

I 1979 kostede det 40 kroner at se 19 bands spille live på koncertstedet Saltlageret på Frederiksberg. Arrangementet hed Concert of the Moment og fulgte op på Concert of the Day-koncerten, der havde larmet i Brumleby på Østerbro året forinden. Der var plads til 400 i Saltlageret, og de fremmødte fik 14 timers live punkmusik for

pengene. Sods, der siden blev til Sort Sol, var der, og Martin Hall debuterede med sin gruppe Identity denne aften. Alle bands blev optaget på en firesporsbåndoptager, og året efter udkom den tredobbelte Concert of the Moment-plade. Saltlageret husede ikke kun punkkoncerter. Traditionel rock, moderne teater og dans fandt også et hjem i det gamle pum-

pehus, der indtil 1975, hvor musikklubben Tatuba flyttede ind, havde virket som saltlager for vejvæsnet. I 1986 besluttede Københavns Kommune at rive Saltlageret ned for at gøre plads til Planetariet, der endnu i dag ligger på koncertstedets gamle adresse for enden af Sankt Jørgens Sø. Nedrivningen skete under store protester fra publikum og musikere. "De, der ikke kan se stjerner, bygger planetarier," lød Kim Larsens og Bellamis salut til Borgerrepræsentationen, inden den endelige beslutning om nedrivningen blev taget. • (SVE)

FOTO: PLADECOVER UDLÅNT AF SOUNDSTATION

PUBLIC SERVICE

PÅ DANSK

I den danske debat om medier støder man ustandselig på begrebet ”public service”, men hvad er det egentlig? Tidligere generaldirektør i DR [CHRISTIAN S. NISSEN](#) giver et bud og opfordrer landets politikere til at huske på begrebets oprindelige ånd og betydning.

CHRISTIAN S. NISSEN (f. 1945), rådgiver, foredragsholder m.m. Generaldirektør i DR fra 1994 til 2004.

Hvad er public service?

Public service er først og fremmest kulturpolitik. Det er noget, man fra politisk side har etableret, og det er ikke tilfældigt, at det er forankret i Kulturministeriet. I England, hvorfra begrebet stammer, dækker det mange forskellige tjenester, ydelser og services, som der er brug for i et velfungerende samfund, men som markedet ikke kan løse på en fornuftig og økonomisk bæredygtig måde. Men her i landet har vi aldrig haft den samme faglige og teoretiske diskussion af, hvad begrebet "public service" egentlig dækker. Det er måske derfor, det her er blevet et mere udflydende begreb, der nærmest handler om radio- og tv-programmers kvalitet.

Hvorfor blev medieudbuddet oprindeligt noget, Staten skulle tage sig af?

Da statsradiofonien blev oprettet i Danmark i 1925, blev det et monopol, fordi der ikke var frekvensplads nok til mere end en kanal. Licensen sikrede, at

alle betalte. Nu er der masser af frekvensplads, og man kan knytte forbruget sammen med en betaling, fordi det er teknisk muligt at lukke af for dem, der ikke betaler.

Hvorfor har der altid været bred politisk opbakning til public service i Danmark?

På det punkt har Danmark været unikt i Europa og i Norden. Bag de lukkede døre under medieforligsforhandlingerne er der fra tid til anden sikkert fremkommet forskellige ønsker om at begrænse DR's rolle, men der er aldrig blevet formuleret en decideret krigserklæring mod DR. Der har altid været bred enighed om, at vi skal have et kulturelt baseret dansk alternativ i en mere og mere kommercialiseret og internationaliseret medie verden. Mon ikke det blandt andet hænger sammen med hele den danske folkeoplysningstradition.

Behøver vi public service i Danmark i dag?

Det er et kulturpolitisk valg, og jeg mener bestemt, der er behov for public service i Danmark i dag. Tv-markedet er blevet inter-

nationalt, og det meste af det, der sendes, er produceret i udlandet. Derfor skal der være et stærkt dansk produktionsmiljø, og det er vanskeligt at sikre uden offentlig finansiering. Det er vigtigt i forhold til folkestyret og hele den offentlige debat og for den danske identitet – for vores sprog, vores musik og drama.

Hvad betyder det for den enkelte dansker, at vi har public service?

At danskerne er sikret et bredt og varieret udbud, de ikke finder hos andre udbydere. Men public service-udbyderen lever med et svært dilemma: På den ene side skal den sikre en betydelig "public", altså, at stort set alle borgere bruger dens kanaler og udbud.

"... der er aldrig blevet formuleret en decideret krigserklæring mod DR."

På den anden side skal den give en reel (ekstra) "service", være anderledes og give brugerne noget, de ikke kan få hos de kommercielle udbydere. Det er svært at opfylde begge krav.

Som det er i dag, betyder DR rigtig meget for danskerne – 98 procent af dem brugte i 2010 mindst et kvarter om ugen på DR's tjenester. Og det selvom der i dag er bunker af radio/tv-kanaler, internet og så videre, borgerne kan vælge i mellem. Samtidig betjener DR også i høj grad det smalle publikum, for eksempel med DR2, DR Kultur, P1 og DAB-kanalerne. DR har en markant anden programprofil end de kommercielle udbydere, med flere oplysende programmer frem for underholdende. Så DR opfylder i dag begge de nævnte krav til public service.

Er public service det samme som kvalitet?

Teknisk kvalitet og anden såkaldt "production value" er noget, de fleste mediefolk ret nemt kan blive enige om, hvad er. Men bortset herfra er kvaliteten noget meget individuelt. Der er for eksempel masser af unge mennesker, der mener, at Paradise Hotel (tv-serie på TV3, red.) er super kvalitet, hvorimod sådan nogen som mig ikke kunne drømme om at følge med i det.

Det er blandt andet derfor, det er så vigtigt at holde fast i, at public service ikke er en særlig slags programmer, men nogle kvalitative krav, man skal stille til det samlede udbud fra en public service-institution som for eksempel DR.

Hvis man opfatter public service som en særlig kvalitet, der kan implementeres i det enkelte program, så kommer man meget

ILLUSTRATION: PHILIP JOURNELL

➔ Danskerne hører godt 2 timers radio hver dag og ser tv i 3 timer og 21 minutter. 84 pct. af tiden foran fjernsynet foregår i stuen, og 86 pct. af dem, som tænder for fjernsynet, ved ikke, hvad de vil se.

Kilde: Carsten Andreasen, DR Medieforskning ved BFE Mediekonference, 2011

PUBLIC SERVICE

hurtigt ud i fra politisk side at definere, hvad denne kvalitet så er for os alle sammen. Det næste bliver, at alle programmer, som ikke har disse egenskaber, for eksempel mere underholdende/populære programmer, så pludselig ikke længere er public service, så dem skal DR ikke sende mere. Det ville blive meget elitært. Dermed ville DR miste taget i den brede befolkning. Hvis det fører til, at for eksempel kun 75 procent af danskerne bruger DR, vil den reelt ikke længere leve op til sin public service-rolle.

Hvordan har DR's opfattelse af seerne og lytterne ændret sig gennem tiden?

Et af de første store wakeup-calls fik DR i 1958, da det på under et år lykkedes Radio Mercur at få flere lyttere end DR. Mercur

blev som bekendt forbudt, men DR oprettede så P3 som musiksradio.

Da TV 2 begyndte i 1988, blev mediemonopolet i Danmark for alvor brudt. Den sunde effekt af konkurrencen var, at DR blev nødt til at re-vurdere sin rolle. For at leve op til sin "public"-forpligtelse, måtte man til at interessere sig mere for, hvad seere og lyttere rent faktisk *ønskede*. Samtidig ville DR tage sin folkeoplysende rolle på sig og også sende det, man fra DR's side vurderede, at danskerne havde *behov* for. Det er denne balancegang, DR fortsat forsøger at gå i sit samlede udbud.

Hvordan ser fremtiden for public service ud?

Behovet for public service vil ikke blive mindre, og der er god grund til at være optimistisk, for DR nyder bred folkelig og politisk opbakning.

Omvendt er der dog også grund til bekymring. Public service-begrebet er udvandet i den offentlige og politiske debat, og jeg mener, at man er gået for langt med detailstyringen både i public service-kontrakterne og -puljerne. Jeg bærer en del af skylden, for jeg var i slutningen af 1990'erne en varm fortalere for public service-kontrakterne – også på europæisk plan, men forudså ikke, at de løb af sporet.

Staten skal holde sig langt, langt væk fra styring af privatejede medier, afholde sig helt fra at gå ind i det redaktionelle, indholdsmæssige i aviser, radioer og tv. Denne principielle uskik skal man begrænse til helt overordnede krav og kun stille dem til den offentligt ejede institution. I den forstand er jeg en fundamentalistisk liberal. • (DSM)

PERIODEN 1980-1989

80'erne

Konjunkturerne blev lystigere, og Sepp Pionteks landshold løftede gejsten i yuppiernes, kartoffelkurens og de store filmprisers årti. Midt i perioden besluttede Folketinget at etablere TV 2 og bryde Danmarks Radios monopol. Det var også professionaliseringens årti: Rockmusikere og forfattere fik officielle uddannelsessteder, alt imens kultureliten begyndte at kritisere Kulturministeriets breddestøtte.

INDIMELLEM HAVNER ministre uforvarende i sager, som den pågældende minister på forhånd ligner en meget usandsynlig bannefører for. Det gjaldt Bodil Koch, som tilfældigvis sad ved bordet, da der i 1960'erne skulle diskuteres farve-tv. En del purister var imod, også Koch, men man fik indført farverne. Og det gjaldt Lise Østergaard, da elitesporten var i opbrud. Eller i dansk sammenhæng: i håbløst forfald og behandlingskrævende. Netop elitesport kom til at udtrykke vigtige brudlinjer i 1980'erne – et trægt konsensusfund måtte give slip, en større smidighed og nye ambitioner måtte have plads.

Socialdemokraten Lise Østergaard blev udnævnt til kulturminister, da Niels Matthiasen døde i februar 1980. Østergaard, som havde haft en ministerpost uden portefølje for udviklingslande, røg direkte ind i et sportspolitisk drama. USA og en række andre vestlige lande besluttede at boykotte OL i Moskva i sommeren 1980. Årsagen var Sovjetunionens invasion af Afghanistan året forinden. Nu stod Danmarks Olympiske Komité i dilemmaet: at gå med i boykotten eller tage til OL?

Det endte med dansk deltagelse og temmelig skidt udbytte, når det gælder medaljer og profiler. Men i Kulturministeriet var arbejdet i gang for at sikre bedre rammer for fremtiden.

I 1980 var der stadig dyster krisestemning i Danmark. I januar indledte Weekendavisen en artikelserie, der gav navn til årtiet: fattigfirserne. Efter Knud Heinesens økonomiske afgrundsdiagnose i oktober 1979 syntes flere statistikker at bekræfte, at danskernes dårlige humør endda stak dybere end pengepungen. Med 1617 registrerede selvmord blev 1980 det værste år nogen sinde. Til sammenligning

tog 609 mennesker deres liv i Danmark i 2009.

I den anden ende af befolkningsstatistikken så det ikke bedre ud: Tilsyneladende var danskerne holdt op med at få børn. I 1970 lå tallet omkring 70.000 nyfødte, og det var svagt faldende gennem 1970'erne. Men fra 1980 kom et drastisk fald, så bunden blev nået i 1983 med blot 50.822 nyfødte. Og de blev hver især født med en gæld på 35.000 kroner. Så meget skyldte hver dansker – alene i udlandsgæld. Mod slutningen af årtiet stabiliserede fødselstallet sig atter omkring 65.000.

Da Lise Østergaard tiltrådte i 1980, havde et udvalg i et års tid arbejdet med at "vurdere de fremtidige udviklingsmuligheder for elitesektoren". Allerede under Helveg Petersen var der oprettet et idrætsudvalg, og i 1976 blev tipsmidlerne flyttet fra Indenrigsministeriet til Kulturministeriet. Men det var bredden i det frodigt voksende idrætsliv, som blev støttet.

Der var udbredt skepsis over for hårde eliteambitioner i et land, som stadig dyrkede et selvbillede som lidt yndigere og lidt mere legende og talentfuldt end andre nationer.

Idrætspsykolog Jens Hansen, der allerede dengang arbejdede med danske sportsfolk, vurderede i 2004 i Kulturkonkaktan 1970'ernes danske idrætsdogmer:

"I virkeligheden var det en meget højrovet, dansk holdning. Vi kunne lege os til det, for vi var så fandens kloge og så teknisk dygtige. Og hvis vi ikke bare kunne lege os til det, gjaldt det ikke rigtigt."

Team Danmark

Det skabte en sur, frustreret stemning, som slog ud i absurde fortolkninger af mottoet efter Dybbøl-katastrofen i 1864: Hvad udad tabes, det må indad vindes.

Hvis fodboldlandsholdet tabte 6-1 – hvilket bestemt kunne forekomme i 1970'erne – hed det i de danske kommentarer: jaja, men vores scoring var smukkeste ...

Jens Hansen: "Idrætsfolkene fra andre lande, som knoklede for det, var bare maskiner, de var robotter. Sådan hed det dengang i Danmark. Der var en foragt for det svedende menneske. Det blev kaldt fanatisme. Problemet var bare, at vi krævede resultater alligevel."

De kom også. Men først da en ny kulturminister, Mimi Stilling Jakobsen fra Centrum-Demokraterne, afsluttede det årelange forarbejde om elitesportens vilkår. Centrum-Demokraterne kom med i den borgerlige firkløverregering under den konservative statsminister Poul Schlüter, som tiltrådte i september 1982, da statsminister Anker Jørgensen og hans socialdemokratiske regering opgav at rette op på afgrundsøkonomien.

Efter to år som minister fremlagde Mimi Stilling Jakobsen i december 1984 loven om Team Danmark, som blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget. Team Danmark skulle som selvejende institution sikre og pleje dansk eliteidræt, og organisationen erobrede hurtigt en central, dirigerende placering. Sammen med generelle ændringer i tidsånden skabtes der nu respekt for topsport som fuldtidsarbejde.

Det var på høje tid, hvis det gjaldt resultater. Et halvt år før lovens vedtagelse i 1984 kom den danske delegation hjem fra OL i Los Angeles – for første gang uden en eneste guldmedalje. Men samme sommer havde det danske fodboldlandshold – som var midt i en naturstridig opbygning af verdensklasse blot fem år efter professionel fodbolds indførelse i Danmark – fortryllet publikum over hele verden ved at nå EM-semifinalen i Frankrig.

DET SKETE ... PERIODEN 1980–1989

1980

5.1. Sømændenes formand, Preben Møller Hansen, stifter partiet Fælles Kurs.
16.2. Kulturminister Niels Matthiasen findes død på hotelværelse i London, 56 år.
12.3. Ny pengeseddel: 20 kr.
29.4. Voldsomme sammenstød på Nørrebro, da politiet sættes ind for at rydde

tomten Byggeren. Over 100 anholdte.
3.6. Et Christen Købke-maleri sælges på auktion for rekordsummen 530.000 kr.
29.6. Islands Vigdis Finnbogadóttir bliver verdens første folkevalgte kvindelige præsident.
1.7. Broen over Vejle Fjord indvies.

5.7. Björn Borg vinder Wimbledon for femte år i træk.
8.7. Japan overhaler USA som verdens største bilproducent.
15.7. Dansk Sojakagefabrik på Islands Brygge i København springer i luften.

FOTO: FINN FRANSEN, SCANPIX

19.7. OL i Moskva åbner med boykot fra 45 nationer.
8.8. Skibsværftet B&W i København går i betalingsstandsning.
3.9. Komikeren Dirch Passer falder om på scenen i Tivoli Revyen og dør kort efter.

1981

8.1. DDR overdrager forfatteren Martin Andersen Nexø's efterladte papirer til Det Kongelige Bibliotek.
20.1. Republikaneren Ronald Reagan indsættes

som USA's præsident.
15.4. Ikke-rygere er nu i overtal blandt voksne danskere.
23.4. Dorrit Willumsen bliver første kvinde til at modtage Det Danske Akademis store pris.
10.5. Socialisten François Mitterrand vælges til Frankrigs præsident.
1.8. Musikkkanalen MTV begynder at sende musikvideoer 24 timer i døgnet.
10.9. Storbritannien og Frankrig beslutter at bygge

← Lise Østergaard

18. november 1924 – 19. marts 1996
Socialdemokratiet

Kulturminister

28. februar 1980 – 10. september 1982
Cand.psych. 1947.
Chefspsykolog ved Rigshospitalet, dr.phil. 1962. Professor i klinisk psykologi ved Københavns Universitet 1963-94.
Minister uden portefølje 1975-80.
Minister for nordiske anliggender 1980-82.
Medlem af Folketinget 1979-84.

"Ingen kan være interesseret i alt for store menneskelige omkostninger ved eliteidrætten. Og ingen kan finde det rimeligt, hvis der ofres store beløb på at skabe en sportsstjerne, dersom samfundet siden skal forsøge den pågældende permanent gennem invaliderende eller socialforsorg."

Lise Østergaard i 1981

"Kultur? Det er alt det, der gør os glade."

Lise Østergaard i 1980

"Den arbejdsløshed, som den økonomiske krise har påført os, er vel vort største aktuelle politiske problem. Den er også en udfordring til kulturpolitikken. Hverken bøger, museer, teatre eller film kan – eller skal kunne – tilsløre de menneskeligt uacceptable virkninger af arbejdsløsheden. Men på en række områder kan vi forsøge at sætte noget i gang, som kan bidrage til at skabe indhold og mening – også i den påtvungne »fritid«, som følger af at være uden arbejde."

Lise Østergaard i 1981

Lise Østergaard
havnede midt i balladen
om boykot af OL 1980
i Moskva.

FOTO: OLE WILDT, ABA

fast forbindelse under Kanalen.

15.9. To sårede ved bombeattentat mod tyrkisk luftfartselskab i København.

27.10. Sovjetisk ubåd går på grund ved Karlskrona.

8.12. Stor fremgang til De Konservative ved folketingsvalg.

29.12. Der er nu over 300.000 ledige i Danmark.

31.12. USA's myndigheder identificerer sygdom, som angriber immunsystemet: aids.

1982

10.2. "Vi har sejret ad helvede til ... godt." LO-formand Thomas Nielsen, 65 år, går af med afskedssalut.

11.2. CD-formand Erhard Jakobsen kalder tv-serien Dallas for venstreorienteret "tilsvining af amerikanske familier".

23.2. Et grønlandsk flertal stemmer for, at Grønland skal træde ud af EF.

18.3. Mund- og klovsyge konstateres på Fyn. Kød-eksport helt i stå. Offentlige

og private sammenkomster forbydes på Fyn.

31.3. Storbritannien og Argentina sender krigsskibe til Falklandsøerne. Krigen slutter med cirka 1000 dødsfor.

30.5. Første pinsekarneval i København.

20.8. Aalborgs tidligere borgmester Marius Andersens (S) idømmes seks måneders fængsel for bestikkelse.

28.8. Musikhuset Aarhus indvies.

3.9. Anker Jørgensen går af

som statsminister. Den konservative Poul Schlüter i spidsen for borgerlig firklovreregning.

6.9. Flådefartøj affyrer ved fejl Harpoon-missil mod sommerhusområde i Odsherred.

1983

11.1. Politistyrker stormer besat bygning på Nørrebro, men b'erne er forsvundet i gravet tunnel under gaden.

3.2. Brutale gerningsmænd røver 8,3 mio. kr. fra penge-

transport i Lyngby.

1.5. Fremskridtspartiets leder, Mogens Glistrup, bombarderes med kasteskyts i Fælledparken.

2.6. Københavns Kommune forærer Østre Gasværk til nyt teaterselskab.

12.8. For første gang siden

FOTO: ALLAN LUNDGREN, SCANPIX

→ Mimi Stilling Jakobsen

Født 19. november 1948

Centrum-Demokraterne

Kulturminister

10. september 1982 – 12. marts 1986

Studier i fonetik og germansk filologi ved Københavns Universitet.

Socialminister 1986-88.

Erhvervsminister 1993-96.

Formand for Centrum-Demokraterne

1989-2005.

Medlem af Folketinget 1977-2001.

”Man har villet klatte penge ud på en hel masse græsrodsbevægelser, og så har man svigtet kunstnere, som har vist, at de kan præstere noget, som også er noget om 50 eller 100 år. Det gør ikke noget, at man påskønner dem, der er dygtige.”

Mimi Stilling Jakobsen i 1983 om kunststøtten

”Til lykke, Ole. Nu er du blevet minister for det, der er meningen med det hele.”

Mimi Stilling Jakobsen i 1988 ved Ole Vig Jensens tiltrædelse som Kulturminister

”Aldrig har jeg mødt så mange originaler som i de tre år. Så megen entusiasme og tro. Om ikke andet så på sig selv og ideen. Derfor kunne man tage kulturpinjerne lettere.”

Mimi Stilling Jakobsen i 1993

Oldschool. Mimi Stilling Jakobsen i Den Gamle By med Århus-borgmester Torkild Simonsen.

FOTO: FLEMMING KROGH, SCANPIX

To år senere, under VM i Mexico 1986, funderede Malin Lindgren i *Politiken* over holdningsskiftet i den danske befolkning:

”Professionel fodbold udtrykker klarere end noget andet 80'ernes stil og drøm. Succes er målet. Det skal være sjovt at være dansker. Det er in at være ung.”

Andre så de nye tendenser som forfald i forlængelse af 1968-oprørets krav om

selvudfoldelse. Den radikale undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen skrev senere: ”... men da vi nåede til 1980, og yuppiebevægelsen blev højtråbende, var fællessværdierne blevet til murbrokker på en losseplads, og det individualiserede menneske var som skabt til nyliberalismens griske ungdomskultur. Vi gled over i det candyfloss, der smager

godt, men er uden vitaminer og hænger længe fast i tænderne.”

Elitens genkomst

Mimi Stilling Jakobsen repræsenterede en old-school-holdning, som rakte tilbage til Bomholt og Sølvhøj i begyndelsen af 1960'erne. Ifølge Mimi Stilling Jakobsen var det på alle kulturområder nødvendigt

1959 overskud på handelsbalancen.

18.9. Første sorte Miss America, Vanessa Williams.

23.9. Aarhus har nu over 250.000 indbyggere.

18.10. Første danske reagensglasbarn kommer til verden på Rigshospitalet.

29.11. Barselsorlov udvides fra 14 til 24 uger.

1984

10.1. Konservativ sejr ved folketingsvalg: fra 26 til 42 mandater.

1.4. Danmarks Statistik: Ud fra dalende fødselstal vil Danmarks befolkning om 100 år være på 3,1 mio.

16.4. Rejsekongen Simon Spies dør, 63 år gammel, og efterlader ½ mia. kr. til den 21-årige enke, Janni Spies.

24.6. Det danske fodbold-

FOTO: MORTEN LANGKILDE, POLFOTO

landshold er tæt på finalen ved EM i Frankrig. Preben Elkjær brænder i straffekonkurrence i semifinalen mod Spanien.

21.7. Færøske Ove Joensen forlader Thorshavn i robåd med kurs mod Langelinie.

11.8. Knopsvanen vælges som Danmarks nationalfugl ved afstemning i tv-programmet Dus med dyrene.

22.8. Beskæftigelsen er steget med 50.000 job i årets første seks måneder.

17.9. Folketingets formand,

Svend Jakobsen (S), godkender, at udtrykket ”bøsser” anvendes fra tingets talerstol.

24.9. Venstre får ny formand: Uffe Ellemann-Jensen afløser Henning Christophersen.

24.11. Den private tv-station Kanal 2 begynder at sende i hovedstadsområdet.

4.12. Hans Jørgen Jensen ny generaldirektør for DR.

1985

27.2. EF-parlamentet kræver grinfangst på

Færøerne forbudt.

11.3. Mikhail Gorbatsjov udnævnes til ny leder af Sovjetunionens Kommunistiske Parti.

25.3. Bz'ere holder Københavns overborgmester, Egon Weidekamp (S), som gidsel på hans kontor.

1.4. Hundretusinder deltager i demonstrationer, efter at regeringen har grebet ind i storkonflikt og dekretet maksimum 2 pct. lønstigning.

25.4. Socialforskningsinsti-

at støtte eliten. Som pendant til sportens professionalisering oprettedes i 1987 – på digter og kritiker Poul Borums initiativ – Forfatterskolen som selvejende institution under Kulturministeriet. Et tiltag, der tog forfatternes fag alvorligt som håndværk og kunnen frem for ren inspiration. Samme år etableredes også Rytmsk Musikkonservatorium.

Denne kunstvenlige indstilling forblev nogenlunde uændret, da den konservative H.P. Clausen afløste Jakobsen som minister i marts 1986. Han havde også meget at se til. Ministeriet skiftede nemlig navn i den periode: Kultur- og kommunikationsministeriet.

H.P. Clausen, overbibliotekar ved Stadsbiblioteket og tidligere professor i statskundskab, havde tre bundne opgaver: At forberede en lov for et TV 2, at skabe et fremtidsikkert kommunikationsnet og at liberalisere telemarkedet. Alt sammen var forceret af den teknologiske udvikling, og alt pegede i retning af et Danmark, der var ved at bryde op fra den døsig over-skuelighed, hvor alle så det samme i tv og kunne vælge mellem tre Storno-telefoner.

Som formand for den mediekommis-sion, der i 1983 havde afleveret en omfattende redegørelse, var H.P. Clausen en yderst indsigtfuld projektleder. Allerede i sommeren 1986 fik han en aftale på plads mellem Folketingets partier, så TV 2 kunne holde premiere 1. oktober 1988.

Under Lise Østergaard havde Folketinget godkendt forsøg med lokal-tv og nær-radio, blandt andet drevet af fagbevægelsen. Andre som Radio Viborg og københavnske The Voice, begge etableret i 1984, var utilsløret kommercielle og meget succesfulde. Der var kommet parabol- og satellit-tv, og alt i alt havde monopolbruddet reelt fundet sted. TV 2 skulle være et dansk alternativ til DR med public

service-forpligtelser, men uden Radiorådets politiske styring. I de afgørende for-handlinger var reklamefinansiering det store spørgsmål. Det svarede til den private sponsorering af kulturlivet, som Mimi Stilling Jakobsen havde plæderet for i 1984. Socialdemokratiet og SF var imod reklamer i TV 2, men De Radikale opgav uskylden til gengæld for TV 2's regionale stationer.

Kommunikationsnettet var sådan set allerede besluttet af Folketinget i 1985, på H.P. Clausens og kommissionens anbefaling. Så midt i Clausens ministerperiode overtog Kulturministeriet såmænd ansvaret for postvæsenet, som administrerede sendetilladelser og modtageforhold. Der blev lagt kabler over hele landet, og hybridnettet forberedte den it-revolution, som indfandt sig i 1990'erne.

Samtidig skulle der gøres plads til den mobiltelefoni, som understregede årtiets dogmer i form af valgfrihed og bevægelighed. Da mobilene blev introduceret i Danmark i 1985, var det mest yuppier, der løb rundt med Motorolaer eller danskproducerede telefoner på størrelse med en gravhund. Men pladsen var så trang, at KTAS – det københavnske telemonopol, som senere blev slået sammen med provinselskaberne i TDC – i 1986 kun kunne have 56.000 til at tale sammen ad gangen.

Da H.P. Clausen efter to år havde løst de stillede opgaver, trak han over i Transportministeriet og tog hele kommunikationsdelen med sig. Vigtige beslutninger, men en parentes i Kulturministeriets historie. I mellemtiden havde de sædvanlige forretninger passet sig selv – dog med en del bøvl på Det Kongelige Teater og de kunstneriske uddannelser, men det var også sædvanen.

Hans Peter Clausen

31. januar 1928 – 21. april 1998

Det Konservative Folkeparti

Kulturminister

12. marts 1986 – 3. juni 1988

Cand.mag. i historie 1955.

Professor i statskundskab ved Aarhus Universitet 1969-84.

Formand for Mediekommissionen 1980-84.

Overbibliotekar ved Statsbiblioteket 1984-86.

Trafik- og kommunikationsminister 1988.

Justitsminister 1989.

Folketingets formand 1989-93.

Medlem af Folketinget 1987-97.

"Kvaliteten er blevet bedre i den forstand, at der er mere at vælge imellem. Man skal ikke måle kvalitet på det, man ikke gider se. Men det er, hvad folk normalt gør. Hvis man virkelig vil kede sig fra mandag til søndag, skal man bare være programopmærksom, så skal det nok lykkes."

H.P. Clausen i 1996 om tv-udbudet siden tv 2's oprettelse i 1988

"I dag er enhver tilsyneladende kunstner, blot man køber vandfarver hos farvehandleren."

H.P. Clausen i 1995

Babettes Gæstebud. H.P. Clausen modtager i 1988 Oscar-vinder Gabriel Axel i lufthavnen.

FOTO: KELD NAVNTOFT, SCANPIX

tuttet spår, at Danmark i år 2000 vil have alt for få unge, for mange gamle og en ½ mio. arbejdsløse.

4.5. Statsminister Poul Schlüter angribes med kasteskyts under tale ved 40-året for befrielsen.

29.5. Slagsmål mellem engelske og italienske fodboldtilskuere ved Europa Cup-finalen i Bruxelles ender i katastrofe: 39 omkomne.

13.7. Kulturminister Mimi Stilling Jakobsen stopper

dobbeltformer som f.eks. "gymnasie" for "gymnasium" i den nye *Retskrivningsordbog*.

13.7. Live Aid-koncerten fra Wembley i London og JFK Stadium i Philadelphia samler

penge til Afrika.

22.7. To terrorbomber sprænges ved synagogen og et amerikansk flyselskab i København, en dræbt.

27.7. Under byfest i Kalundborg angriber 300 unge hotel med 20 iranske

flygtninge.

3.9. Vraget af Titanic findes i Atlanterhavet.

1.10. Fartgrænse i byområder ned fra 60 til 50 km/t.

11.11. Brøndbyernes IF indfører heltidsprofessionalisme.

23.11. Süddeutsche Zeitung betegner danskerne som "tyskerhadere".

26.12. Undersøgelse viser, at hver ottende dansker havde arbejdet sort i løbet af 1983-84.

1986

28.1. Rumfærgeren Challenger eksploderer efter opsendelsen i Florida.

20.2. Sovjetunionen opsender MIR, den første bemandede rumstation.

27.2. Dansk folkeafstemning om EF's indre marked: 56,2 pct. ja.

28.2. Sveriges statsminister, Olof Palme (S), dræbes med pistolskud på åben gade i Stockholm.

22.4. EF vedtager blåt flag med ring af gule stjerner.

28.4. Sovjetunionen indrømmer efter flere dages tavshed, at en katastrofe er indtruffet på atomkraftværket Tjernobyl.

11.5. Folketinget legaliserer Christiania.

18.6. Det danske fodboldlandshold er VM-favoritter

FOTO: POLFOTO

Ny folkelighed

Det gik også generelt bedre i Danmark midt i 1980'erne. Med dygtighed og held – oliepriserne faldt drastisk, og Danmark begyndte selv at trække olie på land – fik Schlüter-regeringen vendt den økonomiske situation. Akkompagneret af det danske fodboldlandsholds drabelige verdensklasse og dets utilslørede dygtighed og selvværd steg humøret betragteligt. Der blev høvlet af på gælden, og danskerne begyndte såmænd også at få børn igen.

I 1988 dannede Poul Schlüter ny regering. Kristeligt Folkeparti og Centrum-Demokraterne røg ud til fordel for De Radikale. Dermed skiftedes der også kurs i Kulturministeriet, som fik den radikale Ole Vig Jensen som minister. Og hvor H.P. Clausen nu trak kommunikationsdelen med sig over i Transportministeriet, skyndte Ole Vig sig at fylde hullet ud. De Radikale vristede folkeoplysningen ud af Undervisningsministeriet.

Folkeoplysningen antydede et brud med ministeriets betoning af kvalitet og elite, som siden 1982 havde været klart dominerende i det evige tovtrækkeri: Hvor meget til eliten, hvor meget til bredden? I bedste Helveg Petersen-stil lagde Ole Vig kræfterne i et storstilet tiltag for "et udbygget samspil mellem det såkaldte etablerede kulturliv og den folkelige kultur".

Det projekt, som skulle styrke Ole Vigs målsætninger om decentralisering og folkelighed, var Kulturfonden. Den fik senere navnet Højlunds Kulturfond, fordi den blev styret af højskoleforstander og TV 2-vært Niels Højlund som formand. Tre år senere, i 1992, fordelte Kulturfonden 44 mio. kr., hvoraf de 28 millioner kroner gik til "tværgående initiativer i samarbejde mellem den folkelige og den etablerede kultur". Oveni skød fonden 50

millioner kroner i projekter til en værdi af 182 millioner kroner.

Vrede Kunstnere

Ole Vig Jensen kunne se ud over et Danmark, der var spækket med kulturhuse. Ikke i Knud W. Jensens oprindelige forstand som nogenlunde tilnærmelige kunsttempler. Det var snarere Helveg Petersens tanke om forsamlingshuse for formning og kammermusik, der var virkeliggjort i over 100 beboerhuse og kulturhuse. Og det var dyrt, for den gamle gule-ordsordning, hvor Kulturministeriet skød statslige penge efter kommunale bevillinger, gjaldt stadig.

"På den måde har staten givet kommunerne et økonomisk incitament til at gøre noget ved kulturen. Problemet ved ordningen er, at staten ikke kan styre udgifterne, fordi der ikke er noget loft over dem," skrev Mia Fihl Jeppesen i 2002 i sin bog *Kulturen*, kunsten og kronerne.

Således var Kulturfondens kønne målsætninger om decentralisering ifølge Fihl Jeppesen også begrundet i en fiks regnskabsændring: "På den måde får kommunerne i stedet en større stak penge, som de selv skal fordele og planlægge brugen af. Og staten får et fast budget at operere med."

Sideløbende med Kulturfonden udarbejdede Ole Vig Jensen sammen med sine embedsmænd dog også planer for god gammel højborgskultur. I 1990 udsendte han sin *Plan 2000*, som skitserede voldsomme aktiviteter og ændringer på hæderkronede institutioner: Statens Museum for Kunst skulle udvides, Det Kongelige Bibliotek skulle have helt nyt hus, de kunstneriske uddannelser skulle flyttes ud på den nedlagte flådestation på Holmen. Men i december 1990 trak De Radikale sig ud af Schlüter-regeringen, Ole Vig måtte i

det følgende årti se sine efterfølgere hive hans projekter op af skuffen og et efter et.

Inden han gik af, nåede Ole Vig Jensens kulturpolitik at udløse en næsten rindalistsk vrede. Denne gang fra det etablerede kunstliv. Hans Kulturfond blev kaldt "en populistisk bastard", som udsendte en hørn af "gammelradikal gymnastiksal". I et interview i *Ekstra Bladet* i 1989 sagde

efter tre sejre ved slutrunden i Mexico, men ryger ud i ottendedelsfinalen mod Spanien.

20.7. 100.000 til Grøn Koncert i Valby Parken med Thomas Helmig, Sanne Salomonsen og TV-2.

21.9. Sognepræst Søren Krarup indrykker annonce for at opfordre til boykot af Dansk Flygtningehjælpsindsamling.

6.10. Der rapporteres om iltsvind og døde fisk og skal-dyr i Kattegat.

22.12. Voldsomt røveri mod Daells Varehus i København. 5,5 mio. kr. transporteres væk i barnevogn.

1987

18.1. Kulturminister H.P. Clausen giver TV-Syd i Haderslev lov til at sende reklamer.

17.2. TV 2-bestyrelsen beslutter at lægge hovedsædet i Odense.

19.4. Ole Sohn ny formand for Danmarks Kommunistiske Parti.

3.5. Det socialdemokratiske dagblad *Aktuelt* skifter navn til *Det Fri Aktuelt*.

25.5. NATO har nu 273.000 kvindelige soldater, 6 pct. af den samlede styrke.

28.5. Den unge tysker Mathias Rust flyver til Sovjetunionen i lille fly og

FOTO: POLFOTO

lander på Den Røde Plads. 14.6. *Ekstra Bladet* og B.T. udkommer nu også om søndagen.

23.6. DSB kræver millionersstatning af 11 graffitimalere.

9.8. Ishøj-borgmester Per Madsen (S) advarer mod at ignorere problemer med flygtninge.

3.9. Socialforskningsinstituttet oplyser, at andelen af hjemmegående husmødre på 20 år er faldet fra 58 pct. til 8 pct.

9.9. S taber igen folketings-

valg. Anker Jørgensen trækker sig som S-formand og overlader posten til Svend Auken.

31.12. TV3 begynder at sende.

1988

1.2. Dansk produktion af olie og naturgas giver nu overskud.

11.4. Gabriel Axel modtager som første danske instruktør en Oscar for bedste udenlandske film: *Babettes gæstebud*.

16.4. Landslæge Jens

Ole Vig Jensen
Født 17. maj 1936

Det Radikale Venstre

Kulturminister
3. juni 1988 – 18. december 1990

Læreruddannet 1962.

Viceskoleinspektør 1970.

Undervisningsminister 1993-98.

Kirkeminister 1996-98.

Medlem af Folketinget 1971-73 og 1978-98.

”Kultur er den måde, hvorpå vi finder os til rette med den virkelighed, vi er omgivet af, vor måde at bygge huse på, lave mad på, vore klæder, vore blomstervaser, vore veje og maskiner, vore organisationer, vor lovgivning, vor måde at klassificere det på, vi har iagttaget, vor digtning, vor malerkunst.”

Ole Vig Jensen i 1989

”Skal vi overleve som danskere i EF's indre marked, er det film, teater og forfattere, vi skal støtte.”

Ole Vig Jensen i 1988

1989. Ole Vig Jensen præsenterer den nye teaterchef på Det Kongelige Teater, Boel Jørgensen.

FOTO: P.H. SEIFERT, ABA

Kirsten Dehlholm, leder af det eksperimenterende teater Hotel Pro Forma: ”Jeg har altid skelnet stærkt mellem kvalitet og amatørisme. Jeg går ind for at være selektiv, vælge fra og skelne. Derfor er jeg også modstander af kulturminister Ole Vig Jensens højskoleprægede filosofier, når det gælder kunst. Han vil bruge millioner på at støtte små hobby-prægede ”værksteder”.

Det er socialt arbejde og hører under Socialministeriet. Det har ikke noget med kunst at gøre.”

Nu var det åbenbart ikke længere folket, men kunstnerne, som Kulturministeriet var kommet på afstand af. De var trætte af at være klemt mellem folkelighed og nye bygningsværker. I juli 1990 skrev redaktionen bag tidsskriftet *Fredag* – maleren Michael

Kvium og forfatterne Jens Martin Eriksen og Jens Christian Grøndahl – denne opfordring:

”Nedlæg Kulturministeriet og erstat det med et ministerium for kunst, hvis eneste opgave skal være at investere i kunstnerne og det arbejde, de har viet deres voksne liv til. Alle øvrige ressortområder kan så overføres til undervisnings- og socialministeriet.” • (JJ)

Misfaldt foreslår stop for salg af alkohol i Grønland.

25.4. Intercitytog forulykker ved Sorø. Otte dødsopre.

FOTO: POLFOTO

23.5. Bille Augusts Pelle Erobreren kåres som bedste film i Cannes. Senere vinder den også en Golden Globe og en Oscar som bedste

fremmedsprogede film.

3.6. Efter folketingsvalg

10.5. danner Poul Schlüter ny KVR-regering.

23.6. Trafikminister H.P. Clausen tager de første spadestik til Storebæltsforbindelsen.

11.8. Over 11.000 ejendomme er gået på tvangsauktion de seneste tre måneder.

15.9. Undervisningsminister Bertel Haarder (V) indfører bachelorgrader på universiteterne.

22.10. El-Trans i Randers, der fremstiller elbilen Ellerten, giver op og fyrrer alle medarbejdere.

3.11. Fem gerningsmænd røver 14 mio. kr. fra Købmagergades postkontor i København. En af røverne åbner ild og dræber 22-årig politibetjent.

1989

12.1. Novo og Nordisk Gentofte fusionerer til verdens største insulinproducent

15.2. Jens Kramer

Mikkelsen afløser Egon Weidekamp som socialdemokratisk overborgmester i København.

20.2. Præstestyret i Iran dødsdømmer den britiske forfatter Salman Rushdie for blasfemi i romanen *De Sataniske Vers*.

18.6. DBU fejrer 100 år med landskamp mod Brasilien. Dansk sejr på 4-0.

18.7. Den danske arkitekt Otto von Spreckelsens nye triumfbue indvies i Paris.

1.10. Som første homopar i

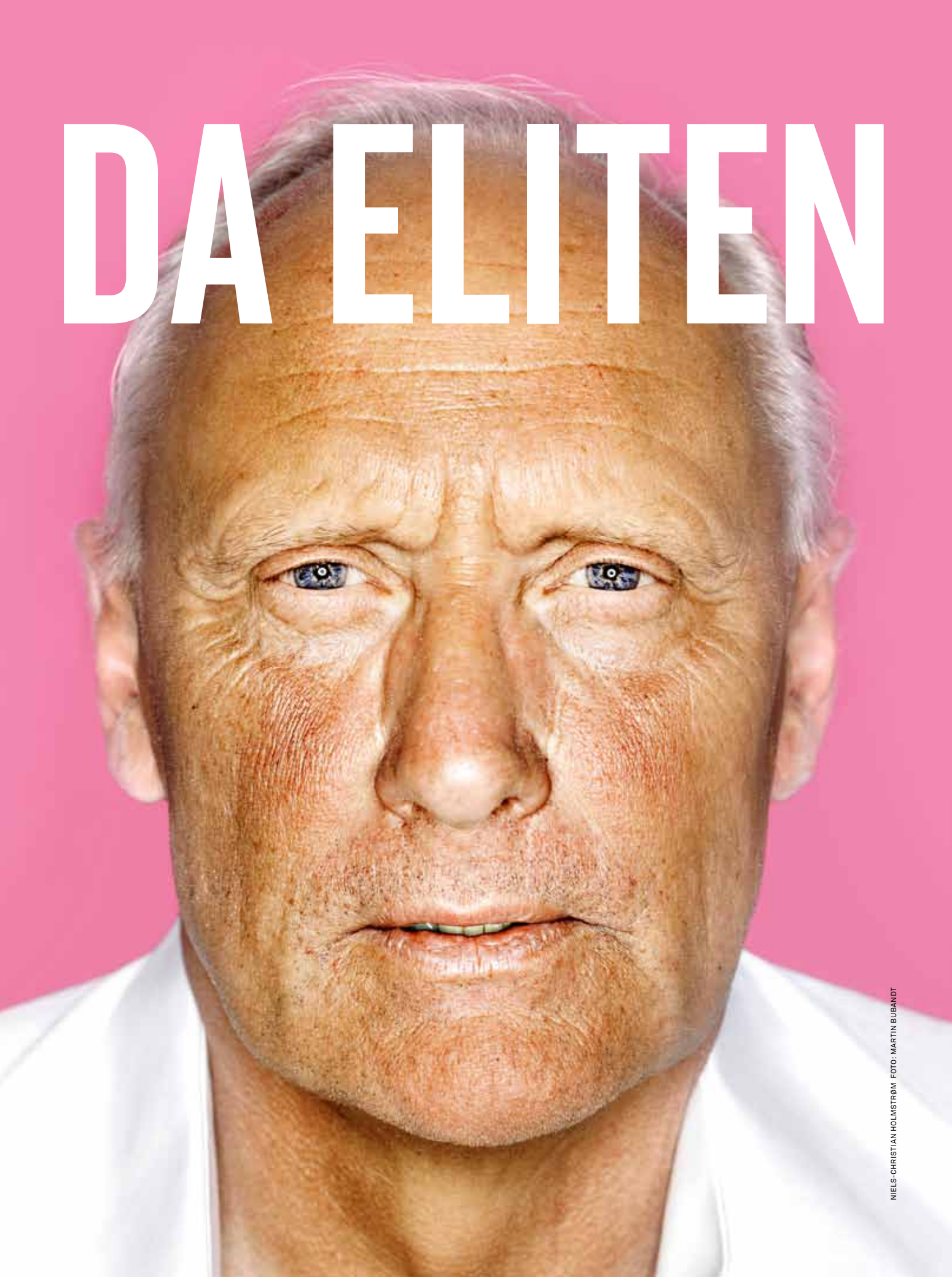
verden erklæres Axel og Eigil Axgil for registrerede partnere på Københavns Rådhus.

2.10. Første privathospital i Danmark, Mermaid Clinic, åbner i Ebeltoft.

31.10. Tycho Brahe Planetarium åbner i København efter protester fra punkmiljøet, fordi spillestedet Saltlageret lå på byggegrunden.

9.11. DDR åbner grænsen til Vestberlin. Muren falder.

DA ELITEN

NIELS-CHRISTIAN HOLMSTRØM (f.1947), tidligere landsholdsspiller, chefkonsulent i Team Danmark 1985-99, medlem af Parkens bestyrelse og fodboldkommentator.

FIK LOV

Med etableringen af Team Danmark i 1985 fik eliteidrætsudøverne en hverdag, der var til at håndtere – og en identitet, de ikke behøvede at sige undskyld for.

Hvorfor var det nødvendigt med Team Danmark?

Vi, der dyrkede sport i 60'erne og 70'erne, oplevede et samfund, der ikke opfattede eliteidræt som noget væsentligt. Man skulle nærmest undskylde, at man var optaget af at dyrke sport på et vist niveau. Diskussionen gik derfor på, om det ikke var lige så legitimt at være god til at spille for eksempel badminton, som det var at spille violin eller skrive bøger.

Hvorfor tror du, at der var denne modvilje mod eliteidræt?

Tidsånden i starten af 70'erne var jo præget af det her med, at ingen skulle være bedre end andre: at det ikke var så vigtigt at vinde, men vigtigt at være med og være gode venner. Jeg deltog i en tv-debat med Knud Heinesen, der sagde, at han ikke kunne forstå, at der var nogen, der valgte racercykler, når man kunne sidde og nyde naturen på en rigtig cykel. For det første er det udtryk for et åndshovmod, men det viser også en afgrundsdyb mangel på indsigt i, hvilke ideer og kvaliteter der er i idræt.

Hvad skete der så?

Tidsånden svingede, og i 1980'erne blev det legitimt, at man øvede sig for at blive bedre. Det var medvirkende til, at et bredt folketingsflertal i 1984 kunne se – efter flere års arbejde i udvalg og betænkninger – at det var rimeligt, at man også fra Statens side tog et medansvar og prægede udviklingen. Der var mange, der skubbede på, men det var nok ikke lykkedes, uden at synet på idræt ændrede sig, så det ikke længere kun handlede om den enkeltes mulighed for udfoldelse. Staten og samfundet skulle også tage del i det. Kommunerne har jo altid været de største bidragydere til sport og fritid, ikke mindst på facilitetssiden. Nu var det vigtigt, at staten også markerede nogle synspunkter og holdninger. Især i lyset af den tiltagende kommerialisering og professionalisering af sporten. Med eliteloven og Team Danmark gjorde man det klart, hvad det var, man ville støtte, og på hvilke vilkår. Og i øvrigt: Jeg er meget ked af, at resultatkontrakter er blevet en del af hverdagen mellem Kulturministeriet og Team Danmark. Eliteidræt handler om fordybelse og talentudvikling. Derfor giver det heller ikke nogen mening at bænke sig i et for-

handlingslokale i Kulturministeriet og aftale, at hvis Team Danmark får for eksempel 100 millioner kr., så kvitterer idrætsudøverne med ti medaljer. Hvis man hyrer en håndværker til at udføre et bestemt stykke arbejde, så er det da fornuftigt at indgå en kontrakt. Det holder bare ikke, når vi taler om eliteidræt.

Hvornår blev det tydeligt, at Team Danmark gjorde en forskel? Team Danmark bliver stiftet 1984-85, og så er der selvfølgelig en implementerings – og opstartsfase. 1992 er det år, hvor man for første gang i bredt omfang ser resultaterne: Ved OL i Barcelona vinder Danmark medaljer og får i det hele taget de bedste resultater i 20 år. Det er også året, hvor fodboldlandsholdet bliver europamestre. Håndbolden kommer også på skinner i disse år, men lakmusprøven bliver afleveret ved OL og EM i 1992.

Hvad er Team Danmarks største bedrift?

Jeg tror, at etableringen af Team Danmark for det første understregede, at tidsånden var vendt, og at eliteidrætten nu blev anerkendt som en kulturel faktor i samfundet. Jeg mener også, at Team Danmark har medvirket til at forstærke og forbedre mulighederne for dem, der ønsker at dygtiggøre sig inden for de forskellige sportsgrene. Danmark har altid været en sportsglad nation, og Team Danmark har været med til at skabe nogle vilkår, der har gjort, at de aktive fik ligeværdige vilkår med deres konkurrenter, og nu blev i stand til at repræsentere flaget og nationen med oprejst pande. Man får resultater, hvis man investerer. Idrætten samler jo også nationen, og det kommer til udtryk ved store begivenheder. For eksempel da Danmark blev europamestre i fodbold i 1992, og når kvindelandsholdet vinder OL-guld i håndbold. Der ser man den energi, det giver nationen. Det er udtryk for, at idrætten har nogle kræfter boende i sig, som det er vigtigt, at Staten forholder sig til. Men Team Danmarks vigtigste bedrift har vel været, at man som sportsudøver ikke længere behøver at sige undskyld. Med etablering af Team Danmark og med samfundets opbakning er det lykkedes at give eliteidrætsudøverne både en hverdag, der er til at håndtere, og en identitet, de ikke behøver at sige undskyld for. • (SVE)

FOTO: PER HEEGAARD, SCANPIX

FOTO: PALLE HEDEMANN, SCANPIX

I dag dyrker ca. 90 % af alle børn i Danmark idræt og motion mindst en gang om ugen.	90 %
For de 60-69-åriges vedkommende gælder det 63 %, men sådan har det bestemt ikke altid været:	63 %
1967 var det blot 3 % af de 60-69-årige, der dyrkede idræt og motion mindst én gang om ugen.	3 %

Kilde: Pilegaard, 2011

SOM ET FAMILIEALBUM

Museerne giver en nærværende
forbindelse med fortiden

ANNE KNUDSEN

(f. 1948) dr.phil., chefredaktør, administrerende direktør, Weekendavisen.

Hvad er de kulturhistoriske og naturvidenskabelige museers vigtigste opgave?

De er først og fremmest vores hukommelse. De skal opbevare ting, som vi ikke bruger i øjeblikket. Og den opgave får slet ikke nok opmærksomhed. Det virker selvfølgeligt, men det består jo ikke bare i, at man lægger ting i et skab. Det er en stor opgave. Dernæst kommer forskningen. Det gælder ikke bare den naturvidenskabelige, men også den kulturhistoriske. Nye teknikker giver ny viden om genstandene. Lige for tiden er der for eksempel vældig gang i tekstilforskningen. I dag kan man få et meget bedre indtryk af, hvordan folk gik klædt i jernalderen eller i middelalderen. På den måde bliver man også mere bekendt med de mennesker. Og det er vel især det, som genstande kan frem for noget andet, bortset fra skønlitteraturen: altså give en nærværende forbindelse med folk, der er døde eller bor på den anden side af Jorden. De nationale samlinger og de ting, der er bevaret

fra den danske fortid, er ligesom et familiealbum for dem, der har danske forfædre. Det er som at tage en fjern formor i hånden, for her er en ting, som hun holdt i sin hånd. Den stoflighed giver en anden type oplevelse, end hvis man bare læste om det og så billeder. Og det er efter min bedste overbevisning navnlig den oplevelse, som museerne kan give.

Har museernes rolle ændret sig?

I dag er museerne fulde af foragt over for systematiske samlinger, hvor der står 7000 spyd på række og ser ens ud på overfladen. Men når man kigger nærmere, så kan man se, hvordan de udvikler og forandrer sig. Der er en rigdom i det. Tidligere stillede man dyrene op på rad, så man kunne se hvem, der var i familie, med hvem, og på den måde lære det udviklingshistoriske pensum. I dag tror man så, at man skal være mere oplevelses-undervisnings-agtig, men i virkeligheden er udstillingerne i stedet blevet moralsk belærende. Nu vises genstandene for at illustrere en moralsk pointe, der er oppe i tiden, og på den måde belære folk om, at kvindefrigørelse er en god ting, at de havde det hårdt i arbejderhjemmene i 1930'erne, eller hvad det nu kan være. Igen

er der et pensum. Der er utallige udstillinger, der fortæller dig, at du skal være mere tolerant, end du formodes at være. Vi skal opdrages til at blive bedre mennesker. Og ja, det er vel uundgåeligt, at der indgår en grad af belæring i udstillingerne. Jeg kan så bare bedst lide, at folk ved det, når de er i gang med at være belærende – eller blive belært.

Har museerne en særlig status i kulturlivet?

Museerne forestiller sig hele tiden, at alle mennesker skal gå på museum. Bogstaveligt alle. Men der er jo mange, der går frivilligt på museum. Museerne er bare ikke særligt opmærksomme på lige de gæster. Nej, de nærer den her ulykkelige kærlighed til dem, der ikke kommer der frivilligt. Det er jo heller ikke alle folk, der kan lide travløb eller rockmusik. Men vi skal på museum for vores sundheds skyld. Det fremgår imidlertid ikke, hvad museerne gør for vores helbred. Det er en nedarvet ide, fordi man skulle danne folk. De skulle vide noget om historien

”Men der er jo mange, der går frivilligt på museum. Museerne er bare ikke særligt opmærksomme på lige de gæster.”

og det nationale projekt, de indgik i. Men eftersom de fleste museer har meldt pas på det nationale projekt, så er det skægt, at de stadig er så vilde efter at få Gud og hvermand indenfor. De bliver sure, når man siger, at de i stedet kunne glæde sig over dem, der kommer af sig selv. Men det er selvfølgelig også et politisk krav: Hvis alle skal betale til det, skal alle komme til det.

Hvad er dit indtryk af livet på de lokale museer og arkiver?

Hvad der ikke udkommer af lokalhistoriske værker! Og meget af det er frivilligt arbejde. Jeg læste lige, at den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder i Danmark er 61 år, så der ligger i hvert fald 25 gode år, hvor man skal finde på noget at lave. Og lokalhistorie er virkelig populært. Der er ingen tvivl om, at det har været en markant tendens de sidste 10-15 år, det her med at det lokale skal have en identitet og derfor en historie. Før drømte folk bare om at komme væk og blive moderne, men nu vil de have en identitet.

Hvad er dit bedste museumsminde?

På Moesgård Museum findes Illerup Ådal-fundene, og den permanente udstilling af disse våbenofre fra jernalderen er forbilledlig. Meget smuk og med omfattende tekster i tre sværhedsgrader. Normalt ser man våben stillet op ad væggen, som de ville stå, når man ikke brugte dem. Her stikker 10-15 lanser lige ud af monterne, vendt mod dig, som de ville gøre, hvis der var en, der var i gang med at prøve at bruge dem på dig. Der står ikke noget om, at det ville vel nok gøre ondt. Man er fuldt ud i stand til at se, hvad der er meningen her. Det har i al sin enkelhed en enorm kommunikationsværdi. • (SVE)

Den typiske museumsbruger

er en kvinde på 55 år, der er bosiddende i Region Hovedstaden. Hun har en uddannelse som folkeskolelærer. Når hun går på museum, er det ofte et kunstmuseum i Region Hovedstaden. Hun besøger et museum relativt ofte – mere end fire gange om året. Hun har fået information om de museer, hun besøger gennem sine tidligere besøg, og hun går oftest på museum ledsaget af familie, venner eller bekendte. Hun tilhører det moderne fællesskabsorienterede segment.

Den atypiske museumsbruger

er en mand på 22 år, der er bosiddende i Region Nordjylland. Han har en uddannelse som tømrer. Han går maksimalt på museum én gang om året, og så er det, fordi han deltager i en familiebegivenhed, som hans forældre har planlagt. Han tilhører det traditionelle individorienterede segment.

Kilde: National brugerundersøgelse 2009, udgivet af Kulturarvsstyrelsen

Nordens Bayreuth

Nibelungens Ring blev opført i Aarhus i 1987

I 1981 stod chefen for den Jyske Opera, Francesco Cristofoli, og instruktøren Klaus Hoffmeyer i Aarhus og kiggede på et stort hul: "Cristofoli havde inviteret mig til byen for at vise mig den skal, der skulle blive til musikhuset, og det hul, der altså ville rumme orkestergraven. Vi talte om, at det nye musikhus – med gode pladser til hele publikum og den store orkestergrav – opfyldte alle kravene til Richard Wagners forestillinger," fortæller Hoffmeyer i dag. Det følgende år stod Musikhuset Aarhus klar, og fra 1983 blev der opført en Wagner-opera om året: Først *Valkyrien*, så *Rhingul-*

det, *Siegfried* og *Ragnarok*. I 1987 var der premiere på hele *Nibelungens Ring*, der ikke havde været opført i sin helhed i Danmark siden 1912.

"Vi havde jo spillet hver enkelt opera, så folk glædede sig til at se det hele samlet. Gæster kom rejsende fra München og Glasgow. Wagner-fans rejser jo gerne Europa rundt: Hvor end *Ring*en går, vil de se den!" siger Hoffmeyer. "Der var en meget rituel stemning på teatret. En følelse af, at man ville være et andet menneske, når man gik hjem efter at have set de 16 timer. Jeg skal love for, at det var en særlig begivenhed." (SVE)

TUSINDVIS AF KONCERTER

■ Kor, ensembler, orkestre og større offentligt støttede kulturinstitutioner, dvs. DR og Det Kongelige Teater, gav 5.317 koncerter i 2009.

På musikskolerne rundt i landet blev der samme år afholdt ca. 5.000 koncerter.

Kilde: Analyse af pengestrømme og ressourcer i dansk musikliv, Statens Kunstråds Musikudvalg 2010

PERIODEN 1990-1999

90'erne

Mens Danmark byggede broer og samtalekøkkener, rejste Kulturministeriet storstilede bygninger. Muren faldt, og internettet blev bredt ud over verden. Grænser forsvandt – i EU og i det hele taget. Kulturministeriet arbejdede for at værne om dansk kultur og for at bringe den ud i en flydende verden. København var europæisk kulturby, og danskerne fik nationalleksikon. Filmen fik ny lov midt i dogmesuccesen, og litteraturen fik sin første lov.

I JUNI 1994 hed det stiltfærdigt i en meddelelse fra Kulturministeriet: ”Det er blevet lettere og mere overskueligt at søge penge fra Kulturministeriets forskellige støtteordninger, efter at ministeriet har oprettet et selvstændigt tilskudssekretariat.”

Meddelelsen stod som en notits bagest i ministeriets eget tidsskrift, *Kulturkontakten*. Oven over tilskudsnotitsen stod denne meddelelse:

”På Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner skal der frem til 1996 oprettes op mod 1.200 ekstra studiepladser. Det svarer til næsten 50 procent flere pladser end hidtil forudsat. Det sker som led i regeringens initiativer til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden.”

1990'erne var årtiet, hvor den folkelige modstand mod Kulturministeriet endegyldigt var fordampet. Og som det fremgår af de to meddelelser i *Kulturkontakten*, handlede ministeriets opgaver nu om administration af noget, der lignede overflod. Publikationen *Kulturkontakten* var i sig selv udtryk for ministeriets handleform i et årti, hvor buzzwords som kultureksport, resultatkontrakt, new public management og begivenhedskultur føg over Nybrogade og hele landet.

Kulturkontakten blev etableret af den konservative minister Grethe Rostbøll i 1992. Rostbøll havde afløst Ole Vig Jensen i 1990, og den konservative minister havde ganske effektivt iværksat en stribe planer – alt fra storstilede byggerier til det gigantiske projekt med en national encyklopædi med over 1000 bidragydere. Alligevel indløb der kritik fra Finansministeriet af Kulturministeriets aktivitetsniveau som døsig administration. Dette førte til negativ presseomtale i slutningen af 1991, hvorefter Grethe Rostbøll etablerede *Kul-*

turkontakten fra april 1992. En ny tid med kommunikationsafdeling og damage control var indtrådt.

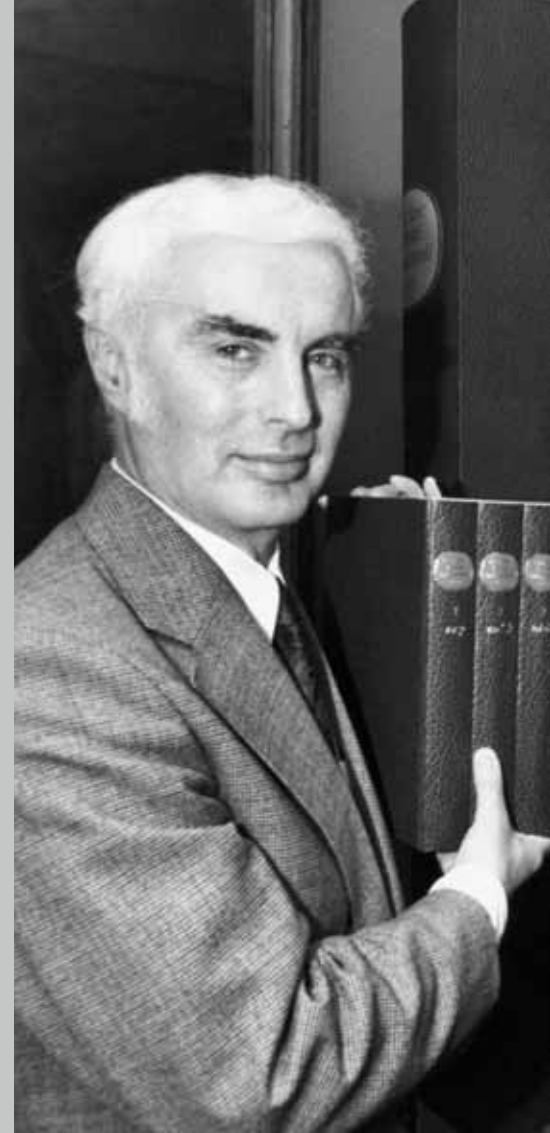
Strømlinjet ministerium

Ifølge kunstneren Henning Damgaard Sørensen skete der et mærkbart skift i disse år. I en kronik i *Politiken* i 2008 så Damgaard Sørensen tilbage på udviklingen og beskrev 1980'erne således: ”En langsommelig træghed bredte sig, og initiativet var i ikke ringe grad overladt til kunstlivet selv. Kunstlivet mødte et departement, der var til at snakke med og indimellem til at samarbejde med.”

Dette ændrede sig ifølge Damgaard Sørensen i 1990'erne: ”Ministeriet styrer ind i en arbejdsstil, der henter inspiration i erhvervslivet. Det blev ikke bemærket af ret mange, men det blev ministeriet – og ikke kunst og kultur – der satte dagsordenen. Som i en bankdirektion var hensigter og mål slørede og kryptiske. Men aktiviteten var hektisk.”

De nye tider sås direkte af en udnævnelse, som meddeltes i det allerførste nummer af *Kulturkontakten*. En cand.scient.pol. ved navn Erik Jacobsen tiltrådte som afdelingschef i Kulturministeriet. Han kom fra en stilling som kontorchef i Finansministeriet, hvor han tidligere havde været ministersekretær for de konservative ministre Palle Simonsen og Henning Dyremose. Finansministeriet havde gennem de senere år udviklet sig til statsadministrationens mest magtfulde enhed med en ung flok begavede og ekstremt handlekraftige embedsmænd, som i høj grad udstak linjerne for Danmark.

Erik Jacobsen udtalte ved sin tiltræden: ”Jeg kan i første omgang ikke bidrage med et grundigt kendskab til de kulturpolitiske emner. Min indsats vil i højere grad rette sig mod den administrative og politiske proces.”

Kulturministeriet skulle strømlinjes, og inden længe var den nye afdelingschef fremmet til departementschef. Erik Jacobsens sidste opgave i Finansministeriet var at finpudse loven om Ørestad: De storladne byggeplaner, som via grundsalg på Vestamager skulle finansiere Københavns nye Metro og i det hele taget genrejse den ramponerede hovedstad og knæsatte ”Øresundsregionen som en ny storbyre-

DET SKETE ... PERIODEN 1990–1999

1990

2.1. Den københavnske regionalstation TV 2 Lorry går i luften.

13.1. DSB har premiere på sine IC3-tog.

11.2. Den sydafrikanske ANC-leder Nelson Mandela løslades efter 27 i fængsel.

7.4. En påsat brand på færger Scandinavian Star en-

FOTO: JOAKIM ROOS, SCANPIX

der i katastrofe: 158 ud af 482 om bord omkommer.

10.4. Ny 20 kr.-mønt afløser pengeseddel. Også ny 5-kr.

med hul.

8.6. Seks medlemmer af Blekingegadebanden tiltales kollektivt for drabet på ung betjent under røveri.

12.6. Tv-værten Kim Schumacher dør, 40 år.

15.6. Sverige og Danmark indgår aftale om at bygge fast forbindelse mellem Malmø og København.

12.9. Den danske korvet Olfert Fischer afsendes til Den Persiske Golf for at deltage i operation mod Irak.

3.10. Tyskland genforenes.

28.12. Sidste udgave af det kommunistiske dagblad Land og Folk.

1991

2.1. TV 2/Øst begynder at sende.

2.1. 327 Brugsenbutikker går sammen i SuperBrugsen.

16.1. Allierede styrker indle-

FOTO: SCANPIX

der Operation Desert Storm mod Irak, efter at diktator Saddam Hussein har invaderet Kuwait.

23.1. Comedyserien Seinfeld har premiere i USA.

27.4. Holger K. Nielsen bliver ny SF-leder.

5.10. Udbrydere fra Dansk Forfatterforening stifter Danske Skønlitterære Forfattere.

12.10. Verdens første havvindmøllepark åbnes ved Langeland.

14.10. Storebæltstunnelen

1991. Grethe Rostbøll præsenterer Den Store Danske Encyklopædi i selskab med Gyldendal-direktør Kurt Fromberg (tv) og professor Jørn Lund.

FOTO: LISELOTTE SABRØE, SCANPIX

← Grethe Rostbøll

30. maj 1941 –

Det Konservative Folkeparti

Kulturminister

18. december 1990 – 24. januar 1993

Læreruddannet 1965.

Medforstander på Ryslinge Højskole i en årrække fra 1962.

Mag.art. i litteraturvidenskab 1978.

Formand for Modersmål-Selskabet 1984-1990.

Suppleant i Folketinget 1996-98.

”Der har de senere tiår været en tendens til at fremhæve det varme budskab og de rigtige holdninger frem for æstetik og stilfornemmelse.”

Grethe Rostbøll i 1990

”Jeg lægger vægt på at tale om kunst og kultur, fordi kultur og kunst ikke er ét og det samme. Heri ligger en vægtning af det skabende og kunstnerne som det vigtigste.”

Grethe Rostbøll i 1991

”Kunstnerne har en oplevelse af, at det eneste, man ikke må være, er professionel. Kulturformidling er vokset på bekostning af den skabende kunst.”

Grethe Rostbøll i 2002

gion i Europa”. Sandelig om ikke store institutioner under Kulturministeriet – for eksempel Danmarks Radio og Rigsarkivet – offentliggjorde planer for milliardbyggerier og udflytning, som fremmede grundsalget i Ørestad.

Kongelig hovedpine

Andre flytteplaner gjaldt fire uddannelser under Kulturministeriet – Kunstakademi-

ets Arkitektskole, Rytmaskonserveratorium, Filmskolen og Teaterskolen – som fra 1996 fik hjemsted i smukke omgivelser på den rømmede flådestation på Holmen. Senere blev også det nye operahus, en donation fra A.P. Møllers fond, opført på Holmen. I denne forbindelse var det departementschef Michael Christiansen fra Forsvarsministeriet, der lagde brikkerne.

De to embedsmænd Christiansen og Jacobsen havde i øvrigt arbejdet sammen, i og med at Michael Christiansen var formand for Ørestadsselskabet I/S. Kort efter Erik Jacobsens tiltræden i Kulturministeriet rykkede Michael Christiansen også over i kulturlivet – med forventning om, at han ville videreføre sin motorsavseffektivitet: Christiansen blev i oktober 1992 chef for Det Kongelige Teater. En kostbar

oversvømmes.

24.11. Foreningen for Mænds Bevarelse stiftes.

27.12. Den danske SAS-pilot Stefan Rasmussen nødlander fly på mark uden for Stockholm.

10.10. D-A-D udsender albummet Riskin' It All

1.12. Julekalender for voksne: De Nattergales The Julekalender vises på TV 2.

25.12. Sovjetleder Mikhail Gorbatsjov træder tilbage.

Dagen efter opløses Sovjetunionen.

1992

6.1. Niels Jørgen Kaiser bliver første bestyrelsesformand for Det Kongelige Teater.

15.1. De fleste europæiske lande anerkender Kroatien og Slovenien, som under kamphandlinger har revet sig løs fra Jugoslavien.

12.3. De første danske soldater rejser til Eksjugoslavien som del af FN-styrke.

16.3. Terrorbombe mod Internationale Socialisters

kontor på Nørrebro koster et dødsoffer.

6.4. EU anerkender Bosnien-Hercegovina.

11.4. Svend Auken væltes som S-formand af Poul Nyrup Rasmussen.

18.4. Historiecenter Dybbøl Banke indvies.

18.5. Bille August modtager De Gyldne Palmer i Cannes for sin film "Den gode vilje".

30.5. "Unionen er stendød." Statsminister Poul Schlüter før afstemning om Maastrichttraktaten.

2.6. Maastrichttraktaten om EU-samarbejde blokeres, da dansk flertal på 50,7 pct. siger nej ved folkeafstemning.

26.6. Det danske fodboldlandshold overrasker alle og besejrer Tyskland i EM-finalen i Göteborg.

1.7. FC København stiftes som overbygning på KB og B1903.

1.9. Det danske nationalstadion genåbner efter ombygning, nu officielt med navnet Parken.

FOTO: PALLE HEDEMANN, SCANPIX

Jytte Hilden

12. september 1942 –
Socialdemokratiet

Kulturminister

25. januar 1993 – 30. december 1996

Cand.polyt. 1966, kemiingeniør.
Gymnasielektor 1972-82. Redaktør af
Gymnasieskolen 1971-76.
Rektor for Roskilde Katedralskole 1983-
1993. Forskningsminister 1996-98.
Medlem af Folketinget 1979-81 og 1984-98.

"Vi må også spørge: Hvordan vil vi præge Europa. Hvordan vil vi præge resten af verden med vores kultur. For vi laver vel ikke kun kultur for os selv eller bare for sjov. Vi gør det vel, fordi vi tror på et land og på et sted at være, og at vi gerne vil fortælle andre en god historie."

Jytte Hilden i 1994

"Er det hele ikke lidt for indspist og usmidigt? Er der ikke for mange æske-systemer?"

Jytte Hilden i 1995 om kunststøtten

institution, som løbende havde givet stort set samtlige kulturministre hovedpine med et bredt blodspor af fyringer, budgetoverskridelser, opsigelser og usædvanligt ondskabsmættede, interne opgør. Samtidig med Michael Christiansens ansættelse blev strukturen lagt om, så Det Kongelige Teater fik en professionel bestyrelse.

Finansministeriets og embedsmændenes rolle blev endnu mere markant fra januar 1993. Her gik statsminister Poul Schlüter af som følge af Tamilsagen og overlod landet til en S-R-CD-KF-regering under statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Ny-rups valg af kulturminister var en overra-

Jytte Hilden med Gnags-forsanger Peter A.G. Nielsen på Roskilde Festival 1994.

FOTO: JOACHIM RODE, SCANPIX

skelse, socialdemokraten Jytte Hilden. Nok så vigtigt var hun gift med finansminister Mogens Lykketoft. Derfor klarede de respektive departementschefer i de følgende år forhandlingerne om bevillinger, så de to ægtefæller ikke skulle sidde og fordele pengene.

Øget budget

Kulturministeriet udførte også sin del af det politiske program, som Poul Nyrup og Mogens Lykketoft dikterede. I første omgang så Nyrup-regeringen det som sin vigtigste opgave at bekæmpe arbejdsløsheden og få *Gang i 90'erne*. Det var titlen på det socialdemokratiske reformprogram fra 1989, i vid udstrækning udarbejdet af Mogens Lykketoft – og det var faktisk Jytte Hilden, der havde foreslået titlen.

Arbejdsløsheden var et stort problem i begyndelsen af 1990'erne, og Nyrup-regeringen valgte en ekspansiv vej. Derfor kunne Kulturkontakten i 1994 love 1200

nye studiepladser til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Ikke nok med dét: Ministeriet udsendte i 1994 en pjeces med titlen *Kultur er også arbejde*, som skitserede den frodige jobskabelse, der fandt sted for at aftage de mange færdiguddannede unge fra nye uddannelser. Man kunne nu blive kulturøkonom, cand.mag. i kulturformidling eller kaospilote.

Jytte Hilden kunne glæde sig over, at ekspansionen også gjaldt de bevillinger, som embedsmændene forhandlede på plads. Hvor de statslige nettoudgifter til kultur i 1992 var på 2,73 milliarder kroner – en stigning på 430 millioner kroner over fem år fra 1986 – lød Hildens kulturbudget i 1994 på 3,72 milliarder kroner. Altså en milliard ekstra på blot to år.

Jo, gang i 90'erne. Hilden sørgede selv for opstandelse med en strøm af udtalelser, som alt efter temperament, ståsted og interesser blev opfattet som festlige eller horrible. I mellemtiden arbejdede kra-

18.9. Første bogmesse åbner i Forum i København under titlen Vild med bøger.

29.10. S-leder Svend Auken fyrer Ritt Bjerregaard som gruppeformand pga. boligsag.

18.11. Skatteminister Anders Fogh Rasmussen (V) må trække sig efter sag om kreativ bogføring.

24.11. Rigmanden Alex Brask Thomsen tilbyder Københavns Kommune 250 mio. kr. for at opkalde Nørrebrogade efter ham. Tilbuddet afslås.

27.12. En af de største musicalsucceser i Danmark har premiere: Les Miserables på Østre Gasværk.

1999

1.1. Tjekkoslovakiet opdeles i Tjekkiet og Slovakiet.

8.1. FDB meddeler, at man vil lukke Irma-kæden. Efter protester ændres beslutningen.

14.1. Poul Schlüter og den borgerlige regering træder tilbage som følge af Tamilsagen. Poul Nyrup

Rasmussen ny statsminister i regering af S, R, KrF og CD.

20.1. Demokraten Bill Clinton indsættes som USA's præsident.

18.5. Et flertal på 56,7 procent stemmer for dansk ja til Edinburgh-aftalen.

FOTO: CLAUD BJØRN LARSEN, POLFOTO

Resultatet udløser voldsomme uroligheder på Nørrebro, hvor politiet affyrer over 100 skud.

24.9. Jørgen Flindt Petersen afløser Jørgen Schleimann som TV 2-direktør.

15.10. Forfatteren Dan Turell dør, 47 år gammel.

1994

Hjemmeservice-ordningen træder i kraft, så private kan få tilskud på 65 kr. rengøring og lignende.

10.5. Nelson Mandela ind-

sættes som Sydafrikas præsident.

21.9. Komikeren Jacob Haugaard vælges som løs-

FOTO: JAKOB DALL, SCANPIX

gænger til Folketinget med 23.253 stemmer, bl.a. på løfte om mere medvind på cykelstierne.

nerne overalt i København for at udbygge ministeriets institutioner, og storstilede projekter udbredte i en tyktflydende strøm kultur til den danske befolkning, som om det var nederste lag i behovspyramiden.

Det sås ikke mindst i hyppigheden af festivaler og begivenheder, der gerne kobbede kulturlivet med nyttehensyn inden for turisme og eksport. For eksempel da København i 1996 var europæisk Kulturby og skueplads for hundredvis af store og små arrangementer. Forinden var Golden Days-sekretariatet oprettet som et københavnsk begivenhedskontor, som skulle øge kulturturismen. Også den populære Kulturturnatten, som blev afholdt første gang i efteråret 1993, bredte sig over hele landet med sekretariater. Og når det gjaldt eksport, var et dansk statsgalleri på West Broadway i New York City flagskibet for afsætningen af dansk samtidskunst, alt imens udstillinger med guldalderens Købke også blev sendt til USA. I løbet af 1990'erne blev Dansk Litteraturinformationscenter (i dag: Dansk Litteraturcenter) og Center for Dansk Kunst oprettet for at øge udenlandsk interesse.

Der var også regionale forsøg og provinspuljer, hvor faste rammebeløb afløste de gamle gulerodsordninger efter 50/50-modellen. Tilsyneladende med stor gevinst. Publikumssucceser som Brandts Klædefabrik i Odense og Trapholt i Kolding sørgede for, at hele landet blev smurt med kultur. Alle var glade, næsten da:

”På mig lugter den her udvikling ganske centralistisk,” skrev professor Jørn Langsted i 1999 om de regionale aftaler. ”Man kan godt fremstille det sådan, at under dække af opgaveudlægning er den centrale myndighed i fuld gang med at etablere sig midt i et edderkoppespind, hvor der er total kontrol med kulturpolitikken i den fjerneste afkrog af kongeriget.”

Ellers blev ekspansionen og erobrings-trangen mødt med forbløffende sparsom modstand. Ekspansionen byggede også på ændrede vaner og på myter, som havde slået rødder siden midten af 1980'erne. For eksempel en rapport om Musikhuset Aarhus, som blev indviet i 1982. Det fine hus er blandt meget andet hjemsted for Den Jyske Opera, der markerede en række nybrud i 1980'erne. Under ledelse af italienske Francesco Cristofoli opførte Den Jyske Opera i 1986 helt usædvanligt hele Wagners Ringen. Én ting var opgavens omfang – noget andet var finansieringen, som inddrog privat sponsorering fra mere end 25 firmaer. Med koncerter, teater og shows var Musikhuset en stor publikums-succes, og i 1986 viste en forskningsrapport om Musikhuset utvetydigt, hvor god en forretning det var at investere i kulturlivet. Senere blev der rejst tvivl om præmisserne i rapporten fra Geografisk Institut på Aarhus Universitet – groft sagt gik forfatterne ud fra, at salget af toilet-papir i Aarhus pludselig også skyldtes Musikhuset.

En stor undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet i 1997 viste, at andelen af borgere, som gjorde brug af kulturtilbud, på 20 år var vokset fra halvdelen af den voksne befolkning til tre fjerdedele. Rapporten skrevet af Torben Fridberg bar den præcise titel: *Fra eliteforbrug til masseforbrug*. Interessen for kultur 1964-93”. Det oprindelige sigte med at demokratisere kulturen var altså i høj grad lykkedes.

Ideologisk tomrum

Kun ganske få rettede kritik mod selve pengestrømmen, hvad enten tilskuddene var offentlige eller private. En af kritikerne var den københavnske koncertarrangør og producer Anders Eigen.

”Det er umuligt at se, om et spillested, et band eller en koncert holder eller ej,

Sportens minister, Ebbe Lundgaard med freestyle-løber Anja Bolbjerg ved vinter-OL i Nagano 1998. FOTO: LARS POULSEN, POLFOTO

Ebbe Lundgaard

25. august 1944 – 24. marts 2009

Det Radikale Venstre

Kulturminister

30. december 1996 – 23. marts 1998

Cand.mag. fra Københavns Universitet 1972. Forstander for Skælskør Folkehøjskole 1978-85. Sekretariatschef i Foreningen for Folkehøjskolerne i Danmark 1985-92. Forstander for Brandbjerg Højskole 1992-96. Suppleant i Folketinget 1993.

”Som jeg sagde ved nytårskuren her i huset, så skal tempoet ikke ned, hverken i kulturlivet eller i Kulturministeriet. Det er kulturministeren, der skal have færre bolde i luften.”

Ebbe Lundgaard i 1997

”Kultur bør indgå i samtlige andre ministeriers arbejde, ligesom miljø jo er et område, der tages hensyn til på tværs af ministerierne.”

Ebbe Lundgaard i 1997

”Kulturpolitikken skal generelt medvirke til at skabe en stærk bevidsthed om dansk identitet og dens udvikling. Vi skal uden mindreværdskomplekser kunne se repræsentanter for andre kulturer i øjnene.

Ebbe Lundgaard i 1997

27.9. Ved regeringsrokade lægges Miljøministeriet og Energiministeriet sammen. Minister er Svend Auken (S).

28.9. Færgen Estonia synker på ruten mellem Tallinn og Stockholm. 852 omkommer.

9.11. Bodil Nyboe Andersen udpeges som ny nationalbankdirektør efter Erik Hoffmeyer.

13.12. Amatørarkæolog finder stor guldskat fra vikingetiden ved Ramløse ved hjælp af metaldetektor.

23.12. Italiensk statsborger

ødelægger kunstneren Michael Brammers udstilling af fem udstoppede hundehvalpe i Nikolaj Kirke i København.

1995

7.2. Tv-manden Søren Ryge Petersen idømmes bøde på 1500 kr. for at aflive due for åben skærm.

6.3. Verdenstopmødet om social udvikling indledes i Bella-Center i København.

2.4. Lise Lotte Rebel ind-sættes i Helsingør som

Danmarks første kvindelige biskop.

22.6. Rigsretten idømmer tidligere justitsminister Erik Ninn-Hansen (K) 4 måneders betinget fængsel i Tamilsagen.

1.8. Statsminister Poul Nyrup Rasmussen, iført for lille hjelm, deltager i cykel-demonstration Århus-Odder mod franske atom-sprængninger.

27.8. Gummiged bryder gennem muren omkring Vridsløselille Statsfængsel,

FOTO: HENNING BAGGER, SCANPIX

og 13 fanger flygter.

4.9. Peter Schmeichel kåres som bedste målmænd i Europa.

10.10. Udbrydere fra Fremskridtspartiet stifter Dansk Folkeparti med Pia Kjærsgaard som leder.

18.11. Prins Joachim og prinsesse Alexandra vies i Frederiksborg Slotskirke.

22.11. Animationsfilmen Toy Story har premiere – dansk version først 22. marts 1996.

7.12. Roskilde Domkirke optages på Unesco-listen over verdens kulturarv.

fordi disse aktiviteter kommer ind i nogle sammenhænge, hvor de normale økonomiske kredsløb bliver brudt,” sagde Anders Eigen i 1995 til *Kulturkontakten*.

Velviljen over for Kulturministeriets voksende budget og det svulmende kulturliv opstod i en ny situation i verdenshistorien. I årene 1989-92 faldt Muren, Sovjetunionen brød sammen, og kommunismen blev stort set afviklet som anvendt ideologi. Dette medførte et tomrum, hvor de ideologiske spændinger, som havde kendetegnet det 20. århundrede, bortfaldt. Uden at ane noget om Sovjet-opløsningen havde Viggo Kampmann og hans nærmeste forudset den situation, som nu tonede frem i velfærdssamfundet. Hans nære rådgiver Ivar Nørgaard, Aktuelt-chefredaktør og senere minister, skrev direkte i 1962, at fra nu af ville politik ”i stigende grad gå over fra at være en debat om økonomi til at blive en kulturdebat”.

I 1990'erne så en del iagttagere dette bekræftet. Aktuelt kulturredaktør Niels Frid-Nielsen skrev i 1997: ”1990'erne har forvandlet Kulturministeriet fra et administrationskontor til udbredelse af god, dannet smag til en arena, hvor menneskesyn og demokratiets væsen er på dagsordenen. Fra at være en velmenende, men dog i bund og grund formynderisk kulturel opdragelsesanstalt, er det nu et holdningsministerium.”

Andre mente, at debatten i den grad savnedes, og at klare holdninger druknede i den kulturelle overflod. Som da Jytte Hilden i 1993 bad kultursociolog Peter Du-elund og et hold fagfolk beskrive kulturens situation i Danmark: Tre år senere afleveredes 16 bind på ministerens skrivebord.

Castberg og mesterkokke

Egentlige opgør kom det kun til i enkelt-sager, som der også var nok af i

1990'erne. Her var der gerne tale om lokale borgere, som gerne ville have frabedt sig en bestemt udsmykning. Det var tilfældet i Aalborg, Aarhus og Flensborg. Der var også voldsom diskussion om den norske arkitekt Sverre Fehns vinderforslag til ombygning af Stærekassen ved Det Kongelige Teater, som endte med at blive skrottet. Der var den ophedede debat om billedkunstner Elle-Mie Ejdrups laserstråle, der i anledning af 50-året for Danmarks befrielse fra den tyske besættelse skulle lyse langs hele den jyske vestkyst 4. maj 1995. Det sidstnævnte eksempel var formentlig medvirkende til, at 57 procent af de adspurgte i en undersøgelse i 1996 svarede, at kulturministeren burde have lov at udøve censur over for kunstnere. Der var også den grinagtige sag, da Anna Castberg – direktøren for det nye kunstmuseum Arken i Ishøj – i 1996 blev fyret efter et halvt års åbningstid, da det blev afsløret, at hun havde løjlet om sin baggrund. Mange himlede også, da Jytte Hilden foreslog, at mesterkokke skulle på finansloven.

Undervejs blev det til vigtig lovgivning om blandt andet film og litteratur, men også under Hildens radikale efterfølgere, Ebbe Lundgaard og Elsebeth Gerner Nielsen, forblev kulturformidlingen på et mas-sivt niveau. Nu underlagt årtiets generelle djøficering, der med resultatkontrakter opstillede mål for mange af Kulturministeriets institutioner. Herunder Det Danske Filminstitut, der under Ebbe Lundgaard samlede flere dele i en slagkraftig organisation.

Mod slutningen af dette forvirrende årti, hvor danske børn smed Lego-klod-serne fra sig for at passe deres Tamagochi, og hvor to af de største kultursucceser – Lars von Triers spillefilm *Breaking the Waves* og Aquas verdenshit *Barbie Girl* –

Traktorlængdeprincippet. Elsebeth Gerner Nielsen assisterer 1998 ved udskiftning af keramikskulptur i Holstebro.
FOTO: GREGERS KIRDORF, POLFOTO

begge var engelsksprogede, fik dansk kulturpolitik også nye udfordringer i form af grænser, der forsvandt. I form af globalisering, internet og Schengen-samarbejde. I bogen *Klondike og Karaoke* fra 1998 lød dommen: ”Dansk kulturudøvelse har mistet sit nationale særpræg og er i stedet gået over på en global form.”

1996

- 15.1. HT-terminalen på Rådhuspladsen i København indvies.
- 10.2. Skakverdensmester Garri Kasparov taber til IBM-computeren Deep Blue.
- 28.2. Nynazister i Greve åbner lokalradioen Radio Oasen.
- 22.3. Kunstmuseet Arken i Ishøj indvies.
- 21.7. Bjarne Riis vinder Tour de France.
- 31.10. Stor ballade om prisoverrækkelse til den mordtruede forfatter Salman

FOTO: NILS MEILVANG, SCANPIX

- Rushdie, som først nægtes indrejsetilladelse.
- 13.12. Christian Gether bliver ny direktør for Arken, efter at Anna Castberg er afsløret i løgne.

1997

- 27.1. Dorrit Willumsen modtager Nordisk Råds Litteraturpris.
- 20.2. Den konservative leder Hans Engell kører galt i spirituspåvirket tilstand og må overlade posten til Per Stig Møller.

- 1.6. Første tog kører gennem tunnelen og over broen over Storebælt.
- 15.6. Tom Kristensen vinder i en Porsche for første gang Le Mans-løbet.
- 12.7. Præsident Clinton taler til 80.000 mennesker på Nytorv i København.
- 18.7. En japansk udgave af Tivoli åbner i Kurashiki.
- 31.8. Den engelske prinsesse Diana omkommer i bilulykke i Paris.
- 15.10. Professor Jens C. Skou modtager Nobelprisen

FOTO: LIBA TAYLOR, POLFOTO

← Elsebeth Gerner Nielsen

5. januar 1960 –
Det Radikale Venstre

Kulturminister

23. marts 1998 – 27. november 2001

Cand.rer.soc. fra Odense Universitet 1986. Forskningsleder ved Udviklingscenteret for Folkeoplysning og Voksenundervisning 1992. Medlem af Kulturfondens bestyrelse 1992-94. Medlem af Folketinget 1994-2007.

»Vi skal være kosmopolitiske nationalister. Det lyder som en modsætning. Men jeg tror, vi er nødt til at være stærkt forankrede i vores egen kultur og egne værdier for at kunne gå verden åbent i møde.«

Elsebeth Gerner Nielsen i 1999

»Det 20. århundrede var videnskabens århundrede, og jeg er overbevist om, at det 21. århundrede bliver kulturens århundrede. Indtil nu har man betragtet kulturen som det, man brugte penge på, når der var råd til det. Nu skal vi til at se på kulturektoren som et erhvervsområde, der er helt basalt for samfundsøkonomien.«

Elsebeth Gerner Nielsen i 2000

»Hvis man ser tilbage i historien, har der altid været debat om indkøbene på Statens Museum for Kunst, altid. Men i de senere år har der været stilhed, og det tror jeg er ganske forfærdeligt for kunsten.«

Elsebeth Gerner Nielsen i 1999

Imens sikrede Elsebeth Gerner Nielsen i 2000 en ny bibliotekslov, som pålagde folkebibliotekerne at gøre plads til internet, databaser, spil og musik.

Opløsningen af grænser betød dog ikke, at Kulturministeriet var blevet irrelevant. Tværtimod. Erik Rasmussen, chefredaktør på *Ugebrevet Mandag Morgen*, udtalte på

en kulturkonference i 1997: "Kulturministeriet kan en dag overtage Finansministeriets rolle som landets koordinerende politiske centrum, hvis vi satser på at gøre Danmark til et værdibaseret foregangsland."

Værdier? Et gammelt ord til et nyt årti, ja, et nyt århundrede. Det begyndte den 11. september 2001. • (JJ)

i kemi sammen med en amerikansk og en britisk kollega.
9.11. FC København børsnoteres med alle aktier solgt.

1998

6.1. Ukendte gerningsmænd skærer for anden gang hovedet af *Den Lille Havfrue* på Langelinie.
26.1. "Jeg har ikke haft et seksuelt forhold til den kvinde, miss Lewinsky." Præsident Bill Clinton.
6.3. Statsminister Poul Nyrup Rasmussen giver

efterlønsgaranti til alle, når de er fyldt 60.
17.3. Efter meget tæt folketingsvalg trækker Uffe Ellemann Jensen sig som leder af Venstre og afløses af Anders Fogh Rasmussen.
19.3. Per Stig Møller trækker sig som konservativ leder og afløses af Pia Christmas Møller.
26.3. Venstres Ivar Hansen formand for Folketinget efter lodtrækning med Birthe Weiss fra Socialdemokratiet.

24.4. Nej til overenskomstforslag, hvorefter danskerne indleder hamstringsbølge og tømmer landets butikker for gær af frygt for langvarig konflikt.
24.5. Thomas Vinterbergs spillefilm *Festen* modtager juryens specialpris i Cannes.
14.6. Bilbroen over Storebælt åbnes.
16.6. FC København køber Parken.
3.7. Det danske fodboldlandshold når kvartfinalen

ved VM i Frankrig, men taber 2-3 til Brasilien.
17.7. Stor dopingskandale i Tour de France, hvor Festinaholdet ekskluderes.
18.9. Ny pengeseddel: 1000 kr.

1999

26.1. Henrik Nordbrandt modtager Nordisk Råds Litteraturpris for digtsamlingen *Drømmebroer*.
19.2. Højesteret erklærer den såkaldte Tvindlov grundlovstridig.

20.4. To elever begår selvmord efter at have skudt 12 skoleelever og en lærer på en high school i Columbine, Colorado.
2.12. Det danske MD Foods og det svenske Arla fusionerer til international mejerigigant.
3.12. Orkan hærger Danmark og anretter skader for 1,7 mia. kr. Seks døds ofre.
31.12. Boris Jeltsin træder tilbage som Ruslands præsident og udpeger Vladimir Putin som sin efterfølger.

KULTUREL BULIMI & FORSTOPPELSE

Ifølge filosof [ARNO VICTOR NIELSEN](#) blev Danmark dækket af 'et kvælende kulturelt algetæppe' i 1990'erne. I dag er kulturen til gengæld blevet vores vitaminpille.

“Al snak om højkultur kontra lavkultur, finkultur kontra folkelig kultur må forstumme. Der er ingen kulturkamp og heller ingen kulturkløft. Men når alt bliver kultur, og vi ikke engang kan spørge, om der er meget eller lidt af den, er begrebet tomt for mening. Det giver så heller ikke længere mening at virke for alles adgang til kulturen. Det var jo ellers grunden til, at man i 1961 oprettede Kulturministeriet.”

Arno Victor Nielsen i kronik, Berlingske Tidende d. 17. august 2002

ARNO VICTOR NIELSEN (f.1946) er filosof, anmelder og kommentator.

Du har skrevet, at Danmark led af 'kulturel bulimi' i 1990'erne. Hvad mente du med det?

For at begynde ved begyndelsen: Da Kulturministeriet blev oprettet i 1961, blev kulturen opfattet som fortrop og folket som bagtrop. Kulturstøtten skulle kompensere for kulturkløften – ikke afskaffe den. For kulturen, især finkulturen, stod for frem-syn og vidsyn.

Efter Murens fald forsvandt forestillingen om en kulturkamp mellem de progressive og de reaktionære. Dynamikken forsvandt, og kulturen blev for alvor afpolitiseret. Til gengæld blev dens økonomiske værdi og dens værdi for økonomien blødt. Nu kunne alle forgribe sig på kulturen. Vi fik "kulturøkonomi": kulturen som lokomotiv for den økonomiske udvikling. Sponserne trådte ind på scenen, og oplevelsessamfundet blev defineret. Nu talte man uforblømt om kultureksport. Der var kulturel højkonjunktur i 1990'erne, men det var ikke, fordi kulturen spillede en større rolle end tidligere. Nej, det var snarere, fordi den ingen rolle spillede længere.

Det kræver vist en uddybning...?

Fra at være en luksus, den rene ødselhed, blev kultur nu betragtet som en investering: En by som Horsens investerer i kultur for at trække de bedst uddannede til byen. Det er en tankegang, der har forhekset alle hjerner. Det har ikke noget med idealisme at gøre. Det er ligegyldigt, om det er overflødige rollator-rockkoncerter eller et fint kunstmuseum: Så længe det kan brande kommunen og byen, bliver det kaldt kultur.

Hvilken rolle kommer kulturen til at spille i næste fase?

Først var der den kritiske fase, dernæst kom den oplevelsesøkonomiske, og i dag er vi på vej ind i den terapeutiske fase. Nu skal kultur helbrede. Det vil sige gøre hel, der hvor der er kommet skader, for eksempel på grund af marginalisering. Udkantsdanskernes skal inddrages, og vi skal skabe en fælles fortid. Det terapeutiske kultursyn indebærer aktivering af sløve, ensomme og ledige borgere. Kultur er sundt og afhjælper demens, Alzheimers, ensomhed og udstødelse. Kultur er samfundets rockwool, der skal holde os alle varme.

Når Sydhavnens kulturforvaltere arrangerer en udstilling med Sydhavnens egne kunstnere, er indholdet den rene armod, men den terapeutiske virkning – at skabe sammenhold og identitet i Sydhavnen – er uafhængig af kunstværkernes kunstneriske kvalitet. Og ved at gøre det til en tilbagevendende begivenhed, en tradition, får det endda ritualkarakter, hvilket tidligere var religionens domæne.

Kultur skal stadig provokere, altså være kritisk, og sælge Danmark og danske produkter. Men først og fremmest er kultur vitaminpillen, vi bør tage for at holde os unge og raske, så vi ikke beyrder samfundet. • (SVE)

Dansk film **BOOMEDE** i 1990'erne

- men det går altså også rigtig godt i dag, siger producer VIBEKE WINDELØV.

VIBEKE WINDELØV (f. 1950), Producer ved Windelov/Lassen Production

DA JEG BEGYNDTE I 1970'ERNE, var det instruktørerne og ikke producerne, der fik pengene. Der var i det hele taget ikke mange producere. Det var noget værre rod. De gamle producercenter lavede knap nok budgetter, og hvis de endelig gjorde, var det "opfundet" på en halv time og helt ubrugeligt som arbejdsregnskab.

Filmskolens værdi i forhold til den danske filmbranche kan ikke overvurderes. Professionalismen er unik. Alle på Filmskolen, fra lydteknikere til producere, er jo blevet skolet i filmhistorie og fortællekunst. Filmskolen har udlært nogle enormt dygtige folk.

Mogens Rukov lærte sine elever at tage publikum alvorligt. Det var meget "publikum interesserer mig ikke"-agtigt i 1980'erne.

Det mest interessante **lige nu** er vores dokumentarfilm. Fridthjof Film formåede at få mere end 100.000 i biffen til *Armadillo*. Eva Mulvads dokumentar *The Good Life* gik også i biografen og bliver nu til et teaterstykke. New Danish Screen starter helt nye talenter op på nettet.

FOTO: MARTIN BUBANDT

DER KOM NYE SPILLERE på banen i **1990'erne**. Zentropa og Nimbus Film var vel de største. Det skabte en ny dynamik.

Det hele blev også mere internationalt. Norden var helt oppe på dupperne, når det gjaldt om at finansiere Lars von Triers film. Men der skete også en europæisering af branchen. Finansieringen kom ikke længere kun fra Danmark. Det betød også, at vi heller ikke kun brugte danske skuespillere.

Nogle danske film bliver set af langt flere udlændinge end danskere. F.eks. blev Lars von Triers *Dancer in the Dark* fra 2000 set af ca. 203.000 danskere, mens næsten 1,2 mio. franskmænd købte billet til filmen, og godt 385.000 tyskere gjorde det samme.

Kilde: www.ffa.de og www.boxofficemojo.com

”

DA JEG STARTEDE på Zentropa i 1992, blev Lars von Trier opfattet som en smal instruktør. Men så lavede han *Riget*, der lagde gaderne øde. Riget kom til at betyde meget for Lars von Trier og måden, man så ham på. Det mærkede jeg, da vi skulle lave *Breaking the Waves*. Nu var der en forståelse for, at han kunne lave noget, der var mere folkeligt. Noget, der ramte bredere.

Midt i det hele lavede Lars von Trier og Thomas Vinterberg så **Dogmereglerne**. Lars smed de røde løbesedler med Dogmereglerne ud fra balkonen i Odeon-teateret i Paris i 1995. Det franske kulturministerium havde inviteret alverdens kunstnere. Ingen husker, hvad der blev sagt, men alle husker Lars.

”

JEG HAR SAVNET en **Dirch Passer-folkelig film**. Men så kom *Klovnen*. Den mindede mig om de gamle halvdumme soldaterkammeratfilm, og jeg syntes, at den var sjov.

En folkelig *Klovnen*, en Oscarvindende *Hævnen* og endnu en interessant von Trier-film, *Melancholia*, der er med i Cannes. Jeg mener, hvor meget mere kan man bede om fra et land med 5,5 millioner indbyggere? (SVE)

KULTURBY 96

– da hovedstaden blev lækker

Kulturby 96 handlede om kulturtilbud i alle afskygninger (billedkunst, cirkus, dukketeater, moderne dans, etc. etc.), men begivenheden handlede også meget om byen København. I 1980'erne var hovedstaden træt, mens omegnskommunerne voksede og skabte arbejdspladser, infrastruktur og kulturliv.

Kulturby 96 skulle altså virke som en saltvandsindsprøjtning – og vitaminerne havde en positiv effekt: I hvert fald fik byen et løft og strakte sig og blev lækker i nye, og tidligere uopdyrkede, hjørner: Holmen åbnede sig, Øksnehallen tæt på Halmtorvet slog dørene op, og Vestegnen blev hjem for Arken. Nybygninger, restaureringer og renoveringer lyste op og forbedrede byen. Det var ikke alle forbedringerne, der indgik i kulturbyprogrammet: Nogle blev gennemført i anledning af året, men uden støtte fra kulturbymidlerne, mens andre blev fremskyndet i anledning af den årelange fest. Under alle omstændigheder virkede resultatet som et gevaldigt ansigtsløft.

Da året var omme, havde 85 pct. af den voksne befolkning i hovedstadsområdet været til mindst én kulturel aktivitet, enten i Kulturbyens regi eller bare sådan i det hele taget, mens 98 pct. af hovedstadsrådets befolkning (ifølge Gallup) "er klar over, at København er europæisk kulturby." Og ikke nok med det. En række kommuner satte nye puljer af "frie midler" af til kulturudvikling.

Pressen var generelt positiv, når bortses fra enkelte kritiske røster: *Berlingske Tidende* mente, at overflødhedshornet flød over, og at det var umuligt at skille skidt fra kanel. *Aktuelt* pegede på, at de svage og marginaliserede københavnere ikke var inviteret til festen, mens *Jyllands-Posten* fandt, at det i det hele taget var en "besynderlig og misforstået ide" at pumpe kulturtilbuddene op i ét år, i én by.

TEATER

EN TOPMODERNE OG OLDGAMMEL KUNSTFORM

I 1990'erne sprængte Dr. Dante rammerne for dansk teater og satte scenen, som vi aldrig havde set den før. Hvad var det, Dr. Dante kunne, og hvad bringer fremtidens teater?

FOTO: MICHAEL M. CARLSEN, POLIFOTO

VI DEFINEREDE OS selv i forhold til det etablerede teaterliv. Vores store succes var i høj grad historien om, hvor forudsigeligt og kedeligt det var, snarere end historien om, hvor gode vi var.

Vi syntes, at de etablerede teatre var støvede, kedelige og reaktionære. De lavede selvrefererende teater, som alene baserede sig på konventioner i stedet for på observationer af verden og menneskene i den. Vi syntes, at skuespillerne sagde replikker i stedet for at tale.

Vi ønskede at lave et teater, som var vildt, underholdende og overraskende, og vi valgte, for at gennemføre dette, udelukkende at spille nyskrevne danske stykker.

En af de afgørende forskelle på dengang og nu er lovgivningen omkring arbejdsløse. Talrige af nutidens berømte teater- og filmkunstnere er startet i ungdomsarbejdsløshedsp projekter, som ikke længere findes. Årsagen til, at det overhovedet kunne lade sig gøre at lave et nyt teater som Dr. Dante, var jo at vi arbejdede på understøttelse. For Dr. Dante var det ikke Kulturministeriet, men Arbejdsministeriet, som var fødselshjælper og den væsentligste økonomiske bidragsyder i de første 8-10 år. Dr. Dante var altså ikke valgt af nogen udefra som støtteberettiget. Alt dette kunne man polemisere meget over, både hvad angår Statens syn på arbejdsløshed og uddannelse, og på trægheden i fornyelsen af kunstinstitutionerne, men det må blive en anden gang".

FOTO: ISAK HOF

NIKOLAJ CEDERHOLM

(1963), dramatiker, instruktør og skuespiller. Stifter af Dr. Dante

FOTO: KRISTIAN SJÆDERUP

JAKOB STEEN OLSEN

(1967), cand.mag. i dramaturgi og medievidenskab og teaterredaktør, Berlingske

PERIODEN 2000–2011

00'erne

Kulturministeriet gav danskerne en Greatest Hits: Kulturkanonen, der udpegede 12 essentielle værker i en stribe kategorier. Imens rasede diskussionen om smagsdommere og kulturkamp i en epoke, der havde Muhammedkrisen og 9/11 som omdrejningspunkter. Kulturen og erhvervslivet gjorde tilnærmelser til hinanden, og ord som branding og oplevelsesøkonomi vandt indpas. Nye radiokanaler kunne dog stadig udløse gamle slagsmål.

I NOVEMBER 2001 fik Danmark ny regering. Poul Nyrup Rasmussen havde udskrevet valg, kort tid efter at islamistiske terrorister den 11. september 2001 styrede kaprede fly ind i World Trade Center i New York og i Pentagon i Washington. En terrorhandling med næsten 3000 dødsopfre.

I den bevægede og rådvilde tid i kølvandet på 9/11 foretrak et flertal af de danske vælgere den borgerlige politik, som V-formand Anders Fogh Rasmussen stod i spidsen for ved folketingsvalget den 20. november 2001. Fogh Rasmussen blev nu statsminister i en VK-regering, som havde valgets helt store vinder, Dansk Folkeparti, som parlamentarisk grundlag.

Som forklaring på valgresultatet pegede flere analytikere på en emotionel bølge, som gik årtier tilbage, og som nu slog ud i vælgerbefolkningen. Rune Lykkeberg beskrev det i sin bog "Kampen om sandhederne" fra 2008: "Vreden er lige så gammel som det kulturradikale og socialdemokratiske dannelsesprojekt. Den viste sig som rindalisme i 60'erne, som protestpartier ved jordskredsvalget i 1973, og endelig blev den resumeret ved folketingsvalget i 2001."

Vreden rettede sig ifølge Lykkeberg mod "det kulturelle borgerskab" og dets belærende og formynderiske attitude. En attitude, som Kulturministeriet grundlæggende blev etableret og drevet på, og som store vælgerskarer altså gjorde op med ved valget i november 2001.

Allerede året før valget havde journalist Erik Meier Carlsen i sin bog "De overflødiges oprør" udpeget Dansk Folkepartis fremgang som "en ny afgørende brudlinje i dansk politik, som ikke er klassepolitisk, men kulturelt bestemt".

Dermed blev kulturpolitikken også trukket ind på en central plads, da Anders

Fogh Rasmussen indledte sin tid som statsminister. I sin første nytårstale, blot seks uger efter valget, lagde Anders Fogh Rasmussen hårdt ud med et angreb på "statsautoriserede smagsdommere".

Anders Fogh Rasmussen havde allerede i 1993, i bogen *Fra socialstat til minimalstat*, taget Viggo Kampmann og Ivar Nørgaard på ordet, fra dengang da de fremtrædende socialdemokrater i begyndelsen af 1960'erne udpegede kulturpolitikken som den vigtigste slagmark. Fogh Rasmussen skrev i 1993: "Egentlig er der brug for kulturkamp".

Nu skulle det være. I sin tale nytårsdag 2002 forklarede statsminister Fogh Rasmussen: "Regeringen vil fjerne overflødige råd og nævn og institutioner. Det bliver en meget omfattende sanering. Vi vil rydde op i dette mellemlag, som tapper ressourcer og fjerner opmærksomhed fra det væsentlige. Det vil sikkert udløse ramaskrig fra de berørte."

Den sidste spådom havde statsministeren ret i. Ikke mindst på Kulturministeriets område. Faktisk var ønsket om oprydning også tanker, som Jytte Hilden havde fremført i sin tid som kulturminister – og fået gevaldige tæsk for.

Kastrede smågrise

Spørgsmålet er, hvor stor en sanering der reelt var tale om. Men med den konservative Brian Mikkelsen som kulturminister blev en af de største organisatoriske omlægninger i ministeriets historie gennemført i 2003. Et bredt flertal i Folketinget besluttede at ændre Kulturministeriets mest kontroversielle virkefelt: kunststøtten. Hensigten var rationalisering, så en lang stribe råd og udvalg – for eksempel Billedkunstrådet og Statens Musikråd – blev samlet i det nye Kunstrådet. Ved siden af Kunstrådet, der skulle yde støtte til

Brian Mikkelsen

31. januar 1966 –

Det Konservative Folkeparti

Kulturminister

27. november 2001 – 10. september 2008

Uddannet cand.scient.pol. 1994 fra

Københavns Universitet.

Justitsminister 2008-2010, erhvervs- og økonomiminister siden 2010.

Vicepræsident for World Anti-Doping Agency 2004-2006.

Medlem af Folketinget siden 1994.

"For mig er det vigtigt at motivere erhvervslivet til at engagere sig mere i kunst og kultur – og derved give kunstnerne mulighed for bedre indtægter. På den måde kan den offentlige kunststøtte i højere grad gå til at udvikle nye talenter og til de kunstnere, der ikke har mulighed for at samarbejde med erhvervslivet."

Brian Mikkelsen i 2002

"Kunsten er ikke demokratisk. Kulturministeriet skal ikke være et socialkontor. Kunststøtte er i sagens natur elitær og skal tilflyde dem, som har talent. Det er en stor fejltagelse, hvis man tror, at man skal give lige meget til alle kunstnere."

Brian Mikkelsen i 2004

"Kulturel oprustning er den bedste medicin mod åndelig formørkelse."

Brian Mikkelsen i 2005

DET SKETE ... PERIODEN 2000-2011

2000

- 1.1. Det frygtede computersammenbrud Y2K ved årsskiftet udebliver helt.
- 28.2. Der konstateres kogalskab på en gård i Himmerland.
- 2.4. Modersmålsprisen går til den radikale politiker Naser Khader.
- 12.4. Dronning Margrethe

overdrager Bjørn Nørgaards 17 gobeliner over danmarkshistorien på Christiansborg til den danske stat.

13.5. Brødrene Olsen vinder det europæiske Melodi Grand Prix med Smuk som et stjernesbud.

21.5. Lars von Triers *Dancer in the Dark* vinder De Gyldne Palmer i Cannes.

- 25.5. Herfølge Boldklub vinder sensationelt den danske superliga i fodbold.
- 30.6. Ni unge mænd mases ihjel under Pearl Jam-koncert på Roskilde Festival.
- 1.7. Øresundsbroen tages i brug.
- 28.9. Ved folkeafstemning siger 53 pct. af de danske vælgere nej til euro'en.

2001

- 20.1. Republikaneren George Bush indsættes som

USA's præsident.

- 27.1. Grauballemanden indlægges til scanning på Skejby Sygehus, cirka 2290 år efter sin død.
- 27.2. Kaj og Andrea fejrer 30 år på DR-skærmen.
- 26.7. Gæst nummer 10 mio. i Løveparken i Givskud.
- 3.9. Gratisavisen metroXpress udkommer første gang.
- 11.9. Islamiske terrorister angriber New York og Washington i kaprede fly. Cirka 3000 omkommer.

FOTO: SCANPIX

- 20.11. Folketingsvalg giver borgerligt flertal. Anders Fogh Rasmussen (V) ny statsminister i VK-regering med støtte fra DF.
- 8.12. Carla Hansen, forfatter til Rasmus Klump-bøgerne, dør 95 år gammel
- 19.12. Første del af

2006. Brian Mikkelsen indvier Skoleidrættens Udviklingscenter i Årup på Fyn.

FOTO: JESPER DALL, POLFOTO

”frembringelse og udbredelse” af kunstneriske værker, stod så den gode gamle Statens Kunstfond, der stadig ydede støtte direkte til skabende kunstnere. Denne tostrengede struktur blev yderligere strammet ved, at de to instanser – Kunstrådet og Statens Kunstfond – fik fælles sekretariat under samme tag, nemlig i Kunststyrelsen.

En del kunstnere og iagttagere var bange for, at Statens Kunstfond var ved at miste sin handlefrihed, selv om den stadig rådede over den samme pengesum. Billedkunstner Sys Hindsbo udtalte i november 2003 til *Weekendavisen*:

”I gamle dage satte man en elastik om små grises testikler, der så med tiden faldt af som to små sorte kugler. På samme måde frygter vi, at det vil gå med Statens Kunstfond.”

Altså at fonden ville blive opsuget i det ministerielle bureaukrati. Derfor mente *Weekendavisens* kulturredaktør, Henrik Wivel, at Statens Kunstfond lige så godt kunne nedlægges:

”Det ville være klar tale og ligge i direkte forlængelse af Kulturministeriets ambition om – armslængde eller ej – at have den fulde kontrol med landets kulturelle støttemidler.”

Grå eminencer

Begrebet armslængdeprincip var dukket op i løbet af 1990'erne, og det dækkede stort set Julius Bomholts motto: ”Nok støtte, men ikke styre”. Dette var møntet på politikerne, som efter Europas totalitæristiske erfaringer i 1930'erne og 1940'erne var meget opmærksomme på at undgå, at statsmagten direkte styrede kunstlivet efter bestemte ideologier. Men efter at Kulturministeriet havde eksisteret i 40-45 år, begyndte iagttagere at se svagheder ved armslængdeprincippet: De folkevalgte politikere holdt mund i kulturpolitiske sammenhænge, hvor de måske

Ringenes Herre-trilogien har premiere i danske biografier.

31.12. Danskernes hyppigste søgeord på internettet i 2001: 1. Sex. 2. Lolita. 3. Porno. 4. Gratis. 5. Billeder. 6. Horoskop. 7. Rejser. 8. Dansk. 9. Download. 10. Animalsex.

2002

1.1. Euro indført i 12 EU-lande.
5.1. Britiske Arriva overtager togstrækninger i Midt- og Vestjylland.

11.1. Entreprenør Kurt Thorsen og PFA-direktør Rasmus Trads dømmes for bedrageri og får hhv. 6 og 4 års fængsel.

28.1. Den svenske forfatter Astrid Lindgren dør 94 år gammel.

17.2. Tvind-stifter Mogens Amdi Petersen arresteres i Los Angeles' internationale lufthavn.

10.7. Bamse fejrer 20 år på DR.

9.10. Københavns Metro åbner første strækning.

2003

28.2. Disney Channel begynder at sende i Danmark.

20.3. USA-ledet koalition indleder bombardementer og invasion i Irak for at styrte diktator Saddam Hussein.

FOTO: SIPA

21.3. Flertal i Folketinget beslutter at sende danske styrker til Irak.

26.4. Danmark debuterer ved A-VM i ishockey med sensation: sejr på 5-2 over USA.

10.9. Den svenske udenrigsminister Anna Lindh dræbes i stormagasin af sindsforstyrret knivstikker.

13.12. Saddam Hussein tages til fange af amerikanske styrker i Irak.

16.12. Nordsømuseum i Hirtshals nedbrænder. 300

kg tung klumpfisk dør senere af kvæstelser.

2004

4.1. 2,3 millioner seere til første afsnit af DR-serien *Kroniken*.

10.2. Spillet *World of Warcraft* lanceres.

11.3. Den borgerlige tænketank Cepos stiftes.

14.5. Kronprins Frederik og australske Mary Donaldson viet i Københavns Domkirke.

14.6. Tidligere statsminister Poul Nyrup Rasmussen får

burde kæfte op – og med den nye struktur var meget stor magt overladt til embedsmænd i Kulturministeriet.

Derfor skrev dirigent og ekstern lektor i ledelse ved Oxford University Peter Hanke i 2010 en bog, *"Kulturens skjulte styrker"*, hvori han plæderede for, at armslængdeprincippet i det mindste skulle oplødes:

"De overordnede kontrolsystemer og evalueringskriterier trænger i den grad til en nytænkning, hvor bevillingspraksis, armslængdeprincip og grå eminencer får et andet modspil. Kombinationen af planøkonomi og politisk berøringsangst er usund for kulturlivet på længere sigt."

Efter Peter Hanks mening var den historiske situation nu så anderledes og det politiske miljø så modent, at armslængdeprincippet var forældet og kunne skrottes. Men ingen minister og intet parti udfordrede på noget tidspunkt kunststøttens grundlov.

Kulturkanon og Muhammedtegninger

Undervejs i årtiet iværksatte Brian Mikkelsen et storstilet projekt, som udløste voldsom debat: den danske kulturkanon. I 2004 præsenterede kulturminister Mikkelsen syv udvalg, der skulle udpege en Best of Denmark med 12 punkter inden for syv kategorier: 12 essentielle danske værker inden for litteratur, billedkunst, etc.

"Den er ikke en facitliste, men et kvalificeret udgangspunkt og grundlag for en fortsat debat om den danske kunst og kultur," lød forklaringen fra Kulturministeriet, da den færdige kanon blev præsenteret i januar 2006.

Blandt de hyppigste begrundelser for kanonen var et opgør med det flimmer og den relativisme, som gennem de seneste årtier havde udtyndet kvalitetsbegrebet.

Nu skulle det slås fast, at noget var altså bedre end andet. Kanonen skulle med autoritet vise borgerne og alle andre, hvad der bør indgå i klassisk dannelse.

En anden begrundelse var ifølge Brian Mikkelsen behovet for fast, dansk grund under fødderne. Det var vigtigt i en flydende verden, hvor grænser faldt, og tv-satellitter sendte hele kloden ind over landet. Ved præsentationen af udvalgene kaldte Brian Mikkelsen kanonarbejdet for "et studie i værdi- og kulturfællesskab".

Denne holdning flugtede i mangt og meget med Mikkelsens to forgængere – de radikale Elsebeth Gerner Nielsen og Ebbe Lundgaard – som begge havde fremhævet positiv dansk identitet i en flydende verden som et mål for kulturpolitikken. Gerner Nielsen var ligefrem blevet kritiseret af forfatteren Carsten Jensen for at føre "etnisk kulturpolitik".

Brian Mikkelsen havnede i endnu større ballade. Den 24. september 2005 holdt Brian Mikkelsen tale på det konservative landsmøde, hvor han fremhævede kulturkanonen som et værn: »En middelalderlig muslimsk kultur bliver aldrig lige så gyldig herhjemme som den danske kultur, der nu engang er groet frem på det stykke gamle jord, der ligger mellem Skagen og Gedser og mellem Dueodde og Blåvandshuk.«

Mange medlemmer af kanonudvalgene protesterede og truede med at trække sig fra arbejdet. De var vrede over, at kanonen blev knyttet sammen med en etnisk-religiøs kulturkamp. Arbejdet fortsatte dog, men få dage senere – den 30. september 2005 – bragte *Jyllands-Posten* de famøse Muhammedtegninger. I foråret 2006 brød konflikten ud i flammer, da de danske ambassader i Syrien og Libanon blev afbrændt. Dermed var Kulturministeriet havnet i en storpolitisk affære, præcis

2009. Carina Christensen med Istedløven.

FOTO: NANNA KREUTZMANN, POLFOTO

som det var tilfældet i 1973-75 i forbindelse med Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm.

Horsens på verdenskortet

Efter denne skelsættende begivenhed blev der gjort store anstrengelser for at brande Danmark på ny. Branding var et modeord i 2000-tallet, og af alle steder blev Horsens et vigtigt omdrejningspunkt for en del af kulturdebatten i årtiet. Den østjyske købstad tiltrak på forbløffende vis store internationale koncertnavne, der ellers var

over 400.000 personlige stemmer ved valget til Europa-Parlamentet.

13.8. OL i Athen åbner. Det danske damelandshold i håndbold vinder guld ved tredje OL i træk.

16.9. Hoffet meddeler, at prins Joachim og prinsesse Alexandra skal skilles.

5.10. DR's bestyrelse fyrer generaldirektør Christian Nissen.

2.11. Republikaneren George Bush genvinder præsidentembedet i USA med

valgsejr over John Kerry.

3.11. Fyrværkerifabrik i Seest ved Kolding eksploderer. Skader på 355 huse, hvoraf 75 må rives ned.

26.12. Tsunami i Det Indiske Ocean rammer Indonesien, Thailand, Malaysia og Indien. 280.000 omkomne, herunder 46 danskere.

2005

8.1. Rygning forbudt i de københavnske S-tog.

15.1. Det nye operahus på Holmen, tegnet af Henning

Larsen og doneret af Mærsk Mc-Kinney Møller, indvies.

11.3. Kenneth Plummer ny generaldirektør i DR.

2.4. H.C. Andersens 200-års-dag fejres i stor stil. Skandale om dyr Tina Turner-optræden.

12.4. Socialdemokratiet

FOTO: STINE LARSEN, POLFOTO

vælger Helle Thorning-Schmidt til ny formand.

28.4. Villy Søvndal afløser Holger K. Nielsen som SF-formand.

31.5. Det svenske kernekraftværk Barsebäck lukker efter 30 års produktion og dansk vrede.

19.6. Racerkører Tom Kristensen sætter rekord med sin syvende sejr i 24-timers løbet Le Mans.

30.6. Heftig debat, da Dansk Institut for Internationale Studier udsender den så-

kaldte Koldkrigsrapport.

7.7. Islamiske terrorister angriber undergrundsbanen og bus i London. Over 50 dødsopofre.

29.8. Orkanen Katrina rammer den amerikanske Golfkyst og forårsager katastrofe i New Orleans og andre byer.

30.9. Jyllands-Posten offentliggør 12 avistegninger af profeten Muhammed som reaktion på flere sager om selvcensur.

15.10. Kronprinsesse Mary

← Carina Christensen

8. november 1972 –
Det Konservative Folkeparti

Kulturminister

10. september 2008 – 23. februar 2010

Uddannet cand.negot. fra Syddansk Universitet, Odense, 1998.

Fabrikant. Familie- og forbrugerminister 2006-07.

Transportminister 2007-08.

Medlem af Folketinget siden 2001.

”Jeg er overbevist om, at kulturen kan spille en selvstændig rolle i klimadebat-ten, fordi vi gennem kunsten kan få roket ved vores fasttømrede forestillinger om, hvordan verden hænger sammen. Kunst og kultur skal ikke blot være vedhæng til de realpolitiske forhandlinger, for kulturen kan bidrage med udtryk, der fremmer vores erkendelse af klima-problemerne.”

Carina Christensen i 2009

”Jeg kan ikke se, at det er en særskilt opgave for mig som kulturminister at gå ud og provokere. Jeg synes, det er kunsten, der skal provokere, det er kunstnerne, der skal provokere. Og det gør de også. Heldigvis.”

Carina Christensen i 2009

”Der er ikke nogen, der skal lades i stikken. Det danske kunst- og kulturliv er ikke for de få. Kulturen er ikke en lukket klub, som man skal have et helt særligt medlemskab for at være en del af.”

Carina Christensen i 2010

på turné i Paris, Berlin og London: Elton John, Madonna, etc. Horsens blev i den grad brandet. Med Frank Panduro, direktør for Horsens Ny Teater, som drivkraft rettedes megen opmærksomhed mod østjydernes evne til at vende befolkningsudvikling og meget andet til det gode ved hjælp af kulturelle initiativer.

Den nationale danske branding var allerede planlagt i 2003. Det fremgik af den nye styregruppe, som i et samarbejde mellem Udenrigsministeriet og Kulturministe-

riet skulle varetage ”den internationale præsentation af Danmark som kulturnation”. Dette lød meget som den dyrskuestolthed, hvormed Julius Bomholt i 1964 præsenterede loven om Statens Kunstfond: ”... omfanget og kvaliteten af et lands kunstneriske frembringelser indgår som et meget væsentligt led i den almene vurdering af landets placering som nation.”

Bomholt havde også understreget, at ”samspelet mellem et lands skabende kræfter inden for erhvervsliv, videnskabe-

føder prins Christian.

2.11. DR fyrer 27, og tre gange så mange fratræder frivilligt. Årsagen er besparelser som følge af dyrt byggeri i Ørestad.

2006

26.1. Kåre Bluitgen udsender sin Muhammedbog, som udløste Muhammedkrisen.

4.2. Demonstranter nedbrænder den danske ambassade i Damaskus i vrede over *Jyllands-Postens* Muhammedtegninger.

Dagen efter nedbrændes Beirut-konsulatet.

15.3. Død musvåge på Svino Strand smittet med den frygtede fugleinfluenza.

2.6. Kvinder i lesbiske forhold og enlige kvinder får adgang til kunstig befrugtning på landets sygehuse.

20.6. Lego vil fyre 900 og flytte produktion til udlandet.

8.7. Caroline Wozniacki vinder juniorrækken ved Wimbledon.

11.8. Forskningsskibet Galathea 3 stævner ud på

verdensomspændende ekspedition.

2.11. MTV Music Awards afholdes i Bella-Center i København.

19.11. DR flytter al nyhedsproduktion til den nye DR Byen i Ørestad, hvilket kræver yderligere besparelser

FOTO: NICOLAI SVANE, POLFOTO

på 100 mio. kr.

1.12. Premiere på TV 2 News med nyheder 24 timer i døgnet.

2007

1.1. Kommunalreform reducerer antallet af kommuner til 98. 5 regioner afløser amterne.

7.1. Samtlige DSB-tog røgfrie.

17.1. Urmager i København sigtet for drabsforsøg, da han sårer røvere med skud.

1.2. Premiere på TV 2 Radio.

1.3. Ungdomshuset på Jagtvej 69 i København ryd-

des. Flere dages voldsomme uroligheder.

23.3. Playstation 3 lanceres i Europa.

7.5. Partiet Ny Alliance stiftes af Naser Khader, Anders Samuelsen og Gitte Seeberg.

15.6. Margrethe Vestager afløser Marianne Jelved som leder af Det Radikale Venstre.

26.7. I sikker position til at blive dansk Tour de France-vinder nummer to smides Michael Rasmussen ud af

Per Stig Møller

27. august 1942 –

Det Konservative Folkeparti

Kulturminister 23. februar 2010 –

Mag.art. i litteraturvidenskab 1967. Dr. phil. 1973. Lektor ved Sorbonne-universitetet i Paris 1974-76. Programchef ved DR 1979-84. Politisk leder af Det Konservative Folkeparti 1997-98. Miljøminister 1990-93. Udenrigsminister 2001-10. Medlem af Folketinget siden 1984.

”Nej, det er noget lort. Nej, jeg synes ikke, det er kunst. Det er helt fint at eksperimentere. Det er helt fint at lave overraskelser. Det er også helt fint at provokere. Men det her synes jeg simpelthen er noget lort. Det er at gøre nar af godfolk at sætte sådan en i en montre.”

Per Stig Møller i 2010 om Piero Manzoni værk *Merde d'artiste* fra 1961

”Hvis nu du tager massemedierne, så synes jeg, at de er blevet for bange for den professionelle kunstner og for det gennemarbejdede stof. Jeg har ikke noget som helst imod folkeligt fjernsyn og amatør fjernsyn. Men det er, som om det optager sendefluden mere og mere.”

Per Stig Møller i 2010

”Min egen definition er, at kultur er, når man gør mere end fornødent for at løse sin opgave. Ikke bare laver en stenøkse, men også dekorerer den. Ikke bare har en stenhule, men også laver malerier. Ikke bare er nomade, men også skaber fortællinger«.

Per Stig Møller i 2010

Per Stig Møller indlemmes i landsholdstruppen af anfører Jon Dahl Tomasson forud for fodbold-VM 2010 i Sydafrika.

FOTO: FINN FRANDSEN, POLFOTO

lig forskning og kunst er af afgørende betydning for landets hele politiske, økonomiske, sociale og kulturelle udvikling”, og dette synspunkt kom også til udtryk i 2000-tallets fremstød. Blot med nye termer og toner hentet fra handelshøjskoler og it-branchen – eksempelvis i denne udtalelse:

”Der er store gensidige fordele ved et tættere samspil mellem kultur- og erhvervslivet, for det er klart, at der ligger et enormt vækstpotentiale i at fremme kultur-erhvervene.”

Citatet er fra oktober 2002, og den stammer fra en debat i *Kulturkontakten*. Ophavsmanden var SF's kulturordfører, Ole Sohn, og hans udtalelse dækker fint

en udbredt holdning i politiske kredse i årene efter 2000: Kulturpolitik skulle i høj grad legitimeres med den nytte, den kulturelle indsats kunne gøre. Det svarede til universitetsverdenen, hvor forskningsminister Helge Sander (V) i samme periode tilrettelagde politikken ud fra sloganet ”Fra forskning til faktura”. Sådan lød det i et årti, hvor termer som eventkultur og oplevelsesøkonomi også skabte nye målsætninger for Kulturministeriet.

Den sidste tredjedel

Brian Mikkelsen blev i 2008 afløst af partifællen Carina Christensen som kulturminister. Og hvor årtiet hidtil havde budt på kulturudveksling og -eksport, søgte

løbet pga. usikkerhed om Rasmussens oplysninger om opholdssted.

14.11. SF den store vinder ved folketingsvalg med plus på 12 mandater. VK-regering fortsætter.

2008

Centrum-Demokraterne opløses. Partiet blev stiftet i 1973.

27.1. Efter at have stået i skyggen af kvinderne i 10-15 år vinder de danske herre håndbold-EM.

28.4. 136 TV 2-medarbejdere skal fratræde som følge af besparelser.

2.6. Seks døds ofre ved bombeattentat mod den danske ambassade i Islamabad i Pakistan.

22.8. Nationalpark Thy indvies som første nationalpark i Danmark.

9.9. Lene Espersen afløser Bendt Bendtsen som formand for Det Konservative Folkeparti.

15.9. Den amerikanske investeringsbank Lehman

Brothers krakker og udløser global finanskrise.

1.10. Slut med at betale med 25-øre.

18.10. Nicki Pedersen speedwayverdensmester for tredje gang.

30.10. Sidste pilsner tappes på Carlsbergs bryggeri i Valby, hvorefter produktionen finder sted ved Fredericia.

5.11. Demokraten Barack Obama vælges som første sorte præsident i USA.

16.12. Sjælland og Skåne

FOTO: POLFOTO

rammes af kraftigste jordskælv siden 1985, 4,2 på Richter-skalaen.

2009

15.1. Den svenske krone koster nu kun 67 danske øre.

4.2. Islandske Baugur

Group, som ejer Magasin og Illum, i betalingsstandsning. 4.4. Anders Fogh Rasmussen udnævnes til Nato-generalsekretær. Ny statsminister bliver Lars Løkke Rasmussen (V).

28.4. Vindmøllefabrikken Vestas fyrer 1900, herunder 1275 i Danmark.

13.6. IT Factory-direktør Stein Bagger idømt syv års fængsel for at have svindlet sig til 862 mio. kr.

21.6. Grønland er nu et selvstyrende land med kontrol

Christensen i 2009 at stable en indenlands ekspedition på benene: Nu skulle goderne – i fuld samklang med de bomholtske idealer om lagkage til folket – helt ud i krogene. ”Kultur til alle”, lød Carina Christensens strategi, som ikke mindst var målrettet den tredjedel af den danske befolkning, som slet ikke eller kun i meget ringe grad gjorde brug af kulturtilbud.

Carina Christensen og Kulturministeriet nåede ikke at bearbejde denne modvillige restgruppe længe, før hun i februar 2010 blev afløst af den tredje konservative kulturminister på striben: Per Stig Møller, som havde været udenrigsminister siden november 2001. Dermed fik Kulturministeriet konservatisme classic ind på hjørnekontoret, så der kort før ministeriets 50-års-dag blev bundet en smuk sløjfe: Per Stig Møllers far, den fremtrædende konservative minister Poul Møller, var i sin tid en stor beundrer af Julius Bomholts arbejde som pioner i det ministerium, som hans søn nu skulle overtage. Selv om flere af Møllers nærmeste forgængere var meget udskældte, dækkede den politiske skænderifrekvens over stor enighed, efterhånden som Kulturministeriet nærmede sig 50 år. Som Jytte Hilden – der selv var genstand for rå kritik – konstaterede i 1995: ”Kulturpolitikken i Danmark har aldrig været præget af hverken store, ideologiske armbevægelser eller afgrundsdyb uenighed. Det er i høj grad et område, der er præget af politisk konsensus.”

Selv da Anders Fogh Rasmussen indledte sin kultur- og værdikamp med Brian Mikkelsen som kulturminister, faldt de fleste kulturaftaler pænt på plads med et bredt felt af forligspartnere – med et forspil af politiske markeringer. Dog ikke på et enkelt felt: medierne og især DR's status.

Da Per Stig Møller i maj 2010 forhandlede om et medieforlig for perioden 2011-14, forlod oppositionen – S, SF, Radikale, Enhedslisten – forhandlingerne i vrede over, at Møller ville gennemtvinge en fjerde public service-radiokanal, som skulle sendes i udbud for at give DR konkurrence. På dette punkt var Folketinget altså delt efter en intakt og knivskarp venstre/højre-linje. Allerede før radiokanalen endte i Belingske-koncernen, kom den i folkemunde til at hedde ”Radio Møller”.

Uenighed og frisind

I juni 2011 flød flere af det foregående årtis problemstillinger sammen i én batalje: kultursport, Muhammedtegninger, armlængde, støtteprincipper.

Det skete, da Danmark bidrog til Venedig Biennalen med en udstilling med titlen ”Speech Matters”. Udstillingens tema var ytringsfrihed oven på Muhammed-krisen og den følgende debat.

Kunstrådet havde udpeget en græsk kurator, Katerina Grekos, som tilrettelagde udstillingen til 3,3 millioner kroner i direkte støtte og 1,2 millioner kroner til de deltagende kunstnere. Hertil kom et par millioner kroner i sponsorstøtte. Sagen var blot, at kun 2 ud af de 18 deltagende kunstnere var danskere. Kulturminister Per Stig Møller rystede på hovedet og sagde til DR TV:

»Jeg ser ikke megen grund til at have en dansk pavillon ved Venedig Biennalen, hvis ikke det er dansk kunst, der udstilles. Vi har en kolossal masse gode danske kunstnere, man kunne have udstillet.«

Tidligere formand for Kunstrådets udvalg for dansk billedkunst i udlandet Christine Buhl Andersen, der havde været ansvarlig for Biennale-beslutningen,

kaldte i Politiken ministerens holdning ”provinsiel”.

Per Stig Møller ændrede ikke synspunkt – men understregede med næsten 50 års tradition og rygdækning, at han bestemt ikke havde tænkt sig at gribe ind. Det var sandelig Kunstrådets suveræne beslutning.

Den græske kurator kom også til orde i Politiken. Det gjorde hun med så store roser, at huset i Nybrogade – uanset uenigheden om formålet og om antallet af danske kunstnere – kunne indkassere ordene som en festtale over de fem årtier, Kulturministeriet har eksisteret. Fem årtier, hvor Bomholts 20 medarbejdere i departementet er blevet til 100 i selve ministeriet plus cirka 4400 ansatte ude på institutionerne. Katerina Grekos sagde:

»Det faktum, at en udenlandsk kurator fik til opgave at lave en national præsentation på den vigtigste biennale i verden, bunder i en skandinavisk og dansk åbenhed. Det ville være utænkeligt i andre lande – også i det land, jeg selv kommer fra.»

Den græske kurator fortsatte: »At jeg blev givet frihed til at udvælge kunstnere og skabe udstillingen, er også meget dansk. Emnet er meget dansk. Bliver udstillingen en succes, og det forventer jeg, vil det blive en dansk succes. Det bliver ikke en international succes eller en græsk succes. Det bliver en dansk succes.«

Med denne cadeau, med meningsudvekslingen og med kavalier Per Stig Møllers traditionsbundne armlængde var det, som om alle bukkede for Julius Bomholt oppe på Folketingets talerstol i 1964:

”En virkelig kulturpolitik må til det yderste være frisindet. Vil man kultivere demokratiet, må man først og fremmest demokratisere de ydre vilkår for kulturelt arbejde ud fra mottoet: ”Nok støtte, men ikke dirigere.”” • (JJ)

over politi og retsvæsen.

25.6. Popstjernen Michael Jackson dør, 50 år gammel.

1.10. IOC, Den Internationale Olympiske Komité, holder kongres i København: Rio de Janeiro bliver værtsby 2016, og kronprins Frederik vælges som IOC-medlem.

4.10. Forsvarschef Tim Sloth Jørgensen går af som følge af ballade om bogen Jæger – i krig med eliten.

27.10. To mænd anholdes i USA for planer om terrorangreb i Danmark.

1.11. Nyt tv-signal indføres, så der kan slukkes for det analoge signal.

7.12. FN's klimatopmøde åbner i Bella-Center i København. Topmødet ender i fiasko med svag aftale.

2010

1.1. En af Muhammed-tegnerne, Kurt Westergaard, angribes i sit hjem af mand bevæbnet med økse.

21.1. Google Street View viser danske veje og gader.

9.2. Den konservative miljø-

minister Connie Hedegaard udnævnes til EU's klimakommissær.

26.3. Det gendannede 90'er-band Dizzy Mizz Lizzy spiller den første af 41 koncerter.

10.9. Tjetjensk-belgisk bombemand udløser ved uheld bombe på hotel i København. Kun bombe- manden kommer til skade.

11.10. Caroline Wozniacki nummer 1 på verdensranglisten i tennis.

7.12. FC København første

FOTO: © LEO MASON/CORBIS

danske fodboldklub i ottendedelsfinalerne i Champions League.

16.12. Komedien Klovn – the Movie har premiere og bliver på to uger årets mest sæt biograffilm med 481.000 solgte billetter inden nytår.

24.12. For første gang nogen sinde hvid jul to år i træk.

Kilder til tidslinje 1961-2010:

Hvem Hvad Hvor 1960-2010, Paul Hammerich: En Danmarkskronike 1945-72, I-III, 1976. Gregers Dirckinck-Holmfeld: Den nye Danmarkskronike 1973-1993, I-III, 2001. Poul Villaume: Gyldendals og Politikens Danmarks-historie bind 15, 1970-85, 2005. Søren Hein Rasmussen: Gyldendals og Politikens Danmarks-historie bind 16, 1985-2000, 2004. Wikipedia.dk.

”Det er en stor og idiotisk fordom ...”

Findes der en særlig Forfatterskole-litteratur? Spørgsmålet blev debatteret, vendt og drejet igennem 00'erne. **LARS BUKDAHL** gør det klart, hvorfor svaret er nej.

LARS BUKDAHL (f. 1968), forfatter, anmelder og medlem af Forfatterskolens bestyrelse.

Hvad er Forfatterskolens sigte og mål? Ifølge vedtægterne følgende: Forfatterskolen har til formål at tilbyde en forfatteruddannelse baseret på litterær, skriveteknisk kunnen, alment kendskab til litteratur, almen æstetisk debat, herunder en dialog med de øvrige kunstarter og erkendelsesområder, introduktion til og arbejde med alle skønlitterære genrer og virkefelter samt praktisk kendskab til forfatteres vilkår og arbejdsforhold.

Findes der en særlig Forfatterskolestil? Det er en stor og idiotisk fordom, som desværre stadig trives i bedste velgående, at der findes særlige forfatterskoleforfattere, der skriver en særlig forfatterskolelitteratur. Det gør der ikke; der findes al

mulig litteratur skrevet af alle mulige forfattere, hvoraf nogle, helt på tværs af almuligheden, har gået to år på Forfatterskolen, BASTA! Der er så den sandhed i fordommen, gennemhullet af et mylder af undtagelser, at litterært ambitiøse og talentfulde forfattere ofte vil påbegynde deres forfatterskaber i små, kortprosaiske og lyriske formater – inde i skriftlaboratoriet så at sige – og så vil nogle vælge at arbejde sig videre til større formater og armbevægelser, mens andre vil forblive i de små formater og findyrke disse, og atter andre vil siksakke rastløst. Den bedste måde at afvise fordommen på må være at opremse forfattere fra skolens tre første årgange, der nu er modne, skarpt profilerede forfattere med vildt forskellige, folkelige så vel

FOTO: MARTIN BUBANDT

LEONORA CHRISTINA SKOV
om litteraturstøtte

SELVFORSØRGELSE MÅ VÆRE MÅLET

LEONORA CHRISTINA SKOV (f. 1976), forfatter, mag.art. og litteraturkritiker ved Weekendavisen. I 2010 modtog hun Kunstfondens treårige arbejdslegat.

Hvad siger det om Danmark, at vi fra statens side støtter litteraturen?

Det er glædeligt, at vi i Danmark, ligesom i mange andre europæiske lande, kerer os om vores litteratur og synes, den er vigtig for samfundet.

Men betegnelsen ”støtte” er et skidt ord. Det lyder offeragtigt og skaber en uambitiøs tiggermentalitet blandt forfattere og forlag. Jeg vil hellere kalde det *kunsttilskud*. Jeg fik selv det 3-årige arbejdslegat sidste år, og det er jeg utrolig taknemmelig for, men selvforsørgelse må være målet – også i forfattergerningen.

For hvis skyld uddeler vi litteraturstøtte?

Primært for den dansksprogede litteraturs skyld. Vi vil gerne udvikle den, vi har en dansk kulturarv at formidle, og så har vi en eksportvare, der kan skabe positiv opmærksomhed om Danmark i udlandet. Men vi skal også uddele støtte for læsernes skyld, så de kan få litteratur af første karat og dermed blive ved at læse.

Hvad betyder litteraturstøtten for videreudviklingen af det danske sprog?

Jeg tror ikke, at udviklingen af det danske sprog kommer derfra, hvor man typisk kigger. Pludselig er der en tv-julekalender eller en hiphopper, der bruger sproget på en helt ny måde.

Det danske sprog er ikke i fare, det udvikler sig hele tiden, og det har det altid gjort. Man skal støtte dansk litteratur, fordi det er vigtigt, at vi har noget, vi kan spejle os i, noget der illustrerer danske forhold og kaster et nyt lys på vores hverdag. >

→ I 1965 udgjorde et 3-årigt stipendium i alt 60.000 kr. I dag er stipendiet 855.000 kr. Det gives til kunstnerne til fortsat kunstnerisk arbejde og har til hensigt, at modtagerne skal kunne leve og arbejde med deres kunst uden at behøve at skaffe sig indtægter ved ikkekunstnerisk arbejde.

som eksklusive, forfatterskaber bag sig: Solvej Balle, Christian Yde Frostholm, John Bang Jensen, Christian Dorph, Christina Hesselholdt, Merete Pryds Helle, Kirsten Hammann, Helle Helle, Janus Kodal, Morten Søndergaard.

Hvordan skiller eleverne sig ud fra andre danske forfattere?

Det gør de kun ved, at en langt større andel af de samlede forfatterskoleårgange, end af den samlede hoben forfattere i Danmark, er skidegode forfattere! Og så kan man have en idé om, at forfattere uddannet på Forfatterskolen ved lidt mere om, hvad litteratur kan og gør, og hvad de selv kan og gør med litteraturen, men det kan jo ikke bevises. • (SVE)

Hvordan vurderer man talentets potentiale? Kunstfondens Litteraturudvalg siger, at de bygger deres vurderinger på "litterær kvalitet" uden at definere, hvad de mener. Vi har i for lang tid været så enige om, hvad der er kunst og ikke-kunst, genre og ikke-genre, at vi er holdt op med at argumentere for det. Det ender med, at man bare vurderer, hvorvidt ansøgeren har poten-

"... betegnelsen "støtte" er et skidt ord. Det lyder offeragtigt og skaber en uambitiøs tiggermentalitet blandt forfattere og forlag"

tiale til at blive som de andre, man synes er gode. På den måde skaber man en forudsigelig statslitteratur.

Hvad er din holdning til smagsdommere? Jeg er jo selv smagsdommer i min egenskab af anmelder og deltager i DR2's *Smagsdommerne*. Jeg håber, at jeg kan give folk nogle pejlemærker. Men det er fuldkommen hen i vejret at lade forfattere uddele støtte til andre forfattere i et land, hvor miljøet er så småt. Vi må lade folk, der ikke er marinerede i miljøet, tage sig af penge-kassen. Bibliotekarer eller boghandlere for eksempel – folk, der læser meget, eller nogle svenske eller norske kendere, som er uafhængige af det danske miljø.

Hvilke kriterier ville du lægge vægt på, hvis du skulle uddele litteraturstøtte?

Jeg vil for enhver pris bevare min uafhængighed, så jeg har intet ønske om at sidde og dele penge ud. Men jeg ville lægge vægt på, at de bøger, der fik støtte, ikke lignede alle de andre bøger, der udkommer. Jeg ville kigge efter science fiction, fede ungdomsbøger, stærke plots og gode historier, gerne farverigt og dristigt med internationale ambitioner. Jeg er utrolig træt af forestillingen om, at mange læsere diskvalificerer en roman fra at være stor kunst. Den største kunst af alle er da at få folk til at begrave sig i en verden, man har skabt, og blive der i mange timer. • (DSM)

FOTO: MARTIN BUBANDT

KUNSTSTØTTEN UNDER LUP

■ I forlængelse af debatten om det eksisterende kunststøttesystem i efteråret 2010 nedsatte kulturminister Per Stig Møller Udvalg til ud-

redning af behovet for en modernisering af kunststøtten – det såkaldte "Lars Liebst-udvalg", opkaldt efter udvalgets formand.

■ Udvalget har fokus på den del af støttekronerne, der fordeles af Statens Kunstråd og Statens Kunstfond, og skal vurdere, om der

er behov for justeringer af lovgivning eller praksis eller eventuelt for en gennemgribende reform af kunststøttesystemet. Ud over Lars Liebst deltager yderligere 6 medlemmer med kendskab til kunstens verden. Udvalget afleverer rapport i efteråret 2011.

OPERAEN

Byggeår: 2001-04

Premiereaften: 15. januar 2005. Tv-transmitteret galla med dronningen og andre kendisser.

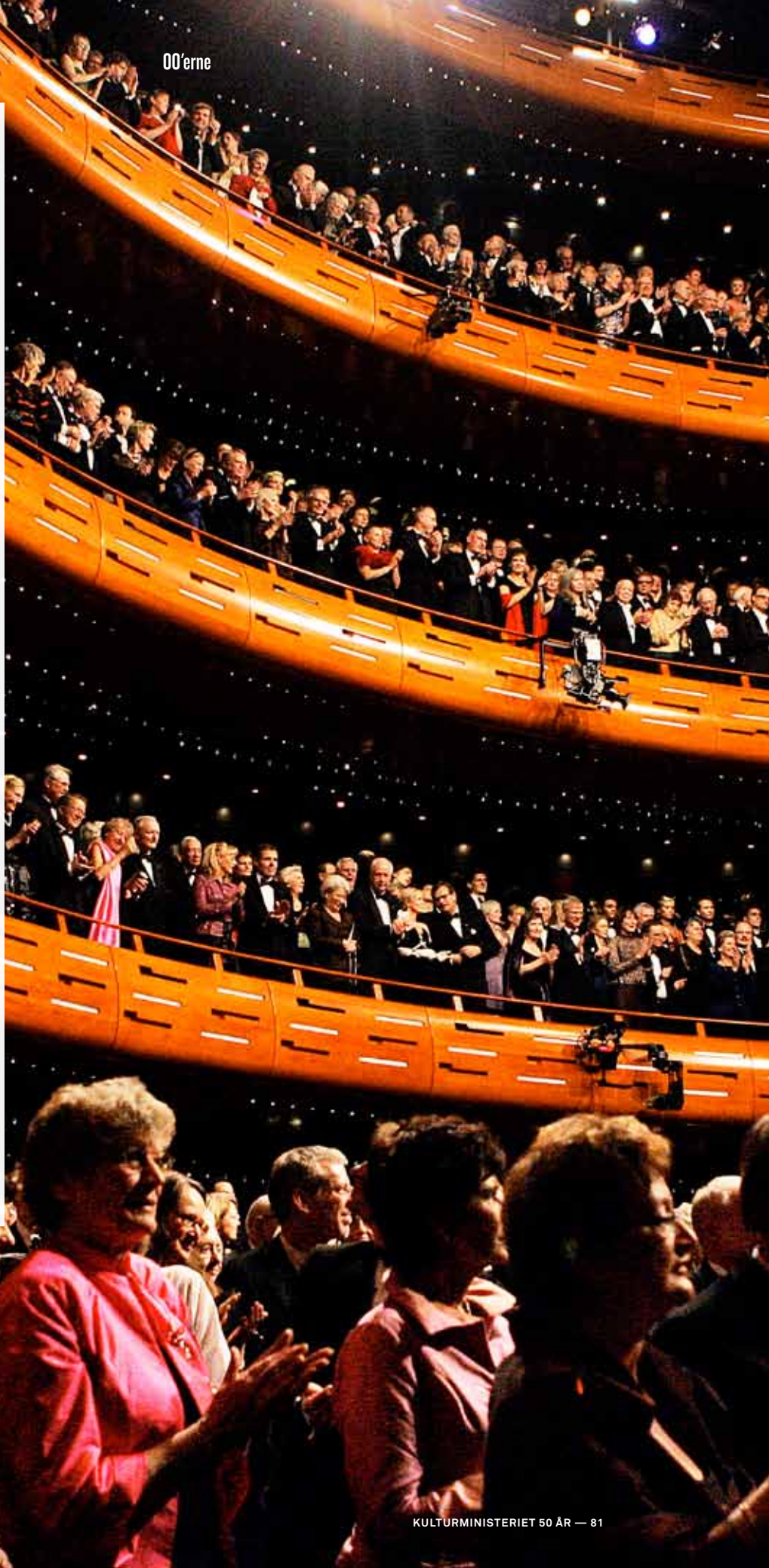
Bygherre og giver: A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal.

Arkitekt: Henning Larsens Tegnestue. Henning Larsen brød i 2009 den livsvarige tavshedsklausul, han havde påtaget sig i sin kontrakt. Det skete med bogen *De skal sige tak!*, hvori mange knubbede ord var rettet imod bygherren, Mærsk McKinney Møller.

Det var især Operaens facade, der udløste konflikten mellem arkitekt og bygherre. Samme facade er skyld i Operaens tilnavne: "Kølergrillen", "Sangskjuleren" og "Brødristeren".

Kunstnerisk udsmykning: Per Arnoldi, Tal R, Per Kirkeby, Olafur Eliasson, Erik A. Frandsen, Sonny Tronborg, Lars Nørgaard, Pia Andersen, Jesper Christiansen, Niels Erik Gjørdevik og Kasper Bonnén.

Operaen har to sale: Store Sal, der tager form efter en hestesko og har plads til op mod 1800 tilskuere, og Takkelloftet, hvor der kan være 200 gæster. (SVE)

00'erne

KANONEN ER VORES HUKOMMELSE

Vi har oplevet et enormt kulturelt hukommelsestab siden 1970'erne, og kanonen var en mulighed for at råde bod på dette.

Hvorfor sagde du ja til at være med i kanonarbejdet?

Fordi det var et vigtigt arbejde. Siden 1970'erne har vi oplevet et enormt kulturelt hukommelsestab. Det vil sige, at der er opvokset generationer, der ikke

kender indholdet af vores kultur. En nation og en befolkning kan ikke leve ret længe med så omfattende et kulturelt hukommelsestab. Uden en fælles kulturel viden har vi ikke nogen fælles kulturel referenceramme. Kanonen var en mulighed for at råde bod på dette. Men den kan og kunne selvfølgelig ikke stå alene: Skolerne skulle for eksempel også være med.

Har kanonen levet op til sit mål?

Det er svært at vurdere. Man må tage det i to faser: Den skabte meget stor debat, og det var et af formålene. Debatten blev jo også vakt af, at modstanderne misforstod ideen bag og opfattede kanonen som et slags direktiv. Men Staten dikterede altså ikke noget. Det var meget mere fredeligt. I virkeligheden var der jo tale om oplysningsvirksomhed: Det kan jo ikke nytte noget, hvis folk ikke ved, at værkerne eksisterer! Jeg tror, vi skal helt tilbage til den første Kunstfonddebat for at finde en lignende interesse for at diskutere kunst og kultur. Så den del lykkedes. Vi ved ikke, om selve kanonen blev brugt i tilstrækkeligt omfang. Da den udkom som bog, var den meget efterspurgt. Det ideelle ville selvfølgelig være, hvis den blev brugt permanent. Men det ved vi ikke noget om.

Kanonen blev kritiseret fra mange sider. Hvordan oplevede du at være midt i orkanens øje?

Jeg syntes, at det var meget stimulerende. Man kan roligt kalde det en kulturkamp. Og det siger sig selv, at der er røre. Der var både mere artikulerede og mindre begavede indlæg i debatten. Men det hører jo med.

CLAES KASTHOLM HANSEN

(f. 1942), cand.phil., journalist, kommentator på Berlingske, tidl. medlem af Statens Kunstråd og formand for rådets fagudvalg for litteratur, medlem af Kanonudvalget for litteratur.

Hvordan arbejdede kanonudvalget for litteratur?

Vi, der sad i udvalget, skrev en række titler op, som vi mente, skulle diskuteres. Og de lister var stort set enslydende. Vi var fagfolk. Vi kom med den samme uddannelse. Vores livsforløb var selvfølgelig meget forskellige: Jeg havde arbejdet som journalist, de andre havde været på universitetet, og et par stykker var forfattere. Man må også formode, at vi ikke havde den samme politiske baggrund. Det talte vi nu ikke meget om. Alligevel var vi stort set enige om, hvad der var det vigtigste i dansk litteratur. Og

”I virkeligheden var der jo tale om oplysningsvirksomhed: Det kan jo ikke nytte noget, hvis folk ikke ved, at værkerne eksisterer!”

det er en vigtig ting at fremhæve: Jeg vil tro, at flere af de andre udvalg har prøvet det samme, og det betyder, at man i virkeligheden *kan* tale om kvalitetsforskelle i litteraturen. Det ved man jo også, hvis man har beskæftiget sig med disse ting i mange år; hvis man har undervist i gymnasiet og på universitetet. Så ved man, at der eksisterer nærmest objektive kriterier for, hvilken litteratur der kan betragtes som værende af høj kvalitet. Det er ikke et spørgsmål om smag. Det er ikke et spørgsmål om total subjektivisme, som nogle gerne vil gøre det til.

Er der et værk, du ville ønske var kommet med på dit udvalgs liste?

Det gælder nok for os alle i udvalget. Men spillets regler lød, at vi skulle indskrænke os til 12 værker. Jeg mener for eksempel, at en af vores største forfattere er Albert Dam, som efterhånden er fuldstændig glemt. I en verdenslitterær sammenhæng hører han absolut til i den øverste del. Ham ville jeg gerne have med, men det vakte ikke genklang hos de andre. Det er ikke en kritik af de øvrige medlemmer af litteraturudvalget. De havde det nok på samme måde med andre forfattere. • (SVE)

KULTURKANONEN

I 2005 nedsatte daværende kulturminister Brian Mikkelsen syv udvalg, der fik til opgave at give deres bud på de mest uomgængelige danske kunstværker. I januar 2006 blev udvalgenes bud på en kulturkanon offentliggjort. Kulturkanonen består af 108 værker fordelt på 9 forskellige kunstarter.

Læs mere om kulturkanonen og de enkelte værker på: www.kulturkanon.kum.dk

ARKITEKTUR

Hover Kirke
Glorup Herregård
Frederiksstaden
Vor Frue Kirke
Dyrehaven
Lægeforeningens boliger
Maribjerg Kirkegård
Aarhus Universitet
Aarhus Rådhus
Fingerplanen
Sydney Opera House
Østbroen

BILLEDKUNST

Solvognen
Opstandelsen
Bordesholmalteret
Frederik V
Jason med det gyldne skind
Udsigt gennem tre af de nordvestlige buer i Colosseums tredje stok-

værk

Efterårs morgen ved Sortedamssøen
Støvkorrenes dans i solstrålerne
Sommerdag ved Roskilde Fjord
Det store relief
Stående kvinde
Stalingrad

DESIGN OG KUNSTHÅNDVÆRK

Havhingsten fra Glendalough
Flora Danica
Thorvald Bindesbølls livsværk
Knud V. Engelhardts livsværk
Marie Gudme Leths livsværk
PH's skærmsystem
Et testel

Gedser Forsøgsmølle
Pantonstolen
Stol af opskummet polymer
Kevihjulet
Facadesystemet Fibeline

FILM

Du skal ære din hustru
Vredens Dag
Ditte Menneskebarn
Soldaten og Jenny
SULT
Bennys Badekar
Matador
Kundskabens Træ
Babettes gæstebud
Pelle Erobreren
Festen
Idioterne

LITTERATUR

Jammers Minde

Præsten i Vejlbøye
Den lille havfrue
Enten - Eller
Fru Marie Grubbe
Ved Vejen
Lykke-Per
Kongens Fald
Vinter-Eventyr
Og andre historier
Sommerfugledalen
En lyrikantologi

MUSIK

PARTITURMUSIK:
Holger Danske
Otte morgensange og syv aftensange
Tre Galopper
Elverskud
Vølvens Spaadom
Drot og marsk
Maskarade
Symfoni nr. 4, Carl Nielsen
Antikrist

Symfoni nr. 3, Per Nørgård
Symfoni-Antifoni
12 Højskolesange

POPULÆRMUSIK:

12 udvalgte sange
Dansk Guldalderjazz
The Savage Rose
Værsgo
Svantes Viser
Live sådan
Supertanker
Tidens tern
Stjerne til støv
Aura
Nærmest lykkelig
12 Evergreens

SCENEKUNST

Jeppé på bjerget
Aladdin
Sylfiden
Indenfor murene
Ordet

Anna Sophie Hedvig
4 revynumre
Etudes
Enetime
Julemandshæren
Sort Sol Live
Majonæse

BØRNEKULTUR

Byggelegepladsen
De små synger
Palle alene i verden
Anders And
Høj stol, Nanna Ditzel
Legoklods
Silas og den sorte hoppe
Halfdans ABC
Kaj og Andrea
Go' sonda' morn'
Gummi Tarzan

JAVEL, FRU DEPARTEMENTSCHEF

KAROLINE PRIEN KJELDSSEN er kulturens mest magtfulde kvinde. Men hvordan skaber Kulturministeriets departementschef plads til ministeren?

KAROLINE PRIEN KJELDSSEN (f. 1961) departementschef i Kulturministeriet siden 2001 og censor ved Københavns Universitet.

Hvilken magt får man som departementschef, og hvilken magt tager man?

Man kan ikke få en magt, man ikke vil have. Derfor må man som departementschef tage magten, for man får ingenting for-ærende.

Hvilken magt har man som departementschef?

Man har den magt, det giver at spille på hele klaveret. Og det er meget! Man har en ret og en pligt til at bruge sin ledelsesmagt. Man skal tiltvinge sig et ledelsesrum, som man har en forpligtelse til at bruge og handle i.

Hvordan balancerer man mellem at være administrativ leder og nærmeste rådgiver for den siddende minister?

Det er et rigtig kompliceret dilemma, som vi departementschefer bruger megen tid på at debattere.

Som leder forventes man typisk at være rigtig synlig og markant. Det strider lidt imod, at man som departementschef forventes ikke at stå i vejen for sin minister. Det gælder derfor om at finde balancen mellem at være synlig og at give plads til ministeren.

Hvorfor skyer 'ordentlige mennesker' ordet magt?

Magt er ikke et grimt ord. Det handler om måden, man udøver sin magt på. Hvis man udfylder sin magt med respekt for andre mennesker, så tager man et ansvar på sig. Derfor er magt i særdeleshed også for ordentlige mennesker.

Er ministre afmægtige over for embedsværket?

Det bør de ikke være. Hvis de føler, de er det, har embedsværket ikke foldet sin rolle rigtigt ud. Man kan ikke udelukke, at der findes ministre, der har følt sig svage og afmægtige. Men som udgangspunkt mener jeg ikke, at ministre har grund til at være afmægtige over for systemet.

Hvordan fungerer det optimale samspil mellem minister og departementschef?

Når begge parter har respekt for hinandens roller og kompetencer og frem for alt har ubetinget tillid til hinanden. • (KDY)

FOTO: MARTIN BUBANDT

→ MICHAEL CHRISTIANSEN

(f. 1945) bestyrelsesformand i DR, før departementschef i Forsvarsministeriet

"Karoline er ikke bange for at vise sin personlighed, og det er ganske unikt i hendes position. Personlig indlevelse og åbenhjertighed er undervurderede lederegenskaber, og Karoline besidder dem begge to. Karoline har ikke et stort behov for

at fremstå som den, der bestemmer. Hun har et meget større behov for, at de beslutninger, hun træffer, opfattes af alle som rimelige og retfærdige. Ens råd bliver altid hørt, men de bliver ikke altid fulgt."

HVAD LAYER EN DEPARTEMENTSCHEF?

■ Departementschefen er den ledende embedsmand i et ministerium. Hun har to roller, som hun skal balancere imellem. Hun er ministerens nærmeste politiske rådgiver og har samtidig det overordnede ansvar for ministerområdets organisation, personale og økonomi. Det er derfor departementschefen, der skaber sammenhæng mellem det politiske og det faglige niveau. Denne dobbeltrolle er karakteristisk for det danske system, hvor ministre forgår, men embedsmænd består.

Departementschefer siden 1961

Henning Rohde
1961 (fungerende),
1962-1974

Ole Perch Nielsen
1974 (konstitueret),
1975-1981

Jørgen Harder Rasmussen
1981 - 1993

Erik Jacobsen
1993 - 2000

Karoline Prien Kjeldsen
2000 -

→ ELISABETH MØLLER JENSEN

(f. 1946) direktør i Kvininfo, forfatter og foredragsholder

”Der er magtmennesker, og så er der dem, der som Karoline Prien Kjeldsen er forvaltere af magt. Lyttende, åben og venligt imødekommende byder hun indenfor, når der er noget at tale om. Hun griber gerne en ide, men er også

god til at begrunde et nej. Man kan ærgre sig, men er aldrig i tvivl om begrundelsen, når den oplagte løsning døde lige der.”

→ POUL NESGAARD

(f. 1952) rektor for Den Danske Filmskole, journalist og foredragsholder

Karoline er den perfekte embedsmand og dog – hun tør både holde fast og give slip, holde fast og give slip. Karoline er den perfekte embedsmand og dog – hun skjuler ikke sit sande jeg, men viser det i frimodige glimt. Karoline er den perfekte

embedsmand og dog – hun tør slippe magten for at give plads. Karoline er den perfekte embedsmand og dog – hun tør stoppe op, selvom bevægelsen er i gang. Karoline er den perfekte embedsmand og dog – hun er en kvinde.

Kultur
MINISTERIET

*Julius Bombholt (1961 – 1964) / Kristen Helveg Petersen (1968 – 1971) /
Bjørn Norgaard / Peter Rindal / Niels Matthiasen (1971 – 1973) /
Thorsen / Ritt Bjerregaard / H.P. Clausen (1986 – 1988) / Niels
Vig Jensen (1988 – 1990) / Ebbe Lundgaard (1996 – 1998) / Jako
Elsebeth Gerner Nielsen (1998 – 2001) / Brian Mikkelsen (2001 – 2008)
Victor Nielsen / Carina Christensen (2008 – 2010) / Lars Bukdahl*